

T.C

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ALEKSİTİMİK ÖZELLİKLERİ İLE
ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Hakkı ÖZGÜN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KANAK

Sivas–2019

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ALEKSİTİMİK ÖZELLİKLERİ İLE
ÇOCUKLUK ÇAĞI ÖRSELENME YAŞANTILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Hakkı ÖZGÜN

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı İçin Öngördüğü**

**Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır.**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KANAK**

Sivas

2019

KABUL VE ONAY

Hakkı ÖZGÜN'ün hazırlamış olduğu “Ortaöğretim Öğrencilerinin Aleksitimik Özellikleri İle Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 26.08.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, “Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı”nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr.Öğr.Üyesi Ahmet ERDEM (Jüri Başkanı)

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet KANAK (Danışman)

Dr.Öğr.Üyesi Hamdi KARAKAŞ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

.../.../

Doç.Dr. Fatih KARAKUŞ
Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

....../....../....

Hakkı ÖZGÜN

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimime başladığımdan bu yana yol gösterici ve destek olan danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Mehmet KANAK hocama bana kazandırdıkları için teşekkürümü sunuyorum.

Teşekkürlerin az kalacağı diğer üniversite hocalarımla da bana 4 yıllık üniversite hayatım boyunca kazandırdıkları her şey için ve beni gelecekte söz sahibi yapacak bilgilerle donattıkları için hepsine teker teker teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmayı, her zaman en büyük motivasyon kaynağımla olan, her zaman arkamda olan; desteklerini, bana olan sevgilerini ve inançlarını her zaman hissettiren, benden maddi- manevi hiçbir desteğı esirgemeyen, heyecanıma her zaman eşlik eden ve bugünlere gelmemde en büyük katkıya sahip en değerlilerim; kardeşlerim, İsmail ÖZGÜN ve Fatma ÖZGÜN, canım anneme, babama, anneanneme ve babaanneme ithaf ederim.

Hakkı ÖZGÜN

ÖZET

ÖZGÜN, Hakkı. Ortaöğretim Öğrencilerinin Aleksitimik Özellikleri İle Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2019

Araştırma; farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin, ele alınan değişkenlere göre, aleksitimi düzeyleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantı düzeyleri arasındaki farklılığı ortaya çıkarmayı amaçlayan betimsel bir çalışmadır.

Araştırmada; nicel yöntem ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Türkiye’de Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan bir ilde, yedi farklı lisede öğrenim gören 599 öğrenci (%57.3 kız, %42.7 erkek) oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde, uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20) ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu (ÇÖYÖ-KF) kullanılmıştır. Verilerin analizinde; IBM SPSS 23 Paket programı kullanılmıştır.

Araştırmada bağımsız değişkenlerin etkilerini belirlemek amacıyla kullanılan MANOVA testi sonuçlarına göre aleksitiminin alt boyutu olan duyguları söze dökmede güçlük ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, okul türü-sınıf düzeyi ortak etkileşim değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Duyguları söze dökme, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal boyutunun okul türüne göre ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, okul türü-yaş ortak etkileşim değişkenine göre farklılaştığı görülmüştür. Duyguları söze dökmede güçlük boyutunun okul başarısı değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının ve alt ölçeklerinden fiziksel istismar ve fiziksel ihmal boyutunun okul başarısı alt ölçeğine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği görülmektedir.

Aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ve her iki ölçeğin alt boyutları ile de cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve ortalama aylık gelir ve yaşanılan yer değişkenleri açısından anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aleksitimi, örselenme, istismar, ihmal

ABSTRACT

ÖZGÜN, Hakkı. Examination of Relation Between Alexithymic Characteristics and Childhood Period Trauma Experiences of High School Students, Master's Thesis, Sivas, 2019

This research is a descriptive study aiming at revealing the difference between alexithymia levels and childhood period trauma experience levels according to variables discussed, of students who study in different high schools.

In the study; quantitative method and relational survey model have been used. 599 students (57.3% female, 42.7% male) studying in 7 different high schools located in a city in the Southeastern Anatolian Region of Turkey in 2018-2019 school year constitutes the study group of the research. A proper sampling method has been used to determine the study group. In the scope of the study, Personal Information Form, Toronto Alexithymia Scale (TAS-20) and Childhood Trauma Questionnaire – Short Form (CTQ-SF) have been used as data collection tools. In data analysis; IBM SPSS 23 Pack software has been used.

In the study it has been observed that according to MANOVA test which is used with the purpose of determining the effects of independent variables, difficulty in expressing feelings and childhood trauma experiences which are the lower dimension of alexithymia become drastically distinct according to school type-class level joint interaction variable. It has been observed that levels of expressing feelings, physical neglect and emotional neglect become distinct according to school type and childhood trauma experiences, school type-age joint interaction variables. It is observed that difficulty in expressing feelings aspect becomes drastically distinct according to school success variable and childhood trauma experiences and its lower dimensions, physical abuse and physical neglect becomes drastically distinct according to the lower dimension of school success.

It has been determined that there is not a significant relation between alexithymia and childhood trauma experiences and along with lower dimensions of each scale, gender, age, class level, number of the siblings, order of birth, mother's educational level, father's educational level and average monthly income and place of residence.

Key Words: Alexithymia, trauma, abuse, neglect

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

ETİK SÖZÜ.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Araştırma Konusu ve Problemi.....	1
1.2. Problem Cümlesi ve Araştırmanın Alt Problemleri.....	2
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Varsayımlar.....	6
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar.....	6

BÖLÜM II KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Aleksitimi.....	8
2.1.1. Aleksitimi Tipleri	10
2.1.2. Aleksitimik Özellikler	10
2.1.2.1. Duyguları Tanımlamada, İfade Etmede, Ayırt Etmede Güçlük.....	11
2.1.2.2. Hayal Kurmada/Düşlemde (Fantezi) Yaşanan Kısıtlılık	11

2.1.2.3. Operasyonel/İşlemsel Düşünme	13
2.1.2.4. Dış Merkezli Uyum Sağlamaya Yönelik Bilişsel Yapı	13
2.1.3. Aleksitimiye İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	14
2.1.3.1. Psikanalitik Yaklaşım	14
2.1.3.2. Nörofizyolojik Yaklaşım	16
2.1.3.3. Bilişsel Yaklaşım	18
2.1.4.4. Sosyal Öğrenme-Davranışçı Yaklaşım	20
2.2. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları	21
2.2.1. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Nedenleri	22
2.2.2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Görülme Sıklığı	23
2.2.3. Çocuk İstismarı Çeşitleri	24
2.2.3.1. Duygusal İstismar	24
2.2.3.2. Fiziksel İstismar	26
2.2.3.3. Cinsel İstismar	28
2.2.3.4. Duygusal ve Fiziksel İhmal	30
2.2.4. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Hukuksal Boyutu	32
2.3. İlgili Araştırmalar	33
2.3.1. Aleksitimi İle İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	33
2.3.2. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	41
2.3.3. Aleksitimi İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	45
2.3.4. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	50
2.3.5. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelendiği Araştırmalar	55

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	58
3.2. Araştırma Grubu	58
3.3. Veriler ve Toplanması	61
3.3.1. Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20)	61
3.3.2. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ-KF)	62

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu	63
3.4. Verilerin Analizi	63
3.5. Kayıp Veriler.....	64
3.6. Çok Değişkenli Normallik	64
3.7. İşlem	65

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Bulgular	67
4.1.1. Aleksitimi ve Alt Boyutları ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	67
4.1.2. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Cinsiyete ve Cinsiyet Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular	68
4.1.3. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Yaşa ve Yaş*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular.....	69
4.1.4. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Sınıf Düzeyine ve Sınıf Düzeyi*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular	72
4.1.5. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Kardeş Sayısına ve Kardeş Sayısı*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular.....	76
4.1.6. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Doğum Sırasına ve Doğum Sırası*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular.....	77
4.1.7. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Anne Eğitim Durumuna ve Anne Eğitim Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular	77
4.1.8. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Baba Eğitim Durumuna ve Baba Eğitim Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular	78
4.1.9. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Başarı Durumuna ve Başarı Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular	78
4.1.10. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Yaşanılan Yere ve Yaşanılan Yer*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular.....	80
4.1.11. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Aylık Gelir Durumu ve Aylık Gelir Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Bulgular	80

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma	82
5.1.1. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Cinsiyet ve Cinsiyet*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma.....	82
5.1.2. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Yaş ve Yaş*Okul Türü Ortak Etkileşimine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma.....	85
5.1.3. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Sınıf Düzeyi ve Sınıf Düzeyi*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma.....	87
5.1.4. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Kardeş Sayısı ve Kardeş Sayısı*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma.....	89
5.1.5. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Doğum Sırası ve Doğum Sırası*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma.....	91
5.1.6. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Anne Eğitim Durumu ve Anne Eğitim Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma.....	92
5.1.7. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Baba Eğitim Durumu ve Baba Eğitim Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma.....	93
5.1.8. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Okul Türüne Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma	95
5.1.9. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Okul Başarı Durumu ve Okul Başarı Durumu *Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma	96
5.1.10. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Aylık Gelir Durumu ve Aylık Gelir *Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma.....	98
5.1.11. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Yaşanan Yerleşim Yeri ve Yaşanan Yerleşim Yeri*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma	99
5.2. Öneriler	100
5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	101
5.2.2. Program Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	102
KAYNAKÇA	103
EKLER	121

Ek 1: Ölçek Uygulama İzin Yazısı	121
Ek 2: İki Değişkenli Normallik ve Çoklu Doğrusallık Testi Sonucu Elde Edilen Saçılım Diyagramı	122
Ek 3: Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantısı Korelasyonu Saçılım Diyagramı	123
Ek 4: Kişisel Bilgi Formu ve Toronto Aleksitimi Ölçeği Kısa Formu	124
Ek 5: Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu	125
ÖZGEÇMİŞ	126

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Temel Bilgiler	59
Tablo 2. Değişkenlere İlişkin Kolmogrow Smirnov Katsayıları	65
Tablo 3. Aleksitimi ve Alt Boyutları ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Arasındaki Korelasyon Katsayıları	67
Tablo 4. TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin Okul Türü ve Okul Türü*Yaş Ortak Etkileşimi Değişkenine göre ANOVA Sonuçları	70
Tablo 5. DS, ÇM, F, C, Değişkenlerinin Okul Türü ve Okul Türü*Yaş Ortak Etkileşimi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	71
Tablo 6. TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih Değişkenlerinin Okul Türü*Sınıf Düzeyi Ortak Etkileşimi Değişkenine göre ANOVA Sonuçları	73
Tablo 7. TM, DS Değişkenlerinin Okul Türü ve Okul Türü*Sınıf Düzeyi Ortak Etkileşimi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	74
Tablo 8. ÇM, F ve C Değişkenlerinin Okul Türü ve Okul Türü*Sınıf Düzeyi Ortak Etkileşimi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	75
Tablo 9. TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih Değişkenlerinin Başarı Durumu Değişkenine göre ANOVA Sonuçları	79

KISALTMALAR

TM: Aleksitimi (Toronto Aleksitimi Ölçeği)

DS: Duyguları Söze Dökmede Güçlük

DT: Duyguları Tanımada Güçlük

İD: İşevuruk Düşünme

ÇM: Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları

F: Fiziksel İstismar

C: Cinsel İstismar

D: Duygusal İstismar

FİH: Fiziksel İhmal

DİH: Duygusal İhmal

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmada ele alınan; araştırma konusu ve problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve araştırmanın kavram tanımları yer almaktadır.

1.1. Araştırma Konusu ve Problemi

Toplumsal bir varlık olarak insanlar diğer insanlarla etkileşim halindedir. Duygu ve düşüncelerini her zaman için diğer insanlara aktarma ihtiyacı duymuş ve bir takım yollarla sözlü veya sözel olmayan ifadelerle aktarmıştır. İşte bu yüzden iletişim süreci, insan hayatının ve toplum yaşantısının önemli bir parçasıdır. İnsanlar bu yol ile karşısındakilere; isteklerini, düşündüklerini ve hissettiklerini aktarırlar. Ayrıca karşılardaki kişilerin isteklerini, düşündüklerini ve hissettiklerini de onlarla kurdukları iletişim sayesinde anlamlandırırılar. Bu nedenle kişiler arasındaki iletişimin kalitesini; kişilerin düşünebilme, düşündüğünü karşısındakine iletebilme ve onun düşüncelerini anlama potansiyelleri oluşturmaktadır (Cüceloğlu, 2000; Çetinkaya, 2011). Kurulan sağlıklı iletişim sayesinde başkalarının görüşlerini anlamak, kendi duygularını anlamak, duygularını ifade edebilmek, başkalarının duygularını anlama, karşı tarafın kızgınlığı ile basa çıkabilme, sevgiyi ve iyi duyguları ifade edebilme, korku ile basa çıkabilme ve kendini ödüllendirme gibi iletişim yeterlikleri kazanılmaktadır (Akkök, 1996). İnsanlar, sahip oldukları bu potansiyel ölçüsünde çevreleriyle olan ilişkilerini şekillendirir ve böylece benliklerinin gelişimine de önemli oranda katkıda bulunurlar. Buna bağlı olarak eğer iletişim kurulamaz ve etkileşimde bulunulamazsa, insanların psikolojik sağlıkları bozulabilmektedir. Böylece birey mutsuzluk, rahatsızlık ve doyumsuzluk yaşayabilmekte ve bu durum benlik gelişimine ket vurabilmektedir. Kurulan sağlıklı iletişim; daha doyurucu, anlamlı ve sağlıklı ilişkilerin kurulmasını sağlamaktadır. İletişimde yaşanan sorun da sağlıklı ilişkilere, istenmeyen yalnızlığa ve daha derin sorunlara neden olmaktadır (Korkut, 2016).

İletişimde duygu aktarımı yönünden sıkıntı yaşayan aleksitimik düzeyi yüksek olan bireyler bu özelliklerine rağmen çevreleri tarafından sevilen insanlar olmaktadır. Bunun nedeni de kendi istekleri veya tercihlerinden önce karşılardakilerin isteklerine,

tercihlerine uyuyor olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu kişilerin ikna edilmesi kolaydır ve karşısındakine boyun eğme eğilimi de yüksektir. Bu özellikleri de aslında kendi istedikleri gibi yaşamalarına engel olan bir durumdur (Bağcı, 2008). Duygu durumunu etkileyen çocukluk dönemi örselenme yaşantıları; fiziksel, cinsel, duygusal olarak birçok yönden bireye sorun yaşatmaktadır. Türk Ceza Kanununda Madde 43, 232, 86, 94'te çocuğun cinsel, fiziksel veya duygusal istismar edilmesi suç olarak tanımlanan fiilleri oluşturmaktadır (TCK., Kanun No: 5237).

Aleksitimik özelliklerin oluşmasına neden olduğu anlaşılan çocukluk çağı örselenme yaşantıları önemli bir halk sağlığı sorunudur ve uzun vadede olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Berenbaum, 1996). Bu sonuçlar için tek bir neden yoktur, ancak istismar da bu duruma yol açabilecek risk etmeni olarak kabul edilmektedir. Özellikle kaygı bozuklukları cinsel istismara uğrayan çocukluklarda kısa süre içinde ortaya çıkabilmektedir (Taner ve Bahar, 2004). İstismar yaşayan bireylerin kişiliğinde oluşan olumsuz etkinin ise uzun vadede yansımaları görülmektedir. İstismar yaşantısının neden olduğu olumsuz etkilerin araştırıldığı çalışmalarda, istismara uğrayan bireylerde donukluk ve depresyonun daha sıklıkla görüldüğünü ortaya konmuştur (Kurtay ve diğerleri, 2004). Bireylerin algıladıkları istismar düzeyini belirlemek ve bulunduğu durum hakkında bilgi sahibi olmak onlara yardımcı olmamızı sağlayabilmektedir. Bu sebepler doğrultusunda araştırmada, farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin bazı değişkenlere göre aleksitimi, istismar ve ihmal düzeyleri arasındaki farklılaşma incelenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi ve Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın problem cümlesi; “Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları düzeyleri arasında ortalama puanlara göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ele alınmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinde aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasındaki farklılaşmayı incelemek amacıyla yapılan çalışmada problem cümlesine bağlı olarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında cinsiyete göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında yaşa göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında sınıf düzeyine göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında kardeş sayısına göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında doğum sırasına göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında baba eğitim durumuna göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

8. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında okul türüne göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

9. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında okul başarı durumuna göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

10. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında toplam aylık gelire göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

11. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin aleksitimik özellikleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında yaşamın geçirildiği yerleşim birimine göre ortalama puanlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Sağlıklı iletişim kurabilmenin önemli fonksiyonlarından birisi de duyguları ifade edebilmektir (Koçak, 2003). İletişim, hayatımızın her alanında kaçınılmaz olduğu için psikosomatik hastalıkların yordayıcısı olarak görülen duyguların bireylerin hayatında önemli bir yeri bulunmaktadır. Aleksitiminin nedeni olarak nörolojik, psikosomatik hastalıklar üzerinde literatürde sıkça araştırma yapılmıştır. Fakat aleksitiminin nedeni olarak çocukluk döneminde yaşanan ihmal, istismar gibi travmatik örselenme yaşantıları üzerinde yapılan çalışmanın çok az sayıda olduğu görülmektedir. Yaşanan travma, onların aleksitimik özelliklerine, sosyal ve akademik hayata yaklaşımlarına etki edebilmektedir. Yaşanan istismarın öğrenilmesi güç olduğu için engellenmesi ve önleyici müdahalede bulunulması da zorlaşmaktadır. Daha kolay müdahalede bulunabilmek için çocukluk dönemi örselenme yaşantılarını incelerken; psikoloji, sosyoloji ve hukuk alanlarıyla da etkileşime girmek gerekmektedir. Türkiye’de özellikle duygusal istismar önemli bir sorun olarak görülmemekte bu yüzden üzerinde çok fazla çalışma yapılmamaktadır. Pek çok alanda istismar görülebilmekte bunların da kısa ve uzun süreli etkileri olmaktadır. Farklı disiplinlerin de ortak konusu olduğu için değişik bakış açılarıyla birlikte incelenmesi gerekmektedir (Öztürk, 2007). Duyguları anlayamayan ve kendi duygularını ifade edemeyen bireylerle yapılan çalışmalar sayesinde çocukluk döneminde yaşanan örselenme yaşantılarının etkisi anlaşılabilir. Bu çalışmada, farklı ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin aleksitimik olma durumlarını etkileyen çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının etkisinin cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, okul türü, okul başarı durumu, toplam aylık gelir ve yaşamın geçirildiği yer gibi değişkenlere göre farklılaşma durumunu incelemek amaçlanmıştır.

Bireylerin, hangi duygusunu ne düzeyde ifade ettiğinin ve tanımladığının farkında olması sağlıklı bir psikolojiye sahip olabilmek için önemlidir. Bu sebeple; çocukluk döneminde yaşanan ihmal, istismar ve aleksitimi arasındaki farklılaşma, ortaöğretim öğrencilerinde kolay fark edilip ulaşılabilir olan çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bireylerin duygularını tanıyabilmesi, doğru şekilde ifade edebilmesi ve karşısındaki bireylerin de duygularını anlaması iletişim kurabilme açısından önemlidir.

Aleksitimi kavramı ortaya çıktığından itibaren daha çok psikosomatik hastalıklarla ilişkisi incelenmiş ve yaşanan travmatik olayların aleksitimi düzeyini etkilediği görülmüştür. Çocuklukta yaşanan istismar ve ihmal; duygusal ve davranışsal etkileri olan, korku, depresyon ve kızgınlığa yol açmaktadır (Ovayolu, Uçan ve Serindağ, 2007). Duygusal belirtilerin dışında istismar ve ihmal, fiziksel olarak bedenselleştirme yani somatizasyon bozukluğu olarak da karşımıza çıkmaktadır. Literatürde daha çok psikosomatik ve nörolojik bozukluğu bulunan bireylere etkileri üzerinde durulan aleksitimi, insanlar arasında iletişimin bozulmasına neden olduğu için herhangi bir tanı almamış örnekleme de çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan çalışma sayesinde bu kapsamda literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Duygularını ifade edebilen birey, duygularını tanımaktadır ve duygu, düşüncelerini ifade edebildiği için de mutludur. Bu yüzden duygularını ifade edebilme psikolojik olarak sağlıklı sayılmanın öncüllerinden biri olarak kabul edilmektedir. İfade edilemeyen duygular engellenme hissi yaşatacağı için bireyde korku, kızgınlık gibi duygusal yaşam deneyimleri olacaktır (Pektaş, 2013). Bu durumda birey, diğer insanlarla olan iletişimde sorunlar yaşayacaktır. İfade edilemeyen duygular bireyi fiziksel olarak da etkileyecektir. Bedenin gergin olması veya bedeni gevşemiş hissetmek, ifade edilemeyen duyguların yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır (Lesser, 1981).

Türkiye’de, çocukluk döneminde yaşanan örselenme yaşantılarının aleksitimiyle olan ilişkisi üzerine çok fazla araştırma yapılmamıştır. Son zamanlarda yapılan araştırmalardan Gölge, Erel ve Arslanoğlu (2018) çalışmalarında; 17-35 yaş arasındaki 1131 üniversite öğrencisinde, çocukluk çağında yaşanan istismar ile aleksitimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) ve Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20) kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre ÇÖYÖ ve TAÖ-20 arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Aleksitimik özellik gösterenlerin ÇÖYÖ ve alt ölçeklerinden aleksitimik özellik göstermeyenlere göre anlamlı şekilde daha yüksek puan aldığı yani aleksitimik bireylerin çocukluklarında daha fazla örselenme yaşantıları geçirdikleri saptanmıştır. Benzer sonuçlara Joukamaa vd. (2008), Bermond, Moormann, Albach ve Van Dijke (2008), Evren, Evren, Dalbudak, Özçelik ve Öncü (2009) de ulaşmış ve çocukluk döneminde yaşanan istismar ve ihmal gibi örselenme yaşantılarının Aleksitimi ile pozitif yönde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Araştırmalar gösteriyor ki çocukluk çağında yaşanan travmatik olayların bireyin duygularını tanımasında ve duygularını ifade etmesinde sorunlara yol açmaktadır.

Literatürde aleksitimik özelliklerin görülmesinin nedenlerinden biri olarak çocuklukta yaşanan istismar ve ihmal gibi travmatik yaşantılar gösterilmektedir. Krystal'in (1988) yaptığı çalışmada, aleksitimik belirtiler olarak görülen psikosomatik hastalık insidansı travma yaşamamış bireylerde %30 iken Nazi kamplarından kurtulan 20 yaş altı bireylerde, travmatik yaşantılar nedeniyle %70'e çıktığı görülmüştür. Psikanalitik kurama göre hayatın ilk yıllarındaki yaşantılar hayatın geri kalanını kişilik gelişimi ve sosyal duygusal gelişim yönünden etkilemektedir. Çocukluk çağında yaşanan sorunlar da biçim değiştirerek duygu, düşünce ve davranışlarda etkisini göstermektedir (Kuzgun, 1972). Bu yüzden aleksitimi ve çocukluk çağında yaşanan travmatik olayların ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışma çocukluk çağı istismarı ile aleksitimi arasındaki ilişkiyi göstermek ve aleksitimi, istismar ve ihmal literatürüne katkıda bulunmak açısından önemlidir.

1.5. Varsayımlar

Katılımcıların ölçme araçlarını içtenlikle, gerçek durumu yansıtacak şekilde ve yansız olarak cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmada elde edilen veriler, kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır. Araştırma grubu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan bir ildeki ortaöğretim kurumlarının 9.,10., 11. ve 12. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Aleksitimi: Kişinin kendi duygularını anlatma veya fark etme yetisinden yoksun olma durumudur. Fantezi yaşamının kısıtlanması ve duygusal yaşamdaki genel bir daralmayla tanımlanan, duygusal ve bilişsel bir işleyiş rahatsızlığıdır (Psikofiloloji, 2019). Bireylerin duygularını yaşama ve anlatıma dökme biçimlerini etkileyen duygulanım bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. Birey duygularını ifade edemediği için ve diğer insanların duygularını anlamlandıramadığı için duygu ahrazlığı olarak da tanımlanmıştır (Şahin, 1991) .

Çocuk istismarı: Çocuklara fiziksel ve /veya duygusal her türlü kötü muamele, cinsel istismar, ihmal, tedavinin ihmal edilmesi, çocuktan kar sağlanması veya başka şekillerde sömürülmesi yoluyla kötü muamelede bulunmayı kapsamaktadır (World Health Organization, 2019).

Çocuk ihmali: Çocuğun korunması ve bakımından sorumlu olan kişilerin, çocukların öz bakımı ve koruma gibi sorumlulukları yerine getirmemeleri durumudur (Açar ve Tekin 2018).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Aleksitimi

İnsan yaşamında önemli yere sahip olan duygular kadar, duyguların farkında olmak ve duyguları ifade etmek de oldukça önemlidir. Birey, bu vesileyle kendisini daha iyi tanıır ve günlük yaşamında daha sağlıklı ilişkiler kurarak yaşamını daha anlamlı kılma şansını arttırır. Aleksitimi genel olarak duyguları anlamlandırma, adlandırma ve ifade etme güçlüğü olarak tanımlanmaktadır (Ergün, 2008). Birey duygularını ifade edemediği ve diğer insanların duygularını anlamlandıramadığı için bu durum duygu ahrazlığı olarak da tanımlanmıştır (Şahin, 1991) . Duygularını sözcüklerle ifade edememe durumu olan aleksitimi, insanların diğer insanlarla iletişim kurmasında zorluk çekmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aleksitimik özellikler gösteren kişiler genelde duygularını fark edememekte, duygularını fark etseler de ayırt edememektedirler. Aleksitimik bireyler kaygıya dayanabilmede güçlük, uyum sağlamada sınırlılık, duygularla hissedilen beden duyularında abartı tepki göstermektedir. Aleksitimi düzeyi; cinsiyetin kadın olması, yaşın artması, eğitim düzeyinin düşmesi, sağlık durumunun kötüleşmesiyle doğru orantılı olarak artmaktadır. Aleksitimi belirtilerini bilmek aleksitimi düzeyi yüksek olma olasılığı olan bireylerin önceden fark edilmesi, psikolojik ve fiziksel sağlığının düzelmesinde bireye yardımcı olacaktır. Aleksitimik özellik gösteren insanların bu durumdan uzaklaşabilmeleri için duygusal farkındalıkları artırma etkinlikleri, bireysel ve grupla rehberlik ve psikolojik danışma ve terapiler işe yaramaktadır (Hintistan, 2012).

Uyum sağlama, karar verme, seçim yapabilme gibi yaşamda önemli bir yere sahip olan işlevleri yerine getirmede duyguların önemi büyüktür. Bundan dolayı duyguları fark edebilmek ve yansıtmak da önemlidir. Duygularını ifade edememenin bir sebebi ise savunma mekanizması olarak kullanılabilceği düşünülmektedir (Koçak, 2002). Birçok insan duygularını ifade etmeyerek rahat etme ve erteleme isteğini yerine getirmiş olmaktadır. Bu yüzden toplumsal ilişkilerin yolunda gitmesi için hissedilenden başka duygular varmış gibi davranışta bulunmaktadır. Fakat asıl hissedilen duyguları fark etmek ve yansıtmak kişiliğimizin önemli bir parçasını yerine getirmiş olmamızı

sağlamaktadır (Koçak, 2002). Ayrıca duyguları ifade edebilmek ilişkilerde doğal ve daha samimi olmayı da sağlar. Duygulardaki doğallık sayesinde kişinin kendini ifade etme gücü artacaktır (Koçak, 2003).

Duyguların farkında olmak günlük hayatımızda kişiler arasındaki iletişimin kalitesini, kişilerin düşünebilme, düşündüğünü karşısındakine iletebilme ve onun düşüncelerini anlama potansiyelini oluşturur. İnsanlar, sahip oldukları bu potansiyel ölçüsünde çevreleriyle olan ilişkilerini şekillendirir ve böylece benliklerinin gelişimine de önemli oranda katkıda bulunurlar (Bağcı, 2008). Bireyin gelişiminde ve motive olmasında, duygularını yaşamaya ve diğer insanların duygularını bilmeye ihtiyacı vardır. Kendisini, dış dünyayı ve diğer bireylerin iç dünyalarını fark eden insan, toplumla uyuma sürecine girmiş demektir. Bir durumla karşılaşmadan ve birisiyle tanışmadan, onunla bütünleşme ve sevme sürecinden söz edilememektedir. Bireyin psikolojik ihtiyaçları onların duygularının farkındalık düzeylerini etkilemekte ve güdülerimiz duygularımıza yön vermektedir (Yalçın, 2010).

Temel ihtiyaçların karşılanamaması, psikolojik ve fizyolojik sorunlara yol açmakta çeşitli duyguların oluşmasına neden olmaktadır. Sevgi, nefret, korku, ümit, sevinç, keder, neşe, kuşku ve sıkıntı gibi duygusal yaşam deneyimleri günlük konuşmalarda sık kullanılan sözcüklerdir (Pektaş, 2013). Kuznetsova, Kremleva ve Kolotova'nın (2013), duyguları ifade etme düzeyleri konusunda yaptığı çalışmada, ankiloz hastası grubu ve herhangi bir hastalığı bulunmayan sağlıklı grup arasındaki aleksitimi düzeyleri arasındaki farklılığı incelemiştir. Ankiloz hastaları, sağlıklı grupla karşılaştırıldığında aleksitimi puanlarının anlamlı bir şekilde yüksek olduğu, duygularını ifade etmede daha fazla zorluk çektikleri tespit edilmiştir. Psikolojik ve fizyolojik olarak normal dışı davranış gösteren insanlarda aleksitimi görülme sıklığı daha da yüksektir. Travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, panik bozukluklar, sosyal fobi, madde bağımlılığı, ülser, bronşit, hipertansiyon ve amfizem hastalığı tanısı alanlarda aleksitimi daha fazla görülmektedir. Potemkina (2006), jinekoloji hastalığı bulunan kadınlar ile yaptığı çalışmada hastalığın süresi ile aleksitimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Yapılan çalışmada kadın hastaların, hastalık süreleri arttıkça duygularını daha zor ifade edebildikleri görülmüştür.

Aleksitiminin bir hastalıktan çok, kişilik özelliği ve duygusal yetersizlik olduğu görüşü zamanla kabul görmüştür (Ergün, 2008; Taylor, 1984; Sifneos, 1988). Şahin (1991) ise, bir kişilik özelliği olarak aleksitiminin sadece duygular için söz bulamama

anlamında gelen duygulara karşı dilsiz olmakla sınırlandırılmayacağını, çünkü aleksitimik bireylerin aynı zamanda duygularına karşı sağır olduklarını da vurgulamış ve buradan hareketle aleksitimi için duygu yönünden ahraz ibaresini ortaya koymuştur.

2.1.1 Aleksitimi Tipleri

Modestin, Furrer ve Malti'nin (2005) örselenme yaşantıları ve aleksitimi üzerine yaptığı çalışmada, iki tip aleksitimi olduğu ortaya çıkmıştır ve Tip 1 ve Tip 2 olarak adlandırmışlardır. Bilişsel düzeyin yanısıra duygusallığın farkında olmaya göre sınıflandırılmıştır. Tip 1 aleksitimi özelliği gösteren bireyler duygusal uyarının farkında olmamakta, Tip 2 aleksitimi grubundaki bireyler duygusal uyarının farkında olmaktadır. Daha sonra yapılan araştırmalarında aleksitiminin Tip 3 formu ortaya konulmuştur. Tip 3 aleksitimi ise duygusal uyarının düşük olmasına rağmen yüksek bilişe sahip olmayı kapsamaktadır (Modestin, Furrer ve Malti, 2005, Akt: Uran, 2016).

Literatürde duygusal zekaya bağlı olarak aleksitimi araştırılmış ve duygusal zeka ile aleksitimi arasında ilişki bulunmuştur. Duygusal zekayı Salovey ve Mayer (1989), kişinin kendisinin ve başkalarının duygularını ve hissettiklerini fark edebilme, aralarında ayırım yapabilme ve bu bilgileri bireyin kendi düşünce ve davranışlarına yön verebilmek için kullanma yeteneğini içeren sosyal zekânın alt kümesi olarak tanımlamışlardır. Aleksitimi ve duygusal zekânın ilişkisiz, doğru orantılı ve ters orantılı olduğunu gösteren araştırmalar yapılmıştır. Parker vd.'nin (2001) aleksitimi ve duygusal zekâ arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında duygusal zekâ ve aleksitiminin güçlü şekilde negatif korelasyonlu olduğu, duygusal zekâ düzeyi düştükçe aleksitimik özelliğin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.1.2 Aleksitimik Özellikler

Araştırmacılar, aleksitimik özellik gösteren bireylerin duyguları anlama şekli, sözel ya da sözel olmayan iletişimde duyguları tanımada çekilen zorlukları belirleyerek, bazı testlerle duygulara verilen tepkileri ölçerek, psikiyatrik görüşmelerin kayıtlarının incelenmesi yöntemiyle, yüz ifadelerinin incelenmesi yöntemiyle ve ölçekler kullanılarak aleksitimi özelliklerin ölçüldüğünü ortaya koyulmuştur (Uran, 2016).

Literatür tarandığında ise aleksitiminin genel olarak dört başlık altında toplandığı görülmüştür. Bunlar: “işevuruk düşünme”, “dış merkezli yapı”, “duyguları fark etme, ayırt etme ve söze dökme güçlüğü”, “hayal kurmada güçlük” (Gürsoy, 2015; Taylor, Bagby ve Parker, 1991).

- 1- Duyguları tanımlamada, ifade etmede, ayırt etmede güçlük
- 2- Hayal kurmada yaşanan kısıtlılık
- 3- Operasyonel/işlemsel düşünme
- 4- Dış merkezli uyum sağlamaya yönelik bilişsel yapı

2.1.2.1. Duyguları Tanımlamada, İfade Etmede, Ayırt Etmede Güçlük:

Aleksitimik bireylerin en belirgin ve gözlenebilen özellikleri arasında duygularını tanımlama, ifade etme, duygularını bedensel duyumlardan ayırt etmede zorlanma gibi belirgin zorluklar yaşamaktadırlar. Aleksitimik bireylere duygularını açıklamaları istendiğinde karmaşık bir durumda olduklarını ve duygularını kelimelere dökemediklerini ifade ederler. Duygularını yansıtamamalarına rağmen günlük hayatta iletişim kurabilmekte, bilişsel olarak bir sıkıntı yaşamamaktadırlar (Bağcı 2008).

Duygularını ifade etmeye çalıştıklarında, beden rahatlaması ya da rahatsız hissetmesi durumlarıyla ifade etmektedirler ve bedenin gergin olması gibi bedensel yakınmalarla ya da gevşeme durumuyla da fiziksel olarak göstermektedirler. Hissettikleri duygular yüz ifadelerinden anlaşılamamakta fakat donuk görünme ve ifade tarzında kısıtlılık gibi davranışlarla kendilerini belli etmektedir. Duygularını ifade etmekte zorlanan aleksitimik bireyler duygularının yansımaları bedeniyle ilgili yakınmalarla ifade etmektedirler (Oktay, 2010). Dereboy (1990), yaptığı çalışmada aleksitimik bireylere olaylar karşısındaki duygularını sormuş ve cevaplarında sadece düşünce ve davranış tepkileri üzerinde durmuş olduklarını görmüştür. Katılımcılardan, duyguları hakkında bir şeyler söylenmesi istendiği zaman ise duygularının, ifade ettikleri düşüncelerden farkının olmadığını belirtmişlerdir. Krystal (1979) da araştırmalarında aleksitimik bireylere duyguları sorulduğunda hissettikleri ve düşüncelerini tekrarlayarak ve aynı ifadeleri kullanarak ifade ettikleri bulgusuna ulaşmıştır.

2.1.2.2. Hayal Kurmada Yaşanan Kısıtlılık:

Barańczuk’a (2019) göre aleksitimik özellik gösteren bireylerin fantezilerinin az olduğu, rüyada duygusal öğelerin fazla olmadığı ve hayal kurmada güçlük çektiği ifade

edilmiştir. Psikosomatik hastalar üzerinde yapılan rüya analizleri göstermiştir ki aleksitimik özellik gösteren hastalar nerdeyse hiç rüya görmemektedir (Lesser, 1981). Ender olarak hayal kursalar da genelde duygularla ilgisi olmayan, düşünsel, realist, tutkusuz düşlerdir. Levitan (1980) araştırmasında psikosomatik hastaların gördüğü rüyalar hakkında çalışma yapmıştır. Görülen rüyaların da genelde rüyayı gören kişinin yaralanmasını ve zarar görmesini içeren travmatik olaylardır. Rüyaların nadir görülmesinin yanında nadir de hayal kurmakta olan aleksitimik bireylerde yaratıcı düşünmeye büyük etkisi olan hayal kurmada yaşanan bu güçlük yaratıcılığı engellemektedir. Yaşanan bu eksiklik, olayların ayrıntılı olarak zihinde canlandırılmasını engellemekte ve operatif (işlemsel) düşüncelerine neden olmaktadır (Sifneos, Apfel ve Frankel, 1977; Krystal, 1979).

Peasley-Miklus, Panayiotou ve Vrana (2016), aleksitimik özellik gösteren katılımcılarla yaptıkları çalışmada imgeleme ile aleksitimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmada katılımcılara öfke, korku, neşe ve tarafsız duyguların olduğu görüntüler gösterilip, katılımcıların cilt iletkenliği, kalp atış hızı ölçülmüştür. Araştırma sonucunda aleksitimik bireylerin öfke, korku, neşe ve tarafsız duyguların olduğu görüntülere farklı tepkiler vermediği saptanmıştır. Araştırma sonuçlarından aleksitimik özellik gösteren bireylerin yaşadıkları duygusal deneyim ile duyguya verilen fizyolojik tepkiler arasındaki uyumsuzluk olduğu; zihinde, aleksitimik olmayan bireyler gibi canlandıramadıkları anlaşılmaktadır.

Hoppe (1975) aleksitimik özellik gösteren psikosomatik hastalarda yaptığı çalışmada sağ ve sol beyin hemisferleri arasındaki iletişim kopukluğundan dolayı rüyalarda ve hayallerde yeterince fantezi kurulamadığı, sembolleştirme niteliğinin ve niceliğinin de az olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca araştırma yapılan aleksitimik bireylerin hipnoza daha az yatkın oldukları saptanmıştır (Hoppe,1975: Akt; Lesser, 1981).

Aleksitimik bireyler genelde terapistler tarafından korkutucu şekilde donuk olarak görülmektedirler (Sifneos, 1988). Fakat bu tepkiler terapist eşliğinde azaltılabilmektedir. Aleksitimik özellikleri görülen bireylere, duygularının kendileri tarafından kontrol edilebilir sinyaller olarak tanımaları öğretilir. Terapist, danışanın duygusal tepkilerinin farkına varıp sözel olmayan ipuçlarını yakalayabilmeli ve danışana yansıtma

yapmalıdır (Lesser, 1981). Yapılan terapide terapist hayale dayalı terapi teknikleri kullanacaksa etkililik açısından sorun yaşanabileceği düşünülmektedir.

2.1.2.3. Operasyonel/İşlemsel/İşevuruk Düşünme:

Operasyonel düşünme, bir kavramı ölçülebilir şekilde düşündürmektir (Özmen, 2013). Aleksitimik bireyler karşılaştıkları sorunları operasyonel düşünerek gözle görülür, kestirme çözümler bulmaya çalışmaktadır. Sorunların kökenine inmeden yüzeysel olarak ele almaktadırlar. İç dünyalarında ise mekanik olarak düşündürmektedir, yaşantıları robot gibi programlanmış şekildedir. Hatta diğer insanların da kendilerine robotmuş gibi davranmalarını kabul ederler (Sifneos, Apfel ve Frankel, 1977; Lesser, 1981; Krystal, 1979). Aleksitimik bireyler her ne kadar duygularını tanımada, ifade etmede, hayal ve fantazi kurmada güçlük çekseler de çevreleriyle uyumsuzluk göstermezler. Çünkü kendi iç dünyalarından uzak, dış merkezli, mekanik tarzda düşündürmektedirler. Sorunların detayını incelemektense somut olarak görülebilen nedenlerle ilgilenmeyi tercih ederler (Yurt, 2006).

Aleksitimik bireyler bu davranışları içinde buldukları ortama da yansımaktadır. Karşılaştıkları meseleleri en kısa yoldan çözmeye çalışmakta ve sorunun derinliğindeki nedeni araştırmadan kaçınmakta ve sorunu tekrar yaşamamak için tüm önlemleri almaya çalışmaktadırlar. Bu yüzden çevrelerindeki insanlar onları uyumlu ve sorunsuz olarak görmektedir (Taylor, Bagby ve Parker, 1991; Mc Dougal, 1982; Lesser,1985).

2.1.2.4. Dış Merkezli Uyum Sağlamaya Yönelik Bilişsel Yapı

Sifneos (1977) araştırmasında aleksitimik bireylerin uyumlu olmaya yatkın olduklarını, içsel merkezli değil dışsal merkezli düşünme yöntemleri olduğu sonucuna varmıştır. Mc Dougal (1982) ise bu uyumun yalancı normallik olduğunu ifade etmektedir. Mekanik şekilde, faydacı düşündürmekte oldukları görülmektedir. Aleksitimi kavramı ortaya çıktığı dönemde somatik ve psikosomatik hastalık olarak ele alınmışsa da artık bir kişilik özelliği olarak görülmektedir. Aleksitimi düzeyinin psikiyatrik ve fiziksel hastalıklarla doğru orantılı olduğu bilinmektedir (Taylor, Bagby ve Parker, 1991; Luminet, Bagby, Taylor ve Parker, 1999). Aleksitimik bireyler üzerinde psikoterapinin etkili olmadığı, bireysel ve grupla terapiler, davranışçı terapiler ve gevşeme

egzersizlerinin psikotrop tedavisiyle birlikte sonuç verdiği gör÷lmektedir (Sifneos, Apfel ve Frankel, 1977; Sifneos, 1983).

2.1.3. Aleksitimiye İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Aleksitiminin sebebinin açıklanmasına yönelik birçok kuram bulunmaktadır. Aleksitimi, nörofizyolojik, psikanalitik, davranışçı, bilişsel kuramlarının yaklaşımları açısından değerlendirilmiştir.

- 1- Psikanalitik yaklaşım
- 2- Nörofizyolojik yaklaşım
- 3- Bilişsel yaklaşım
- 4- Sosyal öğrenme-davranışçı yaklaşım

2.1.3.1. Psikanalitik Yaklaşım

Yapılan araştırmalarda aleksitimiyi açıklamak için psikanalitik kuram, içgüdülerin ifade edilmesi, yaşanan travmalar, ebeveyn çocuk ilişkisi ve kullanılan ego savunma mekanizmaları üzerinde durmuştur (Değirmencioğlu, 2014). Psikanalitik yaklaşıma göre uyarınları sözel olarak ifade edebilmek için uyarıcılar bilinçdışından bilinç düzeyine gelmelidir. Bilinçdışına atılan duygular çatışmalara ve gerilime neden olsa da bilinç düzeyinde yaşanmaz. Yaşanan duygular ifade edilmezse ve sözel olarak paylaşılmazsa somatik rahatsızlıklar olarak ortaya çıkar ve beden dili ile ifade edilir. Bu durumda gör÷len psikosomatik belirtiler, savunma mekanizmalarından inkâr ve bastırmanın yaşandığını göstermektedir. Aleksitimik bireyler de açıklanan durumdaki gibidir (Stoudemire, 1991). Bedensel yakınmaların sebeplerinden biri de bireyin oral dönemdeyken annesiyle olan ilişkisinde bozukluğun olmasıdır. Bu bozukluğun duygularını ifade etmede olumsuz yönde etkilemesinden dolayı aleksitimik özellikler gör÷lmektedir (Lane, 2002).

Kooiman (2004) araştırmasında anne ve baba ebeveynlik stilleri ile aleksitimi arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. İyi yapılan ebeveynlik ve aleksitimi düzeyinin düşük olmasıyla da aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Psikanalitik kuram, bireyin temel olarak üreme ve kendini koruma amacıyla yaşadığını belirtir. Davranışların temelinde duygu ve düşüncelerdeki bozuklukların

bastırılması vardır. Aleksitimi de psikanalitik kurama göre duygu ve düşüncelerin bastırılması ile oluşmaktadır (Burç, 2015). Duygu ve düşüncelerdeki bozukluğun oluşmasında çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantılar da bulunmaktadır. Böylece bireyler çocukluğunda yaşadığı travmatik yaşantıların bastırılması sonucu aleksitimik özellikler göstererek ortaya çıkmaktadır.

Duygu ve düşünce yapımızdaki bozuklukların kontrolsüz bir şekilde bastırılması davranışların temelini oluşturmaktadır. Büyük travmalara bile sebep olabilen bastırma eğiliminin insan davranışlarının temelini oluşturduğu savunulmaktadır. Aleksitimi kavramının açıklanması, yorumlanması ve araştırılmasının temelleri de bu noktalara dayandırılmıştır. Buna göre aleksitimi, duygu ve düşüncelerin bastırılması sonucu ortaya çıkan bir bozukluktur (Burç, 2015). Çocukluk döneminde yaşanan cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ile duygusal ve fiziksel ihmallerin de aleksitimiyle güçlü şekilde ilişkili olduğu görülmektedir (Bermond, Moormann, Albach ve Van Dijke, 2008; Aust vd. 2013; Frewen vd., 2012; Güleç vd., 2012).

Luminet (1994), psikosomatik hastalarla davranışsal nevrozu araştırmıştır. Anne çocuk ilişkisinde eksiklik ve düzensizliklerin temel güvensizliğe ve aleksitimik belirtilerin görülmesine yol açtığı ortaya çıkmıştır. Anne çocuk ilişkisinin sağlıklı olmaması, ego düzeyinde kendini yansıtma kapasitesinin bozulmasına neden olmakta ve bu da aleksitimik bozulmalara yol açmaktadır. Böylece birey, öz düzenleme kapasitesi içselleştirilemediği için aleksitimik özellik göstermekte ve bu durum somatik bozukluklara da yol açılmaktadır. Anne çocuk ilişkisindeki bozukluğun yanısıra bireyin yaşadığı nesne ilişkilerindeki eksiklik veya bozukluk bireyin kimlik oluşturmada eksik duyguların oluşmasına neden olmakta ve aleksitimi ortaya çıkmaktadır (Von Rad, 1984).

Bireyin gelişim süreci incelendiğinde çocukken oluşan iletişim kurabilme kapasitesinin ebeveynlerin sağladığı imkânlarla doğru orantılı olarak geliştiği bilinen bir gerçektir. Bedensel ifadeler ile başlayan gelişim süreci, zaman ilerledikçe sözel ifadelere dönüşmektedir. Sürecin olumlu ilerlemesi için ailenin çocuğa zengin uyaran sağlaması gerekmektedir. Bu süreçteki bozukluk daha sonraki hayatında etkili olmaktadır (Akıllıoğlu, Kocahan, Babar Melik ve Melik, 2009). Fakat tam tersi şekilde travmaya maruz kalan aleksitimik bireylerde gelişim sürecindeki yaşadığı olumsuz ilişki ve olayların etkili olduğu düşünülmektedir (Krystal, 1979). Mc Dougall (1982) da çocukluk dönemindeki anne çocuk ilişkisindeki bozukluğun savunma mekanizmasını kullanmasına

neden olduğunu bu yüzden aleksitimik özelliklerin ortaya çıktığını vurgulamıştır. İlişkideki bozukluk çocuğun anne imgesinin de bozuk olmasına neden olmakta, böylece güdüsel isteklerini ifade edememekte ve hayal kurmayı engellediği için aleksitimik özellikler göstermesine neden olmaktadır. Wolff'a (1977) göre de ebeveyn çocuk arası ilişkide çocuğun duygularını ifade etmesinin engellenmesi, davranışlarının kısıtlanması ve paylaşımında bulunmasının engellenmesiyle, çocuklar duygularını ifade edemedikleri bir iletişim kurarak sahte bir benlik oluşturmakta ve bu durum aleksitimiye neden olmaktadır.

Çocukluk döneminde yaşanan travmatik durumlardan dolayı duygusal gelişim etkilenmekte ve yetişkinlik döneminde travmanın etkileri, gerileme savunma mekanizmasını kullanmasına neden olabilmektedir. Aleksitimik bireylerin hayal ve fantezi yoksunluğu, duyguların sözel olarak ifade edilememesi yaşanan gerileme savunma mekanizmasından dolayıdır (Krystal, 1979).

2.1.3.2. Nörofizyolojik Yaklaşım

Aleksitiminin nörofizyolojik boyutu üzerine yapılan çalışmalarda beynin hemisferlerindeki bağlantıda bulunan bir bozukluktan dolayı aleksitimik özelliklerin görüldüğü anlaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda beyin yarım kürelerinin iletişimini sağlayan yapının inhibe edilmesi sonucu limbik sistemden neokortekse duyu uyarılarının ulaşmaması üzerine aleksitimik özelliklerin görüldüğü anlaşılmıştır. (Yalçın, 2010). Aleksitiminin fizyolojik kökenli olabileceğini destekleyen ilk çalışmalardan MacLean'in (1949) psikosomatik hastalığı bulunan hastalar üzerinde yaptığı çalışmada duyguları ifade edememe bozukluğun sebebi olarak limbik sistem ile neokorteks yapıları arasında kopukluk olabileceğini ortaya çıkarmıştır. Benzer bulgulara Williams ve Wood (2010) da ulaşmış ve beynin yapısında bozukluğun meydana geldiği hastalar ve sağlıklı grup ile çalışma yapmıştır. Beyninde hasar bulunan hastalarda yüksek düzeyde aleksitimi ve duygusal empatilerinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür.

Han, Li, Mei ve Sun (2018) yaptığı araştırmada beyindeki frontal lobda, parietal lobda, temporal lobda, oksipital lobda ve insüler kortekste bölgesel homojenlikteki farklılığın aleksitimiyle ilişkisini incelemiştir. Sadece insülüsteki bölgesel homojenlik, aleksitiminin alt boyutu olan duyguları belirleme zorluğu ile pozitif olarak ilişkili bulunmuştur. Lingual gyrus, precentral gyrus ve postcentral gyrusdaki bölgesel

homojenlik, katılımcılarda aleksitiminin alt boyutu duyguları tanımlamakta güçlükle pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Sağ dorsomedial prefrontal kortekste bölgesel homojenlik aleksitiminin alt boyutu olan dış yönelimli düşünme tarzı ile negatif olarak ilişkili bulunmuştur.

Hoppe ve Bogen (1977) de aleksitimik bireylerin beynin sağ ve sol lobları arasındaki bağlantı bozukluğundan dolayı aleksitimi olabileceğini öne sürmüşlerdir. Yapılan çalışmada sağ ve sol beyin yarım küreleri arasındaki bağlantı kesilmiştir ve bu kişilerin aleksitimik bireylerin gösterdiği somatik yakınmalara benzer tepkiler gösterdiği gözlenmiştir. Beynin sağ yarım küresinin birincil süreçle ilgili düşüncelerle, sol yarım küresinin ikincil süreçle ilgili düşüncelerle ilişkili olduğu ve bu bağlantının kopmasıyla aleksitimi özelliğinin ortaya çıktığı görülmüştür.

Nemiah (1975) aleksitimi ve şizofreni arasındaki ilişkiyi incelemiş ve aleksitimik bireylerin şizofrenlere göre beyinlerinin farklı yapıda olduğunu görmüştür. Aleksitimiklerde şizofrenlerin aksine duyuşal uyarılar limbik sistemden gelip neokortekse ulaşan uyarıların yaşantıya dökülemediği görülmüştür. Sifneos (1996) çalışmasında ise limbik sistem ile neokorteks arasındaki bağlantı kopukluğu sebebiyle duyguların uygun olan düşüncelerle bağdaşmadığını; duyguları ifade için fazla detaylı anlatım durumu yaşadıklarını ifade etmiştir. Duygusal afazi (konuşamama) yaşadıkları düşünölmüştür.

Aleksitimik bireylerin sağ ve sol hemisferleri arasındaki iletişimdeki bozukluktan kaynaklanan, duyguları ifade edememe durumu da araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Beynin sol yarım küresinin daha çok bilişsel olaylarla ve mantıksal işlevlerde rol oynadığı, sağ yarım küresinin ise duyuşal öğelerin ve duyguları dile getirme etkinliklerinde rol oynadığı görülmüştür. Aleksitimik özelliklerin ortaya çıkma nedeninin beynin sağ yarım küresindeki sorundan kaynaklanabileceği düşünölmektedir (Taylor ve Bagby 2004). Sağ ve sol el kullanımına ilişkin yapılan araştırmada ise sağ ve sol el kullanan bireylerde aleksitimi incelenmiş ve sadece sağ elini kullanan bireylerde sadece sol elini ve iki elini de kullananlara göre daha fazla aleksitimik olduğu görülmüştür (Fricchione ve Howanitz, 1985). Beyin incelemelerinde anterior cingulate cortex (ACC) bölgesinin duygularla ilgili işlevini ortaya çıkaran Lane, Ahern, Schwartz ve Kaszniak (1997) çalışmalarında beynin ACC bölgesi ile duyuş durumları arasındaki bağı incelemiş ve bu bölgenin duyguları ifade etmede önemli olduğunu görmüşlerdir. Duygusal bilginin

ACC'ye iletilmemesi ve ACC'nin uygun alıcı bölgelerindeki hasarın aleksitimik özelliklerin gösterilmesine neden olmaktadır. Hogeveen, Bird, Chau, Krueger ve Grafman (2016) da aleksitimi ve beyin yapısının arasındaki ilişki üzerinde araştırma yapmıştır. Beyinde bulunan anterior insula (AI) ve anterior cingulate cortex (ACC) yapılarındaki bozulmanın, aleksitimik özelliklerin artmasına neden olduğunu saptamışlardır.

Aleksitimik özellik gösterme nedenlerinden biri olarak ailenin genlerin aktarımı rolünde etkili olduğu görülmüştür. Heiberg ve Heiberg'in (1977) yaptığı ikiz çocuk araştırmasında aleksitiminin genlerle aktarılma olasılığının yüksek olduğu görülmüştür. Tek yumurta ikizlerinde, çift yumurta ikizlerine göre daha fazla oranda aleksitimi olduğu saptanmıştır. Fakat Lesser (1981) bu çalışmada sosyokültürel değişkenler ele alınmadığı için benzer çevrede yetişen ikizlerin benzer aleksitimik özellik gösterebileceğini savunmuştur.

2.1.3.3. Bilişsel Yaklaşım

Bireyin psikolojik problemlerinin nedenlerinden biri de iç ve dış uyarıcıların işlevsel olmayan çarpık bilişsel süreçlerden kaynaklanan durumların gerçeği yansıtmayacak şekilde ifade edilmesinden kaynaklanmaktadır. Hayatın ilk yıllarında sosyalleşme süreci başlamakta; bu şekilde temel inanç ve düşünce sistemleri oluşmaktadır. Oluşan düşünce sistemleri, şemaları oluşturmaktadır. Şemalar da karşılaşılan durumları, bireyin organize şekilde anlamlandırma yardımcı olur. Bazı şemalar ise katı şekilde, değişmez, abartılı olduğunda işlevsel olmamakta ve kendini suçlama, başaramama inancı, genelleme, küçümseme, abartma gibi bilişsel çarpıtmaya neden olabilmektedir. Duygular da düşüncelerle birlikte biliş oluşturmakta ve psikolojik bir sorun varsa bireyin tepkileri ve uyarılar arasında gerçekleşen biliş sürecinden etkilenmektedir (Beck, 2014). Aleksitimi de birçok bilişsel yapıdan oluşmaktadır. Bilişsel yapılarda sözel iletişim kurma ve duygulardan bahsetmenin olmayışı dikkat çekicidir. Aleksitimik bireyler; duygu haricinde, durum odaklı ve analitik düşünmektedirler (Zackheim, 2007).

Bazı çalışmalara göre duyguları ifade edebilme, bilişsel gelişimden etkilenmektedir. Bilişsel çarpıklıklar, duygu ve davranışlarında görülmekte ve aleksitimi de bilişsel çarpıklığın sonucunda oluşabilmektedir. Kişi çevresinde tehdit edici bir durum

olduğunu düşünür ve abartılı şekilde tepki verirse yoğun kaygı yaşayabilir. Bu yüzden bireyde tehdit, zarar görebilme korkusu ve tehlike içerikli bilişsel şemalar oluşmaktadır. Oluşturulan her şema, bireylerin kendine özgüdür. Erken çocukluk döneminde oluşmaya başlar ve sosyalleşirken içinde bulunduğu kültürden de etkilenecek bireyin hayatında yer alır. Aleksitimi de bireyin bilişsel şemasında yer alan fonksiyonel olmayan bilişsel çarpıklığın sonucunda oluşabilmektedir (Koçak, 2002).

Rinaldi, Radian, Rossignol, Arachchige ve Lefebvre (2017) çalışmalarında klinik olmayan bireylerle aleksitimi ve bilişsel yetenekler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda, yüksek aleksitimi düzeyi ile düşük bilişsel yetenek arasında anlamlı şekilde bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Bilişsel yeteneklerin aleksitimiyle ilişkisini inceleyen Lane ve Schwartz'a (1987) göre duygusal tepkiler, Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına uygun şekilde bilişsel süreçlerin sonucunda oluşmaktadır. Piaget'nin bilişsel gelişim aşamaları; basitten daha kompleks yapıya doğru, duyguları anlayabilme seviyelerinin artmasıyla oluşmaktadır. Aleksitimi de ilk basamaklarda bedensel tepkilerle duyguların ifade edilmesi aşamasında yaşanan sorundan dolayı o kısımda bireyin saplanıp kaldığı gelişimsel bir hastalıktır.

Duygu ve biliş birbirini tamamlayan bir geribildirim döngüsü içerisindedir. Bunların arasındaki bağların kopması ve iki sürecin birlikte çalışmama durumunda bozukluk ve hastalıkların gelişmesi söz konusu olacaktır (Schwartz ve Kline, 2002). Duyguların ifade edilmesinde bilişsel süreçlerin etkisini araştıran Lazarus'a (1982) göre de duygular çevre şartlarından etkilenecek oluşan bilişsel değerlendirmeler sonucunda meydana gelmektedir. Düşünme, daha gelişmiş bir bilişsel durumdur çünkü duyguların sözel ve davranışsal olarak ifadeleri bu seviyede gerçekleşmektedir. Aleksitimiyle şemaların arasındaki ilişkiyi inceleyen Martin ve Pihl (1986), aleksitimik bireylerin basit şemalar kullandıklarını ileri sürmüşlerdir. En basit düzeyde yapılan bilişsel değerlendirmeler sözel olmayan yollarla yapılmaktadır. Aleksitimik bireyler, duygularını sözel olarak ifade edemedikleri için tepkileri fizyolojik şekilde olmaktadır. Yaşadıkları bilişsel çarpıklıklar nedeniyle stres, kaygı gibi duygularının farkında olamamakta ve ifade de edememekte; psikosomatik şekilde ifade etmektedirler. Normalde birlikte çalışan duygu ve biliş sistemlerinin arasındaki bağlantının kopması sonucu bireyin psikolojisinde bozulma ve psikosomatik hastalıkların ortaya çıkması gözlenmektedir. Böylece aleksitimik bireyler, yaşadığı strese bedensel olarak tepki vermekte, stresin yaşatacağı

duyguları yaşayamamakta ve stresörlerden kaçınamamaktadırlar. (Schwartz ve Kline, 2002).

2.1.3.4. Sosyal Öğrenme-Davranışçı Yaklaşım

Normal veya normal dışı olarak kabul edilen tüm davranışlar doğumdan itibaren öğrenme ortamında oluşmaktadır. Bireyin içinde bulunduğu aile ve sosyal çevre onu sosyo kültürel yönden etkilemekte ve onun iletişim biçimine yön vermektedir (Yurt, 2006). Sifneos (1983) da bireylerin duygularını, düşüncelerle bağdaştırmasında ve duyguları ifade edebilmesinde aile ve sosyokültürel çevrenin etkili olduğunu belirtmiştir. Duyguların sözel olarak ifade edilmesi gerektiği düşüncesinin batı kültürü düşüncesi olduğu, hatta bazı doğu kültürlerinde duyguların açıkça gösterilmesinin hoş karşılanmadığı ve kimi duyguları ifade edebilmek için kelime bile olmadığı görülmektedir (Lesser, 1985). TenHouten (2006), kültürler arasında görülen bu farklılığı “sosyal aleksitimi” adı altında ele almıştır. Bireylerde büyük ölçüde travma ve acı yaşatabilecek olaylardan kaçınmak için savunma mekanizması olarak aleksitimi ortaya çıkar. Batı medeniyetinde duyguları ifade etmedeki cesaretin kırılmasıyla sosyal aleksitimi ortaya çıkmıştır. Şiddet ve sömürünün olduğu ortamda kaçınılma olarak aleksitimi görülmektedir. Ancak kültürlerin de yaşayabilmeleri ve devamını sağlayabilmeleri için yaratıcı ifadenin gelişmesi ve insanı baskılayan durumların aşılaraq aleksitiminin azaltılması gerçekleşecektir.

Le, Berenbaum ve Raghavan’ın (2002) yaptığı etnik köken araştırmalarında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Asya kökenli Amerikalıların aleksitimi düzeyinin Avrupa kökenli Amerikalılara oranla daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Bunun sebebi olarak da duyguların sosyalleştirilmesi ve aleksitiminin oluşmasında ailenin ve kültürün etkisi olduğu anlaşılmıştır. Le vd. (2002) de benzer sonuçlar elde etmiş, etnik kökene göre farklılaşan kültürlerin, duyguları ifade etme biçiminde etkili olduğunu ve aleksitimi düzeyleri arasında da etnik kökenlere göre farklılaşma olduğunu saptamışlardır.

Duygusal tepkiler sözel olarak ifade edilirken sosyal ortamda jestler ve mimiklerin de kullanıldığını görülmektedir. Jest ve mimikler ise erken çocukluk döneminde öğrenilmeye başlanmakta ve duyguların sözel olarak ifade edilmesine yardımcı bir araç olarak kullanılmaktadır. Yaşanan travmatik durumlar ise öğrenilen jest ve mimiklerin

kullanımının ket vurulmasına, gerilemeye ya da tamamen ortadan kalkmasına neden olabilmektedir (TenHouten, 2006).

Stoudemire (1991), aleksitimik özelliğin ortaya çıkma sebebini, aile ortamındaki bireyin kendini ifade edememesi şeklinde açıklamıştır. Çocukların iletişim kurmayı ailede öğrendiğini belirtmiştir. Çocuk aile içinde duygularını ifade edemez, bastırırsa ve bedensel olarak ifade etmeye yönlendirilirse hasta gibi davranarak iletişim kurmaya çalışacaktır. Böylece aleksitimi özelliği gösterecektir.

2.2. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları

Çocukluk dönemi örselenme yaşantılarından en önemlileri çocuk istismarı ve ihmalidir. İstismar ve ihmal ise yetişkinlerin çocuğa karşı göstermiş oldukları, toplum ve yasalar tarafından uygun görülmeyen, çocukların gelişimine ket vuran veya gelişiminde kısıtlılığa neden olan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Tıraşçı ve Gören, 2007). Schmitt ve Krugman'a (1992) göre çocuk istismarı , çocukluk veya ergenlik dönemindeki bireylere ebeveyn veya bakımlarından sorumlu kişilerin kötü davranması olarak tanımlamıştır. Örselenme yaşantıları kavramı alanyazında ilk kez çalışma yapan Kempe'ye (1962) göre çocukların, yumuşak doku şişmesi, gelişim yetersizliği, kafa travması, kırık kemik şikâyetiyle hastaneye başvurularında bu ilk olarak “hırpalanmış çocuk sendromu” akla gelmelidir.

Literatürde “child abuse” olarak geçen istismar türüne Türkçede karşılık olarak çocuk istismarı kavramı kullanılmaktadır. Çocuk istismarı konusu; toplumlara, kültürlerle ve bilim dallarına göre de farklılaştığı için ortak bir terim kullanmada zorluk yaşanmaktadır. Hangi toplumsal değerlere göre hangi davranışın çocuk istismarı olduğu toplumun yapısı, inancı ve normlara göre değişmektedir. Bu yüzden çocuk istismarının evrensel olarak tanımını yapmak mümkün değildir (Siyez, 2003).

İstismar, bireyin doğumu ile birlikte başlayıp hayatının ileriki dönemlerinde ve birçok farklı ortamda dahi görülebilen bir problemdir. İstismarın neden olduğu bazı fiziksel ve psikolojik yıkımlar nedeniyle psikolog ve doktorların ilgi alanına girmiştir. Son yıllarda yapılan araştırmalara göre yapılan istismarın insanlarda psikolojik uyum, tutum ve davranışlarını kötü yönde etkilediği görülmüştür. Bu sebeple çocukların gelişim döneminin özelliklerinin gösterilmesi engellenmekte; çocuklar mutsuz, öfkeli hissedebilmekte ve diğer insanlarla uyum gösteremeyen kişilik özellikleri

gösterebilmektedir. Bu yaşantılar çocuğun psikolojik durumunun, beden sağlığının, sosyal ilişkilerinin bozulmasına temel oluşturmaktadır. Örselenme yaşantılarından istismar ise duygusal istismar, fiziksel istismar ve cinsel istismar başlıklarında toplanmıştır (Çağlarırnak, 2006).

Zeytinoğlu (1991), 18 yaşın altındaki bireylere karşı yapılan, duygusal, fiziksel, zihinsel, toplumsal yönlerini sarsıcı durumları çocuk istismarı olarak; eğitim, bakım, beslenme gibi ihtiyaçların yerine getirilmemesini ise çocuk ihmali olarak tanımlamıştır. Lynch ve Cicchetti'ye (1991) göre bir olayın istismar sayılabilmesi için, olayın aktif şekilde oluşması, ihmal sayılabilmesi için ise pasif şekilde yapılan davranışlardan oluşması gerekmektedir.

İhmal ve istismar hakkında, yabancı ülkelerde, Türkiye'deki çalışmalardan daha önce araştırılmaya başlanmış olup Türkiye'de yapılan çocuk istismarı ve ihmali çalışmaları oldukça yenidir. Aile içinde yaşanan olayların tabu olarak görülmesi de bu durumu etkilemektedir. Böylece, istismar, şiddet, örselenme gibi sorunların ortaya çıkmasında zorluklarla karşılaşmaktadır (Atauz, 1991). Cüceloğlu (1993) da istismar konusunun farklı boyutlarıyla birlikte incelendiğini, son yıllarda yapılan araştırmalara rağmen sayısının arttığını ifade etmiştir. İstismar, araştırmalarda dört grupta görülmektedir. Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismar genel istismar çeşitleri olarak görülmektedir. Bunların dışında kadın, çocuk ve yaşlıların da istismar edildiği görülmekte olup istismar çeşitlerinin birbirinden çok keskin sınırlarla ayrılmadığı görülmektedir (The Emotionally Abusive Relationship, 2017).

Sağlık boyutundan bakıldığında ise çocukluk döneminde birey maruz kaldığı örselenme yaşantılarından sonra uzun müddet sağlık sorunları yaşayabilmektedir. Örselenme yaşantılarına maruz kalan bireyler daha sık hasta olmakta ve hastaneye başvurmaktadır. Ayrıca diğer insanlara göre kendilerini daha sağlıksız hissettikleri de saptanmıştır (Felitti, 1991).

2.2.1. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Nedenleri

Yapılan araştırmada çocukluk dönemindeki örselenme yaşantılarının ilişkili olduğu nedenler arasında sosyoekonomik düzey, ebeveynin eğitim düzeyinin düşük olması, ebeveynin istismara uğramış olması, ebeveynin kişilik özellikleri, ebeveyn madde kullanımı görülmektedir (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009). Birçok çocuk, yetişkin bireylerin

kendi tatmini için çeşitli şekillerde istismar edilmektedir. Ortaya çıkan istismar durumları yalın halde veya karmaşık şekilde birden fazla istismar türünün yaşanmasıyla oluşmaktadır (Kanak, 2011). Kara, Biçer ve Gökalp (2004) ve Armağan'ın (2007) da yaptığı araştırmada benzer nedenler görülmüştür. Düşük sosyoekonomik düzey, yaşanan göç, düşük eğitim düzeyi, madde kullanan ebeveyn, madde kullanan çocuk, tek ebeveynli ailede istismar ve ihmalin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan etmenler olarak belirlenmiştir. Tek ebeveynli aile, çocuğun büyüdüğü ortamın stresli olması, çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin de yaşadığı örselenme yaşantılarının olması, psikolojik sorunlarının olması aileden kaynaklanan, çocuğun hiperaktivitesinin olması, zihinsel yetersizliğinin olması, dikkat eksikliğinin olması da çocuğun sahip olduğu durumlardan dolayı örselenme yaşantıları geçirdiği ortaya çıkarılmıştır (Dursunkaya, 2007; Olive, 2007).

2.2.2.Çocuk İstismarı ve İhmalinin Görülme Sıklığı

Yapılan araştırmalarda istismar ve ihmalin hem Türkiye'de hem yurt dışında büyük bir sorun olduğu anlaşılmaktadır. ABD'de yapılan bir araştırmada, 1997 yılında resmi olarak bildirim yapılan üç milyon çocuğun istismara uğradığı gerekçesiyle başvuru yapıldığı, bir milyonunun kanıtı olarak ihmal ve istismara uğradığı resmi kayıtlara geçmiştir. %56'sının fiziksel olarak ya da duygusal olarak ihmale uğradığı, %13'ünün eğitim ihmeline uğradığı, %25'inin fiziksel istismara uğradığı, %6'sının duygusal istismara ve %13'ünün de cinsel istismara uğradığı bulgusu elde edilmiştir. Erkeklerin kızlara oranla daha fazla istismara maruz kaldığı belirlenmiştir (Taban ve Lutzker, 2001). Türkiye'de yapılan araştırmaya göre çocukların %46'sının ailesi çocuklara fiziksel istismar uygulamaktadır (Beyhun, 2001).

Bakır ve Kapucu'nun (2017) çalışmasında, Türkiye'de istismar ve ihmal konusunda araştırma yapılan 128 makale incelenmiş çalışmaların %93.75'inin son on yılda yapılmış olduğu görülmektedir. %63.28'i tanımlama amaçlı, %72.66'sı sağlık alanında, %6.25'i disiplinler arası çalışma, %86.02'si hekimlerin, % 45.31'i hemşirelerin yapmış olduğu çalışmalar olduğu görülmüştür. İncelenen çalışmalardan %45.31'inde ihmal ve istismarın birlikte çalışıldığı, %60.93'ünde de çocuk ve ergenler üzerinde çalışıldığı gözlenmiştir. Yapılan çalışmalarda kanıtı bilgi düzeyinin düşük olduğu görülmüştür.

Oral vd.'nin (2001) çalışmasında ise psikiyatri servisine başvuran 798 hastanın dosyaları incelenmiş ve hastaların sosyodemografik durumları, risk faktörleri, kötü davranışta bulunanların yakınlığı, maruz kalınan kötü davranışın şiddeti gibi konular belirlenmiştir. Kötü davranışa maruz kalan ve maruz kalmayanlar arasındaki farklılıklara bakılmıştır. 288 hastaya kötü davranıldığı, 167'sine fiziksel olarak, 62'sine duygusal, %9'una da hem fiziksel hem duygusal istismarda bulunduğu anlaşılmıştır. Hastaların %40'ı anne ya da babası tarafından istismara uğradığını belirtmiş ayrıca annelerin babalardan daha fazla şiddet gösterdiği saptanmıştır. Cinsel istismara maruz kalma durumu ise görüşme koşullarının olumsuzluğundan dolayı araştırılamamıştır.

2.2.3. Çocuk İstismarı Çeşitleri

Çocuğa yönelik örseleyici tutum ve davranışlar dörde ayrılır:

- a) Duygusal İstismar
- b) Cinsel İstismar
- c) Fiziksel İstismar
- d) İhmal

2.2.3.1. Duygusal İstismar

Taner ve Gökler (2004) duygusal istismarı, yetişkinlerin çocuklara uyguladığı çocuğun kişiliğini zedeleyici eylemler olarak tanımlamıştır. Polat'a göre (2001) tanımlanması zor olmasına rağmen en sık karşılaşılan istismar türü duygusal istismardır. Diğer istismar türlerinin yaşatmış olduğu psikolojik sağlığın bozulması, kişilik ve davranış bozukluğuna yol açan olumsuz duyguları da kapsamaktadır. Literatürde duygusal istismar kavramı "psikolojik taciz" olarak da kullanılabilir (Guardiola, 2006). Küçümseyici bakışlar ile de duygusal istismar yapılabilir (The Emotionally Abusive Relationship, 2017).

Psikolojik tacizin yanısıra, kişinin söylediklerinin sürekli abartılması veya yalan söylendiğinin ima edilmesi, kötü niyetli kişilerin birey üzerinde denetimini ele geçirmesi bilinçli olarak yapılan duygusal istismar biçimlerinden birkaçıdır. Duygusal istismar iki şekilde gerçekleşmektedir; ilki, açıkça aşağılamakla yapılan duygusal istismar ve ikincisi, örtük olarak yapılan duygusal istismar vardır. Örtük olarak yapılan duygusal istismar

daha az incitici veya yıkıcı değildir. Duygusal istismar diğer istismar çeşitlerine göre tanımının yapılması ve istismarın sonuçlarının gözlenmesi daha zordur (Byers, 1991).

Duygusal istismar diğer bir istismar türü olan fiziksel istismar ile birlikte de görülebilmektedir. Bunun sonucunda birey, içinde bulunduğu durumdan dolayı sinirlenebilir, utanabilir veya mahçup hissedebilir. Bireye başkası tarafından, karar verilmesine izin verilmiyorsa, tehdit ediliyorsa, aile ve arkadaşlarından uzak kalmasına neden olunuyorsa, hakaret ediliyorsa, uyumasına izin verilmiyorsa, kararlarının kötü olduğu söyleniyorsa da duygusal istismara uğradığı düşünülebilmektedir (Sylvia, 2007).

Sözlü saldırıya uğrama, küçümsenme, aşırı derecede suçlanma, alay konusu olma da birer istismar şeklidir. Bu davranışlar bireyin benlik saygısına ve öz imgesine son derece zarar verebilmektedir. Sözel tacize maruz kalma insanın psikolojisini olumsuz etkilemekte ve sağaltımı son derece zor olan yaralara neden olabilmektedir. Sonuçta birey de fiziksel şiddete başvurabilmektedir Duygusal istismar diğer istismar çeşitlerini de kapsayarak aynı şemsiye altında toplanmasını sağlamaktadır. Fiziksel ve cinsel istismarı da içine almaktadır (Ersanlı, Yılmaz ve Özcan, 2013). Erkman (1991) duygusal istismarın, benzer şekilde etkileyen psikolojik yıpranma ve maruz kalınan tüm kötü muameleleri kapsadığını belirtmektedir. Sadece duygusal istismar görülebileceği gibi fiziksel ve cinsel istismarla birlikte de görülebilmekte fakat fiziksel ve cinsel istismar önlendikten sonra duygusal yıpranma devam etmektedir. Duygusal istismara iten faktörlerin; reddetme, aşağılama, yalıtma, korkutma, suça yöneltme, fiziksel ve cinsel istismarda bulunmanın olduğunu görülmüştür (Şahin ve Beyazova, 2001).

Duygusal istismara en sık maruz kalan grubun 7-14 yaş arası kız çocuklar olduğu ve istismar edenlerin öğretmen, arkadaş, ebeveyn olduğu belirtilmiştir. 7-24 yaş arası erkek çocuklarına ise öğretmen, arkadaş ve babaları tarafından duygusal istismar uygulandığı saptanmıştır. 15-18 yaş arası erkek çocukları baba ve arkadaş tarafından, bu yaş grubundaki kızlara ise öğretmen ve anneleri tarafından; hakaret etme, baskı, küçük düşürme, alay etme, suçlama yoluyla duygusal istismar uygulandığı ortaya çıkmıştır (T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, 2010).

Duygusal istismar davranışlarından bazıları,

Aşağılama: Çocuğun davranışlarının tenkit edilmesi, utandırılması, kötü lakaplar takılması ve aşağılamayı kapsamaktadır (Bayraktar, 1990). Yüksek sesle kötü sözler söyleme, kınamak da aşağılama kapsamındadır. Dayak atmadan, cezalandırma yerine

kullanılan kötü sözler dayaktan daha kötü etki yaratabilmektedir. Söylenen küçük düşürücü sözler çocuğun duygusal olarak yıpranmasına neden olmaktadır (Hamarman ve Bemet, 2000). Duygusal istismarın okul ortamında öğretmen tarafından öğrencilere yapılabileceğini Hyman (1986), öğrenciyle dalga geçme, küçümseyici tonda konuşma, dersten çıkarma, düşük başarı performansından dolayı küçümseme, lakap takma davranışlarıyla gerçekleştirilebileceğini belirtmiştir.

Yalnız bırakma: Çocuğun ebeveyn tarafından sosyal ilişkilerden uzak tutulması, kişiler arası ilişkilerinin engellenmesi, çocuğa yalnız kaldığının kanıksatılması, yalnız bırakılması ve bu yol ile cezalandırılmasıdır (Siyez, 2003).

Reddetme: Polat'ın (2001) çalışmasında çocuğun reddedilme olarak algıladığı durumların; ihtiyacının karşılanmaması, görmezden gelinmesi, motive edilmemesi, isteklerinin yerine getirilmemesi, hatalardan sorumlu olduğunun söylenmesi, dokunsal yakınlıktan uzak durulması olduğu tespit edilmiştir. Benzer durumlar Hamarman ve Bemet (2000) tarafından yapılan araştırmada da ele alınmıştır. Çocuğa söz verip yapmamak, başka çocuklarla kıyas yapmak, yardım istediğinde çocuğa yardım etmemek, ihtiyaçlarını karşılamamak ve reddedilme olarak algılanmasıdır.

Çocuktan yaş ve kapasitesinin üzerinde beklentilerin olması: Çocukların gelişim dönemlerinin elverdiği ölçüde belirli kapasiteleri vardır, daha fazla beklentide bulunmak da duygusal istismardır. Başarı yönünden veya yapamayacağı işlerin üzerinde oluşan beklentiler, çocukların benlik algısını zedelemektedir. Ebeveynlerin maddi durumlarının kötü olmasından dolayı çocuğun da çalıştırılması (Siyez, 2003), kişisel çıkarlar için çocuğu kullanma, sorunlu evliliklerin içinde bulunan çocuğun ebeveynlerin kendi çıkarlarını sağlamak için ve evliliğin devam etmesinin sağlanması için kullanılması duygusal istismardır. Çocuğa kendi isteğini yaptırmak için vaatte bulunmak, pazarlık yapmak, ebeveyn kavgalarında çocuğun kendinden taraf olmasını istemek de duygusal istismar sayılmaktadır (Polat,2001; Kars, 1994).

2.2.3.2. Fiziksel İstismar

Literatür incelendiğinde fiziksel istismarın genel bir tanımı ortaya konulmaktadır. Fiziksel istismar: yetişkin bir bireyin bir çocuğa vasi olma, düzen sağlama, eziyet etme veya öfke boşalması yolu ile çocuğun bedeninde işaret kalacak şekilde şiddet göstererek

veya kaza dışı yaralanmasıyla çocuğun fiziksel zarara uğramasıdır (Bilgin, Toros, Çamdeviren, Şaşmaz ve Mert 2004).

Fiziksel istismar genel olarak kaza haricindeki yaralanmalardan oluşmaktadır. Tokat atmadan, ölüme kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Kırık kemik, zehirlenme, çocuğun vücudundaki yanıklar, ısırıklar, tekme, yumruk atılması fiziksel istismarın belirtileridir çocukların ölümlerin çoğu fiziksel istismardan kaynaklanmaktadır. Kafa travması nedeniyle ölümler en çok karşılaşılan fiziksel istismardır (Howe, 2005).

Hastanelerde yaralanma sebebiyle başvuran çocuklarda fiziksel istismar ihtimali düşünülmelidir. Bu şüphyle yaklaşıp alınan hasta öyküsü de dikkatle alınmalı incelemelerde radyoloji ve hematoloji sonuçları istenmelidir. Çocuğu getiren bireylerin yaralanma durumunu açıklayamaması, çelişkili ifadeler vermesi, tekrarlı olarak getirilen şüphe çekici yaralanmalar, yaralanma nedeni olarak çocuğu suçlama davranışı, çocuğun anne ve babasını suçlaması, anne babanın çocuğun durumundaki gösterdikleri aşırı kaygı durumlarının tümü fiziksel istismarı düşündürmelidir. Muayenede görülen yara izleri, morluklar, ısırık izleri, doku yaralanmaları, kırıklar, radyoloji sonuçları, kulak zarı hasarı durumları da fiziksel istismarı düşündürmelidir (Arthur, 1997).

Çocuğun gelişimine zarar veren fiziksel istismar fiziksel güç kullanılarak yapılmaktadır fakat çocuk bu durumdan sadece fiziksel değil zihinsel olarak da zarar görmektedir. İstismar sonucunda çocuğun duyguları ve onuru da hasar görmektedir (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004). Böylece çocuk sadece kendine karşı değil diğer insanlara karşı da duygu ve düşüncelerini de olumsuz yönlendirmektedir (Veltkamp ve Miller, 1994).

Fiziksel istismar; çocuğa kasıtlı olarak zarar verme, çürük gibi yaralanmalara neden olma, kemiğin kırılması, yanık ve kesikleri içermektedir. Tüm bunlar tesadüfen oluşmamıştır ve fiziksel olarak istismar edilen çocuklar vurulmuş, tekmelenmiş, zehirlenmiş, yakılmış, tokat atılmış,veya bir nesne atılarak şiddette maruz kalmış olabilirler. Fiziksel istismarın ise ebeveynler arasında; daha genç olan, yalnız ebeveyn olan ve biyolojik olmayan ebeveynlerde daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir Bazen de anne baba veya bakıcıların, çocukların hastalık belirtilerini görmezden gelmesi, veya buna neden olması, ihtiyaç duymadıkları ilaçların verilmesi ve çocuğun rahatsız edilmesi de fiziksel istismar sayılmaktadır (The NSPCC, 2018; Myers, 2002).

2.2.3.3. Cinsel İstismar

Türkbay, Söhmen ve Söhmen'in (1998) tanımına göre cinsel istismar, yetişkin bireyin kendi cinsel ihtiyaçlarını karşılamak için çocuğu cinsel obje olarak kullanmasıdır. 18 yaşından küçük bir kişinin, kendisinden en az 5 yaş büyük bir kişi tarafından herhangi bir derecede cinsel kullanımına maruz kalması da cinsel istismardır (Zoroğlu vd., 2001). Cinsel istismar; kuvvet kullanarak, gözdağı vererek, aldatarak yapılmaktadır.

Cinsel istismarın çeşitleri; dokunma ile, dokunma olmaksızın, cinsel temas biçimlerinde olabilmektedir. Çocukken cinsel istismara uğrama oranı %10 ile %40 arasında değişmekte, istismar eden taraf çoğunlukla erkek olmakla birlikte erkeklere nispeten kızlar dört kat daha fazla cinsel istismara uğradığı görülmüştür. Ensest durumunda görülen cinsel istismarda ise daha çok babanın, ailedeki konumunu kullanarak ve zor kullanarak eylemde bulunduğu görülmüştür. Cinsel istismar sonucunda ise sosyal ortamda ilişki kurmada zorluk, depresyon, kaygı bozukluğu, benlik saygısının olumsuz olması gibi sorunların ortaya çıktığı ortaya çıkmıştır (Aktepe, 2009). Cinsel istismarla birlikte yaşanabilen duygusal ve fiziksel istismar da bireyin kişiler arası problem yaşamasına ek olarak cinsel sorunlar da yaşamasına neden olmaktadır (Mullen vd., 1996).

Akyüz, Beyaztaş, Kuğu ve Doğan (2000) yaptığı araştırmada çocuklarda cinsel istismarı beş grupta toplamıştır. Bedensel temas gerçekleşerek veya temas olmadan, sözel olarak müstehcen şekilde, teşhircilik, röntgencilik yaparak gerçekleşmektedir. Bedensel temas durumunda; karşı tarafın vücuduna cinsel haz amaçlı dokunma ve cinsel birleşmeye teşebbüs edilmektedir. Çocuğun pornografide kullanılması, tam cinsel birleşmenin gerçekleşmesi ve ensest de cinsel istismar durumlarıdır.

Alanyazında çocuk istismar ve ihmali üzerinde yapılan çalışmalarda daha çok cinsel istismar üzerinde durulduğu görülmüştür. Çocukluk çağında yaşanan cinsel istismarın yetişkinlik döneminde de kişiyi etkilediği ve yaşanan travma sebebiyle kendine zarar verme davranış oranının diğer bireylere oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Kendini yaralama davranışının özel bir hali olan kendini kesme göze çarpmaktadır (Van der Kolk, Perry ve Herman, 1991). Romans ve diğerleri (1995) de çalışmasında benzer bulgulara ulaşmıştır. Çocukluk döneminde cinsel istismara uğrayan bireylerin kendini yaraladıklarını ve yine cinsel istismara uğrayıp da kendini yaralamayanlara oranla kişiler arası sorunlarının daha çok olduğu görülmüştür. Kendini yaralama ile çocukluk çağı

örselenme yaşantıları arasındaki ilişki incelendiğinde cinsel istismarın diğer istismar türlerine göre daha az yaşandığını, yaşanan cinsel istismarın da daha çok anlamlı şekilde ensestin oluşturduğu görülmüştür (Akyüz ve diğerleri, 2005; Zoroğlu ve diğerleri, 2003).

Johnson'ın (2004) araştırmasında, diğer istismar türlerine göre cinsel istismar daha fazla görülmektedir. Yıldız'ın (2007) yaptığı çalışmaya göre ise; özellikle de boşanmış ebeveyn durumunda çocuklarda cinsel istismar olasılığı artmaktadır. Brown'a (2003) göre ise boşanan ve tartışan anne babalarda cinsel istismar iddiası ortaya konulabilmektedir. Eşinden boşanan annelerin bir kısmında kendi çıkarı için karşı tarafa asılsız olarak cinsel istismar iddiasında bulunmaktadır (Karanfil, Akçan ve Orhan , 2010).

İstismar durumunda yasal yollara başvurmanın yanı sıra sağlık alanına da başvurma aşamasında durumun gizliliğine rağmen gerekli birimlere bildirimde bulunmak, etik olarak ikilemde kalmaya yol açmakta ve bu sürece ailenin de katılması işleri zora sokmaktadır. Sağlık çalışanlarının bu durumda bildirimde bulunması zorunluluğuna rağmen bildirimde bulunamama nedenleri arasında, muayene sonucu kanıtı ulaşılamaması ve çocuğun veya ailenin zarar göreceğini düşünme, dava edilme çekincesi ve nereye başvurulacağını bilinmemesi sebepleri görülmektedir. Cinsel istismara uğrayan bireyin ve ailesinin muayene edildiği birime güven duyması, artık tehlike olmadığı duygusunun olması, kendini açmayı kolaylaştırdığı ve yatarak görülen tedavinin faydasının olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda ailenin güveni artmış, istismara uğrayan bireyin psikiyatrik semptomların gerilediği ve rehabilite olduğu görülmüştür (Üneri ve Adaletli, 2013).

Bireylerin cinsel istismara maruz kaldığında gelişim dönemlerine göre gözlenebilen bazı davranış değişiklikleri bulunmaktadır. Yalın'a (1995) göre 0-4 yaş arasında tuvalet yapmada anormallik olması, müstehcen kelime kullanımı, cinsel eylemlerin oyunlarda taklit edilmesi, 4-17 yaş arasında yetişkin erkeklerden korkma, cinsellikle ilgili konuşma, açıkça mastürbasyon yapma, 17-22 yaşları arasında okul başarısında düşüş, depresyon, cinsel saldırganlığa eğilim, aşırı ve açıktan yapılan mastürbasyon ve davranış bozuklukları görülmektedir (Yalın, 1995; Akt: Durmuşoğlu, 2005).

2.2.3.4. Duygusal ve Fiziksel İhmal

Genel anlamda ihmal, aktif olarak zarar verme durumları dışında kalan, pasif olarak verilen zarardır. Çocuğun beslenmesinin yapılmaması, güvenlik ihtiyacının giderilmemesi, sevgi ihtiyacının karşılanmaması, eğitim, giyinme ve sağlıklı olmadan yoksun bırakılması sonucu çocuğun bedensel, zihinsel, ahlaki gelişiminin etkilenmesi durumudur (Olive, 2007). Ayrıca çocuğun beslenmesinin sağlanmaması, temiz giysiler giydirilmemesi, hastalandığında tedavisine bakılmaması, evden kovulma da ihmal kapsamındadır. Eğitimden mahrum bırakma okula göndermeme, çocuğun okulla ilgili durumunu kontrol etmeme durumları ise eğitim boyutuyla ilgili ihmaldir (Avcı ve Tahiroğlu, 2007). İhmal sonucunda; çocuğun güvensiz bağlanma stili oluşturması, fiziki gelişiminde gerilik, motor becerilerde zayıflık, motivasyonda düşüş, sosyal ilişkilerde problemler gibi görülen belirtiler de bulunmaktadır (Güleç, Topaloğlu, Ünsal ve Altıntaş, 2012).

Fiziksel ihmal; çocuğun ihtiyacı olan sağlık hizmetinin verilmemesi, sahip olduğu hastalığın ya da yaralanmanın önemsenmemesi, evden kovulması, yalnız bırakılması, gerekli olan sağlık kontrollerinin yaptırılmamasıdır (Avcı ve Tahiroğlu, 2007). Fiziksel ihmale uğrayan çocuklarda görülen belirtilerden bazıları; bazı sağlık problemlerinin oluşması, bilişte gerilik, dil kullanımında gerilik, sosyal ilişkilerde bozulma, yeme bozuklukları, davranış bozuklukları, saldırgan davranış ve suç işleme eğiliminde artış olarak görülmektedir. Bunun sonucunda da bireyde düşük benlik algısı ve iletişim problemleri oluşmasına neden olmaktadır. (Olive, 2007; Taner ve Gökler, 2004; Karadeniz, 2008).

Duygusal ihmal ise çocuğun sevgi ihtiyacından mahrum bırakılması, duygusal tepkilerden yoksun bırakılması, çocuğun istek ve davranışlarına tepkisiz kalınması, çocuğun yanındayken ebeveynlerin birbirlerine olumsuz tepkiler vererek çocuğun etkilenmesine neden olması durumları bulunmaktadır (Taner ve Gökler, 2004). Ebeveynin iletişim kurduğu durumda, çocuğun zarar görmesi, istismara; göstermediği ilgi ve iletişim kurmama hali de ihmale neden olarak çocuk üzerinde psikolojik olarak yıkıma neden olmaktadır (Dursunkaya, 2007).

İhmalin gözlenmesi istismara göre daha güç olduğu için yaşanan ihmalin ortaya çıkması da daha zordur. Çocuğun yeterince beslenmesinin sağlanmaması, duygusal ihtiyacının giderilmemesi, yaşam kalitesinin iyi olmasının sağlanmaması ihmali

oluşturmaktadır. Sosyal ve psikolojik olarak uyum gösteremeyen, fiziki gelişiminde gerilik olan eğitim ihtiyacından yoksun bırakılan çocuklarda da ihmal olduğu düşünülebilir. Çocuğun sağlıklı olduğunu gösteren durumlarda eksikliğin görülmesi çocuk istismar türlerinden en sık görülen ihmaldir (Yalçınkaya, 2011).

Polat'ın (2006) yaptığı çalışmada ihmale maruz kalan çocukların annelerine güvensiz ve kaygılı bağlandıkları saptanmıştır. İhmale uğrayan çocukların annelerine karşı yakınmadıklarını, pasif davranışlar sergiledikleri anlaşılmıştır. Stres altında hisseden çocuklar ihmal durumunda da istismarda olduğu gibi annelerinin yanında olmak istemektedir fakat istismara uğrayanların tersine annelerinin tepki vermeyeceğini bilmektedir. Bu yüzden ihmale uğrayan çocuklar anneleriyle güvenli bağlanabilecek kadar tepki alamayacaklarını düşünebilmektedirler.

Howe (2005) ihmali üç grupta incelemiştir;

Karışık/düzensiz ihmal: Ebeveynler çatışma içinde olup çocukla ilgilenen fırsatları olmamaktadır. Bu durumda çocuğun bakımı, ilgi ihtiyacı karşılanamamaktadır. Aile içinde yaşanan çatışmanın çocuğa da yansımaları olabilmekte, azarlama, sarsılmaya da maruz kalabilmektedir.

Durgun/pasif ihmal: Ebeveynlerin, çocuğu umursamayıp tamamen kendi dünyalarına çekilmiş bir durumda olmaları söz konusudur. Çocuğun, ebeveyn ile ilişkileri kopuk ve ruhsuz şekildedir. Bu tür ebeveynler genelde depresif olan, düşük ekonomik duruma sahip olan, çocuğuna fiziksel veya cinsel istismar yaşatabilecek kişilerdir. Çocuklarıyla ebeveyn arasında sınırlı etkileşim vardır.

Ciddi kronik mahrumiyet: Bu tür ihmalde; ebeveyn tarafından, çocuğun uzun süre ilgisiz bırakılması, aç bırakılması bebeklerin beslenme ve temizlik ihtiyacının karşılanmaması görülmektedir. Ebeveynlerin öğrenme güçlüğü veya depresif olması durumunda da yaşanabilmektedir. Bu tür uyaran azlığının olması çocuklarda kurtulması ümitsiz bir yalnızlık, dışlanmışlık hissettirebilmekte ve bağlanma sorunları yaşanmaktadır.

Slotutsky (1997) Romanya yetimhanelerinde çalışma yapmış ve burada yetişen çocukların bilişsel gelişimleri ve sosyal ilişkilerinin yetişme tarzından dolayı olumsuz etkilenmiş olduğunu saptamıştır. Olumsuz etkileyen durumların başında; yetiştirme kurumundaki çocukların sosyal ve duygusal yoksunluk yaşayarak büyümeleri

görülmektedir. Kurumlardaki çalışan sayısının azlığı, sosyal etkinliklerin kısıtlı sayıda olması, katı kuralların olması nedenlerinden dolayı çocuklarda duygusal olarak ilgilenelemediği ve bu yüzden çocukların psikolojilerinin olumsuz yönde etkilendiği saptanmıştır. Bu durum ciddi kronik mahrumiyetin yaşandığı ihmali kapsamaktadır.

2.2.4. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Hukuksal Boyutu

Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli işlemlerin ana ve baba tarafından karşılanması gerektiği kanunlarda yer almaktadır. Ebeveynlerin çocuğa bakım sorumluluğu bulunmaktadır ve çocuğun erginliğine kadar bakımından sorumludurlar. Eğer ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa eğitim bitene kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler (Türk Medeni Kanunu, 2002). Çocuğa karşı işlenmiş bir istismar varsa Türk ceza kanununda, uluslararası suç sayılmakta ve soykırım ve insanlığa karşı suçlar kapsamında değerlendirilmektedir. Çocuğa cinsel istismarda bulunan kişi 8-15 yıl arası hapis cezasına çarptırılmakta, çocuk 12 yaşını tamamlamamışsa en az 10 yıl, sarkıntılık yapılmışsa en az 5 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmaktadır. Cinsel istismar kapsamında vücuda yabancı bir cisim sokulması durumunda ise en az 16 yıl hapis cezası verilmektedir. Mağdur 12 yaşından küçükse ceza da 18 yıldan az olmamaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2004). Türkiye’de yaşanan istismarın bir kısmının açığa çıktığı sosyal nedenlerden dolayı gizlendiği düşünülecek olursa sorunun daha büyük olduğunu görebiliriz (Tosuntaş Karakuş, 2006).

Doğum kontrol yöntemlerini yeterince bilmeyen bireyler, Türk Ceza Kanununa göre kürtajın suç olmasından dolayı da daha çok çocuk sahibi olmaktadır. Böylece ekonomik durumun yetersizliğinden dolayı çocukların olması gerektiği gibi yetiştirilememesine, çocukların çalıştırılmasına, dilencilik yaptırılmasına neden olabilmektedir. Ekonomik yönden çocuklarına bakamayacak ebeveynler bazen de çocukları terk etmekte, yuvaya veya başka ailelere vermektedirler. Eğer aile çocuğa bakamıyorsa çocuğun aileden alınarak uygun ailelere verilmesi veya yetiştirme kurumuna verilmesi yasal olarak gerçekleşmektedir (Öztürk, 2009).

Çocukların beden ve ruh sağlıklarını bozabilecek durumlardan kaçınılması amacıyla, 12 yaşından küçük çocukların fabrika, imalathane gibi işyerlerinde çırak ve amele olarak çalıştırılmaları yasaklanmıştır. 18 yaşından küçük çocukların bar, kahve,

gazino ve dans salonlarında çalıştırılması da yasaklanmıştır (Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 1930).

2.3. İlgili Araştırmalar

2.3.1. Aleksitimi İle İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Altan (2019) araştırmasında nomofobi ile aleksitimi arasındaki ilişkide bilinçli farkındalık ve üst bilişin aracı rolünü incelemiştir. Bu kapsamda 15-18 yaşları arasında 457’si (%57) kadın, 339’u (%43) erkek olmak üzere 800 lise öğrencisine; Sosyodemografik Soru Formu, Nomofobi Ölçeği (NMP-Q), 20 Soruluk Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20), Bilinçli Farkındalık Ölçeği (BİFÖ), Üst Biliş Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu (ÜBÖ-ÇE) uygulanarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kızlarda nomofobi, aleksitimi, üstbiliş ve bilinçli farkındalık düzeylerinin erkeklere oranla anlamlı şekilde yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Üst biliş ve bilinçli farkındalığın aleksitimi ve nomofobiye etkilediği belirlenmiştir. Aleksitimik karakterdeki özelliklerin de nomofobi üzerinde etkili olduğu, iyi şekilde oluşmayan bilinçli farkındalık ve üst bilişin aleksitimi ve nomofobi ile aralarındaki korelasyonu anlamlı olarak etkilediği anlaşılmaktadır.

Erçelik (2018), obezite hastalarında aleksitimi ve öfke ifade tarzlarını incelemiştir. Çalışmaya, yaşları 18-40 yaş ve üzeri, cinsiyet ayrımı olmadan, 70 obez ve 70 obez olmayan birey katılmıştır. Katılımcılara, Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20) ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ) uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre aleksitimi, duyguları tanımlama zorluğu, duyguları ifade etme zorluğu, dışa vuruk düşünce, sürekli öfke, dışa vurulan öfke ve içte tutulan öfke düzeylerinin beden kitle indeksine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre obez bireylerin aleksitimi, duyguları tanımlama zorluğu, duygular ifade etme zorluğu, dışa vuruk düşünce, sürekli öfke, dışa vurulan öfke ve içte tutulan öfke düzeyleri, obez olmayan bireylere kıyasla daha yüksektir.

Koyuncu (2018), çalışmasında obez ve fazla kilolu ergenlerin aleksitimi ve duygu tanımanın yeme davranışı ve psikopatolojisine etkisini incelemiştir. Çalışmaya 11-16 yaş arası 99 obez ergen ve 117 normal kiloda olan, 62 kız ve 37 erkek ergen katılmıştır. Çalışmaya katılanlara, Sosyo demografik Veri Formu, Çocukluk Çağı Aleksitimi Ölçeği,

Hollanda Yeme Davranışı Anketi, Çocuklarda Depresyon ve Anksiyete Ölçeği-Yenilenmiş, Gözlerden Zihin Okuma Testi-Çocuk Formu uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre aleksitiminin yeme davranışı, göz testi cevapları ve depresyon düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Obez olanlar ve olmayanların aleksitimi düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmakta, iki grup da benzer aleksitimik özellikler göstermektedir.

Ak (2018), müzikle akademik düzeyde ilgilenmenin aleksitimi düzeyine etkisini incelemiştir. Müzikle akademik olarak ilgilenen ve müzikle ilgilenmeyen 17-25 yaş arası, 33 kadın, 67 erkek olmak üzere 100 öğrenciyle çalışma yapılmıştır. Öğrencilere, Kişisel Bilgi Formu (cinsiyet, yaş, okumakta olduğu bölüm, çalışma durumu, aile ile görüşme sıklığı, sosyal aktivitelere katılma sıklığı, kronik rahatsızlığa sahip olma durumu, konservatuar öğrencilerinin enstürman çalma süreleri, müzikle ilgilenmeye başladığı ilk yaş aralığı, konservatuar fakültesi tercih nedenleri), Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ) uygulanarak veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre konservatuar öğrencileri ile diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin, aleksitimi, anksiyete ve depresyon puanları bakımından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Konservatuar öğrencilerinin ve diğer öğrencilerinin depresyon ve anksiyete düzeyleri, aleksitimi ve depresyon düzeyleri, aleksitimi ve anksiyete düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Anksiyete düzeyi yüksek öğrencilerin, depresyon düzeyi yüksek ve daha aleksitimik olduğu, müzikle akademik düzeyde ilgilenmenin aleksitimi düzeyinde bir farklılığa neden olmadığı anlaşılmıştır.

Eyüpoğlu (2018), şema terapi modeli çerçevesinde aleksitimi, bedenselleştirme ve erken dönem yaşantılar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Klinik olmayan örnekleme, 18-50 yaşları arasında, 343'ü kadın, 79'u erkek toplam 422 gönüllü katılımcı ile Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Young Şema Ölçeği – Kısa Form 3 (YŞÖ-KF 3), Belirti Yorumlama Ölçeği (BYÖ) ve Toronto Aleksitimi Ölçeği – 20 (TAÖ-20) kullanılarak çalışma yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre eğitim düzeyi ve gelir düzeyinin düşük olmasıyla aleksitimi arasında anlamlı ilişki olduğu; algılanan ebeveynlik biçimlerinin aleksitimiye yordadığı ve aleksitiminin baş etme şekli olarak bedenselleştirme yoluyla ortaya çıkmaktadır.

Kuyucu (2018), aleksitimik özellikler ile kişiler arası ilişki tarzları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 12-15 yaş arası 103 ergen (%56,3'ü kız, %43,7'si erkek) ile çalışma yapılmıştır. Katılımcılara Sosyodemografik Özellikler ve Veri Formu, Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği (ÇAÖ), Çocuklar İçin Problem Çözme Becerileri Envanteri (ÇPÇE), Kişiler Arası İlişkiler Ölçeği (KIÖ) uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre ergenlerin aleksitimik özellikleri ile problem çözme becerileri arasında negatif bir ilişki ortaya çıkmıştır. Problem çözme becerileri arttıkça aleksitimik özelliklerin daha az görülmektedir. Ayrıca ergenlerde aleksitimi ile kişiler arası ilişki tarzlarından besleyici ilişki tarzı ile negatif bir ilişki görülürken ketleyici ilişki tarzı ile bir ilişkisi görülmemiştir.

Arı (2018), somatik belirti ve somatik bozukluklarla ilişkili olduğu düşünülen aleksitimi ile aile işlevselliği ve baş etme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 11-17 yaş arası, 27'si kız, 14'ü erkek araştırma grubunu oluşturan somatik bozukluğu olan 41 ergen ve 23'ü kız kız, 17'si erkek kontrol grubunu oluşturan 40 sağlıklı ergen ile çalışma yapılmıştır. Katılımcılara Toronto aleksitimi ölçeği-20 (TAÖ-20), Güçler ve güçlükler anketi (GGA), Çocuk Somatizasyon Envanteri-24 (ÇSE-24), yaş grubuna göre Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği (EBCÖ) veya Çocuklar İçin Başa Çıkma Yolları Ölçeği (KIDCOPE) ölçekleri uygulanmıştır. Araştırma grubunda; aleksitimi ölçeğinin, duyguları tanıma ve duyguları ifade etme alt ölçeklerinde daha yüksek puan alındığı, aile işlevlerinin daha sağlıklı olduğu, kaçınmacı başa çıkma yöntemini kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre sosyo ekonomik düzeyin düşük olması, ailede de somatizasyon görülmesi, aleksitimik özelliklerin görülmesinin sağlıklı aile ilişkisinin somatik belirti bozukluğu ve ilişkili bozukluklarla ilişkili olabileceği tespit edilmiştir.

Bıçen (2018), dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanısı olan 9-16 yaş arası çocuk ve ergenlerde aleksitimi ve sosyal anksiyeteyi araştırmıştır. 77 çocuk ve 77 ebeveyn ile çalışma yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre DEHB tanılı çocuk ve ergenlerde aleksitimi ve sosyal anksiyete düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. DEHB'li bireylerde aleksitiminin, duyguları tanıma, duyguları ifade etme, dışsal yönelimli düşünme alt boyutlarında kontrol grubuna göre anlamlı şekilde yüksek puan alındığı bulunmuştur. Sonuç olarak DEHB olan çocuk ve ergenlerin duygularını tanıma, ifade etmede zorluk yaşadıkları ve dışsal yönelimli düşündükleri anlaşılmıştır.

Baykal (2017), aleksitimi ile internet bağımlılığı ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya, 9, 10, 11 ve 12. Sınıfta öğrenim gören, yaş ortalaması 16,40 olan 45 kız, yaş ortalaması 16,53 olan 75 erkek 120 öğrenci katılım sağlamıştır. Katılımcılara, Sosyodemografik Veri Formu (cinsiyet, yaş, sınıf, anne-baba eğitim, anne-baba çalışma durum, anne-baba meslek, aile geliri, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk oldukları ve sosyal medya kullanım sıklıkları), Erişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), Kendi Bildirim Ölçeği, Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa formu ve Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-26) uygulanmıştır. Araştırmada, aleksitimi ve alt boyutları ile cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne çalışma durumu, baba çalışma durumu, arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Aleksitimi puanları yönünden 9. sınıf öğrencilerinin 10. ve 11. sınıf öğrencilerinden, 10. sınıf öğrencilerinin 11. sınıf öğrencilerinden 12. sınıftaki öğrencilerin ise 11. sınıftakilerden yüksek olduğu saptanmıştır. DEHB, internet bağımlılığı ve aleksitimi arasında anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ergenlerde DEHB düzeyi yükseldikçe aleksitimi düzeyinin de yükseldiği saptanmıştır.

Demirbaş (2017), çalışmasında, üniversite öğrencilerinde aleksitimi ve dürtüsellik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma, lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden olmak üzere 100 katılımcıdan (32 erkek, 68 kız) oluşmaktadır. Katılımcılara Toronto Aleksitimi Ölçeği ve Barrat Dürtüsellik Ölçeği uygulanmıştır. Sonuç olarak Toronto Aleksitimi Ölçeğinin alt boyutu olan duyguları tanımada zorluk boyutu ile Barrat Dürtüsellik Ölçeğinin tüm alt boyutlarıyla; duyguları ifade etmede zorluk boyutu ile Barrat Dürtüsellik Ölçeğinin plan yapmama alt boyutuyla; dışa dönük düşünce yapısıyla Barrat Dürtüsellik Ölçeğinin plan yapmama ve dikkatte dürtüsellik alt boyutları arasında ilişki bulunmuştur.

Kahramanol (2016), aleksitimi ile öfke, öfke ifade tarzı, stresle başa çıkma tarzı ve psikolojik belirtiler gösterme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışma, 434 üniversite öğrencisiyle (244 kadın, 190 erkek, 17-24 yaş arası) ile Demografik Bilgi Formu (cinsiyet, yaş, devam etmekte olduğu bölüm ve sınıfı, nerede ve kimlerle yaşadığı, yaşamının çoğunun geçtiği yer (büyükşehir, şehir, ilçe, köy/kasaba), ailesinin gelir düzeyi, anne ve babasının sağ olup olmadığı ve eğitim düzeyleri, anne ve babasının birlikte olup olmadığı, kardeşinin olup olmadığı ve varsa ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, önceden ve hâlihazırda romantik ilişki yaşayıp yaşamadığı ve varsa süresi, son altı ay içinde psikolojik yardıma başvurup başvurmadığı ve başvurduysa psikiyatrik tanı alıp

almadığı), Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20), öfke duygularını ve öfke Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ), Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ)” ve Kısa Semptom Envanteri (KSE) uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Aleksitiminin cinsiyete göre ve anne baba eğitim düzeyine göre anlamlı ilişki göstermediği bulunmuştur. Aleksitimi ile duygu odaklı/pasif başa çıkma tarzları ile pozitif yönde ilişkili, problem odaklı/aktif başa çıkma tarzları ile de negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür.

Ergün (2015), çalışmasında aleksitimi ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, 18-35 yaş arası, 138 erkek, 22 kadın, 160 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Sosyo Demografik Değişkenler Formu (cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahip olma durumu, şu an üniversitede öğrenim gördüğü sınıf düzeyi, ekonomik düzey), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ), Problem Çözme Envanteri (PÇE) ve Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ) katılımcılara uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre aleksitimi ile cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır, medeni durumu evli olanların TAÖ-duyguları tanıma ve tanımlamada zorluk puanları, bekâr üniversite öğrencilerinin TAÖ-duyguları tanıma ve tanımlamada zorluk puanlarından düşük bulunmuştur. Çocuk sahibi olmayan üniversite öğrencilerinin, TAÖ-duygu iletişimde zorluk puanları, çocuk sahibi olan üniversite öğrencilerinin TAÖ-duygu iletişimde zorluk puanlarından yüksek bulunmuştur. Çocuk sahibi olmayan üniversite öğrencilerinin TAÖ-duyguları tanıma ve tanımlamada zorluk puanları, çocuk sahibi olan üniversite öğrencilerinin TAÖ-duyguları tanıma ve tanımlamada zorluk puanlarından yüksek bulunmuştur. BDÖ değişkeniyle aleksitimi toplam puanı ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuş ve depresyon seviyesi arttıkça aleksitimi düzeyinin de arttığı saptanmıştır.

Öcal (2014), rozaseli hastalarda aleksitimiyi incelemiştir. Araştırmada 50 rozaseli (yaşları 18-60 arasında, 37 kadın, 13 erkek) hasta grubu ve 50 sağlıklı bireyin (yaşları 19-59 arasında; 37 kadın, 13 erkek) bulunduğu kontrol grubuyla çalışma yapılmıştır. Katılımcılara, Toronto Aleksitimi Ölçeği-20 (TAÖ-20), Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği (HAD) ve Genel Sağlık Anketi (GSA) uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre hasta olan grupta kontrol grubuna göre; aleksitiminin (TAÖ-20) alt boyutu olan duyguları tanımda güçlük ve duyguları söze dökmeye güçlük boyutları puanları, kontrol grubuna göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Araştırmada rozase hastalığı ile aleksitimi ve başka psikiyatrik belirtiler arasında anlamlı ilişki görülmüş ve aleksitimik özelliklerin

rozaseyi tetikleyen immün disfonksiyon oluşturarak somatizasyona yol açmış olabileceği düşünülmüştür.

Akın (2014), problemlı internet kullanımının aleksitimi, duygu yönetimi ve dürtüsellik ile ilişkisini incelemiştir. 14-18 yaşları arasında 100 lise öğrencisi (76 kadın, 28 erkek) ve 19-30 yaşları arasında 105 üniversite öğrencisi (76 kadın, 28 erkek) ile çalışma yapılmıştır. Öğrencilere, İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Toronto Aleksitimi Ölçeği, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği ve UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği uygulanmıştır. Sonuç olarak aleksitiminin, duygu düzenleme güçlüğüne ve dürtüsellikine internet bağımlılığını yordayıcılığını ve duygu düzenlemenin aleksitimi-internet bağımlılığı ilişkisindeki rolünü doğrulamıştır.

Aktay (2014), üniversite öğrencilerinde aleksitimi ve depresyonun yordayıcısı olarak bağlanma stillerini incelemiştir. Araştırmada, %56'sı kadın, %44'ü erkek olan, yaşları 18 ile 30 arasında 150 üniversite öğrencisiyle çalışılmıştır. Veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu (cinsiyet, yaş, doğum yeri, yaşadığı yer, anne ve babanın yaşı, anne baba birliktelik durumu), Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20), Beck Depresyon Ölçeği (BDE) ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, aleksitimi ile cinsiyet, kaldıkları yer, arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, doğum yerine, ebeveynin medeni durumu, bağlanma stilleri, depresyon düzeyleri ile anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip öğrencilerin aleksitimi puanları diğer bağlanma stiline sahip öğrencilerden daha düşük olduğu görülmüştür, yani daha az aleksitimik özellikler göstermektedirler. Ayrıca korkulu bağlanma tarzına sahip öğrencilerin aleksitimi puanları diğerlerine oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiş ve daha fazla aleksitimik özellikler gösterdikleri anlaşılmıştır.

Cengisiz (2013), çalışmasında alkol bağımlılığı ile aleksitimi arasındaki ilişkiyi ve öfkenin tedavi motivasyonuna etkisini incelemiştir. Çalışmada, 18-65 yaş arasında, DSM-IV alkol bağımlılığı tanı kriterlerine göre alkol bağımlılığı tanısı almış 34 erkek hasta ile çalışılmıştır. Katılımcılara, Sosyodemografik ve Klinik Bilgi Formu, DSM-IV SCID-I Klinik Versiyon, Tedavi Motivasyon Anketi (TMA), Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ), Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ), Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi (AKBTT), Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği (HAM-D), Hamilton Anksiyete Değerlendirme Ölçeği (HAM-A) uygulanmıştır. Araştırma

sonucunda TMA-içsel motivasyon boyutu ile TAÖ-duyguları ifade etme zorluğu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Akgüç'ün (2013) yaptığı çalışmada majör depresif bozukluğu bulunan hastaların aleksitimi ile antidepresan tedavisi ilişkisi incelenmiştir. Çalışma, 18-65 yaş arası, majör depresif bozukluk tanısı almış ve tedaviden fayda gören 20 erkek, 40 kadın hasta ile yapılmıştır. Katılımcılara, Sosyodemografik Veri Formu, Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, Pozitif – Negatif Duygu Ölçeği, Toronto Aleksitimi Ölçeği ve Buss-Perry Agresyon Ölçeği uygulanmıştır ve 8 hafta arayla hastalar değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların %60'ında aleksitimik puanların yüksek olduğu saptanmıştır. Sosyo demografik bilgilerle (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, çalışma durumu, çocuk sahibi olma, ailede ruh sağlığı öyküsü, sosyo ekonomik durum) aleksitimi arasında bir ilişki görülmemiştir. Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri puanları ile aleksitimi puanları arasında anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Antidepresan tedavisi sonucu aporetik iyileşme görülen hastalarda aleksitimi düzeyinin sabit kaldığı saptanmıştır. Bu hastalardaki aleksitimi düzeyine antidepresan ilaçların emusyonel etkilerinin katkısı olabileceği anlaşılmıştır.

Luzumlu (2013), stresle başa çıkma tarzlarını aleksitimi düzeyine göre incelemiştir. Çalışma, 383 erkek ve 494 kadın üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Kişisel Bilgi Formu (yaşamlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yerleşim yerleri, cinsiyetleri, yaşları, sınıfları, kendilerini başarılı olarak görüp görmedikleri), Stresle başa Çıkma Tarzları Ölçeği ile Toronto Aleksitimi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre aleksitimi düzeyi düştükçe öğrencilerin, stresle başa çıkma tarzlarından kendine güvenli yaklaşım, sosyal desteğe başvurma, boyun eğici yaklaşım tarzı ve iyimser yaklaşım tarzlarına daha çok başvurdukları tespit edilmiştir. Aleksitimi düzeyindeki artışla beraber de çaresiz yaklaşım tarzının daha çok kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Sağlam (2012) obsesif kompulsif bozukluğu (OKB) ile aleksitimi, mizaç ve karakter arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma, 61 OKB hastası (yaş ortalaması 30.75, 34 kadın, 27 erkek) ve 65 sağlıklı bireyle,(yaş ortalaması 31.91, 37 kadın, 28 erkek) gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılanlara, Yapılandırılmış Klinik Görüşme Ölçeği (SCIDI),Sosyodemografik ve Klinik Veri Formu, Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE),

Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20), hasta grubuna ek olarak ise Yale-Brown Obsesyon Kompulsiyon Ölçeği (Y-BOKÖ) Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ) ve Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) uygulanarak çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre OKB hastalarında aleksitimi ve tüm alt boyutları kontrol grubuna göre yüksek bulunmuştur. Aleksitimik olan ve olmayan hasta gruplarında yaş, OKB'nin başladığı yaş ve OKB hastalığının sürelerinde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Duysak (2011) çalışmasında, psoriazisli hastaların kişilik özellikleri ve aleksitiminin yaşam kalitesiyle ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya yaş aralığı 18-65 olan; deney grubu olarak 100 psoriazisli hasta ve kontrol grubuna 100 sağlıklı birey gönüllü olarak katılmıştır (%54.5'i kadın, %45.5'i erkek). Katılımcılara, Psoriasis Yaşam Kalite Ölçeği (PYKÖ), Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE), Toronto Aleksitimi Ölçeği-20 (TAÖ-20), Psikolojik Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R), Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) ve Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ) uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre gruplar arasında aleksitimi yönünden farklılık görülmemiştir. Psoriazisli hastalarda da aleksitimi ile kişilik özellikleri ve yaşam kalitesi arasında bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Batıgün ve Büyükşahin (2008), tıbbi tanı almamış bireylerde aleksitimi, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla çalışma yapmıştır. Araştırma verileri, yaş aralığı 18-40 olan 300 kişiden, Toronto Aleksitimi Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve Kısa Semptom Envanteri ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda aleksitimi puanı yüksek olan grupta psikolojik semptomlar ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma puanlarının da anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Yordayıcılıkları incelendiğinde katılımcıların eğitim durumu ile aleksitimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. İlköğretim mezunu bireylerin aleksitimi puanları üniversite mezunlarına göre anlamlı şekilde yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Evren ve Evren (2007) çalışmalarında, dermatolojik bozukluğu olan hastalarda aleksitimi ve sosyal anksiyete belirtileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma, dermatoloji bölümünden psikiyatri bölümüne sevk edilen yaş ortalaması 28,1 olan 50 kadın hasta ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara; Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği (LSAS), Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20), Belirti Kontrol Listesi-Revize (SCL-90-R), Duruma Yönelik Kaygı Envanteri (STAI), Beck Depresyon Envanteri (BDI) uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sosyal anksiyete belirtileri, depresyon, sürekli kaygı, aleksitimi ve global psikiyatrik semptom şiddeti ile anlamlı bir ilişki göstermiştir.

Liebowitz Sosyal Anksiyete Ölçeği'nin (LSAS) alt boyutu olan sürekli kaygı ile aleksitimi anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur.

Güleç, Sayar ve Özkorumak (2005), aleksitimi, bedensel duyular ve öfke arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya, majör depresif tanısı konulan 32 hasta ve 34 sağlıklı birey katılmıştır. Katılımcılara, Beck Depresyon Ölçeği, Beck Anksiyete Ölçeği, Hamilton Depresyon Ölçeği, Hamilton Anksiyete Ölçeği, Bedensel Duyularını Abartma Ölçeği, 20 Maddelik Toronto Aleksitimi Ölçeği, Spielberger Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği, Semptom Yorumlama Anketi ve sosyodemografik özellikleri ölçen bir form uygulanarak çalışma yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre depresif özelliklerin yüksek seviyede görüldüğü grupta aleksitimi, anksiyete, öfke puanları da yüksek, öfke kontrolü puanı düşük bulunmuştur. Ruhsal atıf tarzının anlamlı şekilde aleksitimiyle pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Bedensel atıf tarzı da aleksitiminin, duyguları tanımada zorluk alt boyutuyla anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur.

Ünal (2004), üniversite öğrencileri üzerinde aleksitimi, çekingenlik, benlik saygısı ilişkilerini incelemiştir. Araştırma, yaş ortalaması 20,2 olan 115 üniversite öğrencisinin (%60,9 kadın, %39,1 erkek) katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara Toronto Aleksitimi Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Rathus Atılganlık Skalaları uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre aleksitimi ile çekingenlik arasında anlamlı şekilde, pozitif bir ilişki görülmüştür. Cinsiyete göre farklılık görülmemiştir, kadın ve erkek öğrenciler aleksitimi yönünden benzer olduğu anlaşılmıştır. Aleksitimi düşük benlik saygısı ile ve depresyonla da pozitif bir ilişki göstermektedir.

2.3.2. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile İlgili Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Bozgün ve Pekdoğan (2018), çocukluk dönemi örselenme yaşantılarını ile cinsiyet, sınıf, aile geliri, kardeş sayısı, doğum sırası, anne-baba eğitim düzeyi, okudukları bölüm, anne-baba yaşam durumu, anne-baba birlikteliği, anne-baba öz-üvey olma değişkenlerine göre incelemiştir. Çalışma grubunu, 151'i erkek, 477'si kadın olmak üzere 628 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcılara, Kişisel Bilgi Formu (cinsiyet, lisans programındaki sınıf düzeyi, aile geliri, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu ve anne-baba eğitim düzeyleri) ve Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu (ÇÖYÖ-KF) uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre çocukluk dönemi istismar

yaşantıları ile cinsiyet, sınıf, aile geliri, kardeş sayısı, doğum sırası, anne-baba eğitim düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu; okudukları bölüm, anne-baba yaşam durumu, anne-baba birlikteliği, anne-baba öz-üvey olma değişkenlerine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Beyhan Mayda (2017), genel psikolojik sağlığın yordayıcıları olarak duyguları yönetme becerileri ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarını incelemiştir. Yaşları 17-27 arasında 188 kız (% 64), 108 erkek (% 36) toplam 296 üniversite öğrencisi ile çalışma yapılmıştır. Öğrencilere “Duyguları Yönetme Becerileri Ölçeği”, “Kısa Semptom Envanteri” ve “Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Form” uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre duyguları yönetme becerileri ile genel psikolojik sağlığın alt boyutları olan depresyon, anksiyete, olumsuz benlik, somatizasyon ve düşmanlık arasında ve duyguları yönetme becerileri ile çocukluk örselenme yaşantıları alt boyutları olan fiziksel ihmal, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve duygusal istismar değişkenleri arasında anlamlı düzeyde negatif ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucu fiziksel ihmal, fiziksel istismar, duygusal ihmal, duygusal istismar ile depresyon, olumsuz benlik, kaygı, somatizasyon, düşmanlık (fiziksel ihmal ve depresyon hariç) değişkenleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmada, üniversite öğrencilerinin duyguları yönetme beceri düzeylerine ilişkin algı düzeyleri ve çocuklukta geçirilen duygusal istismar yaşantıları genel psikolojik sağlığı olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

İnhanlı (2016), çalışmasında madde kullanımı ile çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yaşları 18-70 yaş arası, 240’ı erkek, 267’si kadın olmak üzere 507 katılımcıya, Bilgilendirilmiş Onam Formu (BOF), Bağımlılık Profil İndeksi Kısa Formu (BAPİ-Kısa), Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇCRTÖ) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) uygulanmıştır. En çok bildirilen örselenme yaşantısı duygusal istismar, en az bildirilenin de fiziksel istismar olduğu görülmüştür. Katılımcıların, madde kullanımı ile çocukluk örselenme yaşantıları arasında pozitif, algıladıkları sosyal destek arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çocukluk örselenme yaşantıları ile algılanan sosyal destek arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre algılanan sosyal desteğin azalması ve çocukluk örselenme yaşantılarının fazla olması, madde kullanımı riskini artırmaktadır. Ayrıca yaşın ilerledikçe madde kullanımı ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur

Acar (2015), ön ergenlerde öfke ve öfke ifade tarzlarının yordayıcısı olarak anne baba tutumları ve örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada; 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden 12-14 yaş arası, 148'i (% 50) kız, 148'i (% 50) erkek olmak üzere 296 öğrenci ile birlikte çalışma yapılmıştır. Öğrencilere; yaş, cinsiyet, devam ettikleri sınıf, ekonomik düzey, anne ve babanın eğitim durumu, anne- babanın medeni durumu, anne babanın tutumunu nasıl algıladıkları (anlayışlı-demokratik, baskıcı-otoriter, ilgisiz-kayıtsız) ile ilgili soruları içeren Kişisel Bilgi Formu, Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ), Algılanan Anne-Baba Tutumu Ölçeği (ABTÖ) ve Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) uygulanmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında öfke kontrolü ile öfkenin dışa vurumu arasında negatif bir ilişkiye, fiziksel ve duygusal istismar arasında ve fiziksel ve cinsel istismar arasında orta düzey pozitif bir ilişki bulunmuştur. İstismara uğrayanların çoğunun birden fazla türde istismara uğradığı görülmüştür.

Arslan Kuşku (2015), çalışmasında erkeklerin öfke ifade biçimlerinin travmatik yaşam olayları ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya, yaş ortalaması 32 olan 90 erkek katılmıştır. Katılımcılara Sosyodemografik Bilgi Formu ve Yaşam Olayları Kontrol Listesi, Çok Boyutlu Öfke Ölçeği (ÇBÖÖ), Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) uygulanmıştır. Çalışma sonucuna göre Çocukluk döneminde fiziksel, cinsel, duygusal istismara maruz kalan erkeklerin, öfke belirtilerinin, saldırgan davranışlarının ve intikam tepkilerinin çocukluğunda istismar yaşantısı olmayan erkeklere göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Fiziksel saldırıya maruz kalan erkeklerin öfke belirtileri, saldırgan davranışları, kaygılı davranışları ve intikam tepkileri fiziksel saldırıya maruz kalmamış erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Doğal afet yaşamış erkeklerin doğal afet yaşamamış erkeklere göre daha fazla kaygılı davranışlar gösterdiği saptanmıştır.

Bilim (2012), araştırmasında çocukluk çağı örselenme yaşantılarını duygu düzenleme, kişiler arası tarz ve genel psikolojik sağlık açısından incelemiştir. Çalışmanın örneklemini, kartopu örnekleme yoluyla ulaşılmış 18-65 yaş arası, 510 kadın, 277 erkek olmak üzere 802 yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcılara Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ), Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ), Kişilerarası Tarz Ölçeği (KİTÖ), Kısa Semptom Envanteri (KSE) uygulanmıştır. Araştırma sonuçları, çocukluk çağı örselenme yaşantısının yetişkinlikteki kişilerarası tarz, duygu düzenleme güçlüğü ve genel psikolojik belirtilerle ilişkili olduğunu ortaya

koymaktadır. Çocukluk çağı örselenme yaşantısı olan yetişkinlerin genel psikolojik belirtilerinin oluşmasında ketleyici kişilerarası tarz ve duygu düzenleme güçlüğü boyutlarının etkisi olduğu bulunmuştur.

Zerenoglu (2011), üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleriyle çocukluk döneminde yaşadıkları örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bağlanma stilleri, örselenme düzeylerine göre araştırılmıştır. Araştırmaya 95'i kız, 85'i erkek olmak üzere farklı fakültelerden 181 hazırlık öğrencisi katılmıştır. Katılımcılara "Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği", "Beck Depresyon Envanteri" ve bağlanma stillerini ölçmek için "Yetişkin Yaşantıları Envanteri" uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Bağlanma stillerinden korkulu bağlanma boyutu ile örselenme yaşantıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Örselenme yaşantılarından fiziksel kötüye kullanım ile bağlanma stilleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yapılan çalışmada örselenme düzeyinin ebeveynlerden ayrı kalma durumuna, çocuğun yetiştirilme tutumuna, kardeş sayısına ve anne sütü alma süresine göre farklılık gösterdiği de anlaşılmıştır.

Kalkan ve Özbek (2011), çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile flört kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya, çeşitli fakültelerden, erkeklerin yaş ortalaması 18,46 kızların yaş ortalaması 18,52 olan 169'u kız, 128'i erkek olmak üzere 297 öğrenci katılmıştır. Öğrencilere Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği ve Flört Kaygısı Envanteri-Ergen Formu uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre flört kaygısı ile fiziksel kötüye kullanım, duygusal kötüye kullanım ve cinsel kötüye kullanım arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal kötüye kullanımın flört kaygısının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve erkeklerin duygusal ve cinsel kötüye kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bal (2010), çocukluk dönemi örselenme yaşantıları, anne-baba-ergen ilişki biçimleri ve sosyal destek algısının kural dışı davranışlarla ilişkisini incelemiştir. Araştırma, 14-18 yaş arası 557 kız, 475 erkek olmak üzere 1032 lise öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. "Kuraldışı Davranış Ölçeği", "Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği", "Ana-Baba-Ergen İlişki Envanteri", "Aile ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği", "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak çalışma yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkek öğrencilerin, kızlara göre; geçmişte istismar yaşantısı

(fiziksel, duygusal, cinsel ve istismar yaşantısı toplam) olan öğrencilerin, olmayanlara göre; ana-baba-ergen ilişki biçimlerini olumsuz-yetersiz algılayan öğrencilerin, ilişkilerini yeterli ve olumlu algılayan öğrencilere göre; aileden düşük sosyal destek algılayan öğrencilerin yüksek sosyal destek algılayan öğrencilere göre; arkadaştan düşük sosyal destek algılayan öğrencilerin, yüksek sosyal destek algılayan öğrencilere göre, kural dışı davranışları toplam puanda ve alt ölçeklerin büyük çoğunluğunda daha yüksek bulunmuştur.

2.3.3. Aleksitimi İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Chen, Xu, You, Zhang ve Ling'in (2017), çalışmalarına Çin'deki Zhejiang eyaletinin beş ana hapisanesindeki 1059'u erkek, 646'sı kadın olmak üzere 1705 yetişkin mahkûm katılmıştır. Mahkûmlara, Sosyo Demografik Özellikler Formu, Toronto Aleksitimi Ölçeği, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, Beck Anksiyete Envanteri, Beck Umutsuzluk Ölçeği uygulanmıştır. Mahkûmların % 30'undan fazlasının aleksitimik olduğu ve mahkûmların % 96.2'sinin çocukluklarında en az bir travmatik yaşantı yaşadığı bulgusu elde edilmiştir. Sonuç olarak bu çalışma mahkûmlar arasında aleksitimi yaygınlığının, eğitim düzeyleri, çocukluk çağı travma deneyimleri ile bağlantılı olduğunu göstermiştir.

Ogłodek, Szota, Just, Araszkievicz ve Szromek (2016), tekrarlayan ürtiker ile eşlik eden anksiyete bozukluğu hastalarında aleksitimi duygusu araştırmışlardır. Çalışmanın amacı, yineleyen ürtikerli hastalarda aleksitimik özellikleri ölçmek ve anksiyete bozukluğu ve genel anksiyete düzeylerini değerlendirmektir. Çalışma, yaş aralığı 20-44 olan 79 erkek, 79 kadın olmak üzere 158 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Hastalarda klinik anksiyete semptomlarını teşhis etmek için, Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı, Beşinci Baskı ve Hamilton Anksiyete Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Aleksitimik özellikler ise Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20) ile ölçülmüştür. Araştırma sonucu olarak hem erkek hem kadın hastalarda TAS-20'de hisler ile bedensel duyular arasında ayırım yapamama durumu en sık görülen durum olarak tespit edilmiştir. Ürtiker hastalarında en sık anksiyete bozukluğu olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre aleksitimi, anksiyete bozukluklarının neden olduğu duyguları ifade edemeden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Rad, Zargar ve Honarmand (2014), duygusal zekâ eğitiminin yüksek aleksitimi düzeyine sahip erkek öğrencilerin aleksitimi düzeyi üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma, 2012-2013 yılları arasında Shahid Chamran University of Ahvaz üniversitesinde kayıtlı 30 erkek lisans öğrencisiyle yapılmıştır. Deney grubu 15 kişi (20,87) ve kontrol grubu 15 kişiden (yaş ortalaması 20,73) oluşmaktadır. Haftada iki kez olmak üzere sekiz eğitim seansı yapılmıştır. Eğitimlerden önce ve sonra, Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20) uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, yapılan eğitimlerin etkili olduğu, duygusal zekâ eğitiminin aleksitimi düzeyi yüksek olan deney grubundaki erkek öğrencileri olumlu yönde etkilediğini, aleksitimi puanınının 67.80'den 51.60'a düştüğünü göstermiştir. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlara göre öğrencilerin aleksitimi düzeylerini düşürmek ve aleksitimi yüksek olan bireylerde duygusal sorunları iyileştirmek için duygusal zekâ eğitimi verilebilir.

Cook, Brewer, Shah ve Bird (2013), otistik bireylerin yüz ifadelerinin aleksitimik bireylere göre nasıl farklılaştığını araştırmıştır. Araştırmada klinik tanılı 16 kişi (15 erkek, 1 kadın, yaş ortalaması 39,2) ve tanısı olmayan 16 kişi (12 erkek, 4 kadın, yaş ortalaması 33.4) ile birlikte çalışılmıştır. Araştırmada, otistik bireylere atfedilen yüz ifadelerini tanıyamama durumunun aleksitimiden kaynaklanıp kaynaklanmadığı araştırılmıştır. Aleksitimi ve otizmin kimlik ve ifade tanınmasına göreceli katkılarını belirlemek için psikofiziksel prosedürler kullanılarak iki deney yapılmıştır. Deney 1'de yüz kimliği ve duyguları tanıma yeteneği incelenmiştir. Uyanların yoğunluğu sistematik olarak değiştirilmiş ve katılımcıların psikometrik işlevleri ölçülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre aleksitimi ile duygusal ifadelerin kesinliğini anlama arasında anlamlı şekilde ilişkili bulunduğu, otistik bireylerin de otizm şiddetiyle duygusal ifadeleri tanıma kabiliyeti arasında anlamlı şekilde ilişkili bulunduğu görülmüştür. Deney 2'de ise değişen yüz şekillerinin ve fiziksel farklılıkların algılanma şekli ölçülmüş ve aleksitimik bireylerin duygusal ifadelerin çeşitliliğini saptamada yetersizliği ile ilişkili bulunmamış sadece ifadelerin kesinliğini anlamada sorun yaşadıkları görülmüştür. Sonuç olarak otizmin duygusal semptomlarının aslında birlikte ortaya çıkan aleksitimi nedeniyle oluştuğu sonucu elde edilmiştir.

Taylor ve Bagby'nin (2013) ampirik yöntem kullandığı araştırmasında, aleksitimi hakkında teorik ve klinik olarak bulunan kavramlar incelenmiştir. Araştırmada sırasıyla aleksitiminin tarihsel arka planı, teorik çerçevesi, yapı geçerliği için yapılan analizler açıklanmakta ve psikanalistlere göre aleksitiminin çeşitli hastalıklarla ilişkili olan çok

boyutlu bir kişilik özelliği olduğuna dair kanıt ortaya konan deneysel araştırmalar bulunmaktadır. Yapılan ampirik araştırmada aleksitimik bireylerin aslında temel savunma mekanizmalarını kullandığı, bireyin kendinde ve diğer insanlardaki duygu ve düşünceleri kavrama ve ilişkilendirme kabiliyetinde eksiklikler görüldüğü bu yüzden geleneksel Yorumlamacı psikoterapilerle sağaltım sağlanamadığı klinik gözlemlerde ortaya çıkarılmıştır. Aleksitiminin etiolojisinde genetik ve çevresel faktörler ve özellikle çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve güvensiz bağlanma şekillerinin olmasını içeren araştırmalar gözden geçirilmiştir.

Bird ve Cook (2013), gözden geçirme çalışmalarında otizmin duygusal semptomlarına aleksitiminin katkısını incelemiştir. Otistik bireyler duygusal yeterlik açısından geniş bir yelpazede bulunmaktadırlar. Araştırmacılar, duygusal bozuklukların yalnızca otizmden kaynaklanmadığını, sıkça otizmle birlikte görülen aleksitimi nedeniyle oluştuğunu savunmaktadırlar. Araştırmacıların yaptığı çalışmada aleksitimi ve otizmde duyguları tanıma çalışmalarını gözden geçirmişlerdir. Araştırmada, aleksitiminin otizmin duygusal semptomlarına katkısı olduğu görülmüştür. Yapılan incelemelerde yeme bozukluklarında, şizofrenide, madde kullanımında, Parkinson hastalığında, multipl skleroz ve anksiyete bozukluklarında da yüksek düzeyde aleksitimi olduğu dikkatlerini çekmiştir.

Leweke, Leichsenring, Kruse ve Hermes (2012), aleksitimi ve zihinsel bozukluklar arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan çalışmaya, çoğunluğu 13 yaşında olan (%41,9) 980'i kadın, 481'i erkek olmak üzere 1461 tane polikliniğe başvuran çeşitli zihinsel rahatsızlığı (depresif bozukluklar, anksiyete bozuklukları, uyum bozuklukları, somatoform bozukluklar, yeme bozuklukları, fiziksel hastalıkların psikolojik ve davranışsal etkisi) bulunan bireyler ile çalışma yapılmıştır. Aleksitimi düzeyini belirlemek için Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20) uygulanmıştır. Hastaların teşhisleri ise ICD-10 rehberleri izlenerek yapılmıştır. Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre toplam aleksitimi prevalansı (TAS-20 $\geq$ 61) %21,36'dır. Araştırma sonuçlarına göre aleksitimik hastaların yüzdesi, diğer tanı gruplarına göre, depresif bozukluğu olan hasta grubunda (% 26.9) anlamlı olarak yüksek olduğu görülmüştür. Aleksitimi ölçeğinin alt ölçeği olan "duyguları tanımlama zorluğu" boyutunun, depresif bozukluklarla anlamlı şekilde ilişkili olduğu bulgusu elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre mental bozukluğu olan hastalarda aleksitimi düzeyi de yüksektir, özellikle depresif

bozukluklarda daha yüksek olduğu saptanmıştır. Böylece aleksitimik depresyon kavramını destekleyen bulgular elde edilmiştir.

Herbert, Herbert ve Pollatos (2011), introseptif farkındalık ile aleksitimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma, yaş ortalaması 28,65 olan 88 kadın olmak üzere toplam 155 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20) ve depresyon anketi (BDI-2) uygulanmıştır. Yapılan araştırmada introseptif farkındalık kavramı sezgisel farkındalık olarak kullanılmıştır. Sezgisel farkındalık (IA) ise duygusal deneyim, duygusal uyaranların işlenmesi ve organizmanın içsel ve duygusal durumunu izleyen beyin yapılarının aktivasyonu ile ilişkilidir. Sezgisel farkındalığı ölçmek için katılımcıların kalp atışları ölçülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre sezgisel farkındalık (IA), tüm katılımcılarda aleksitiminin duyguları tanıma, duyguları ifade etme ve dışsal merkezli düşünme alt ölçekleriyle negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Araştırma göstermektedir ki sezgisel farkındalık (IA) aleksitimi için negatif bir öngörücüyü temsil etmektedir.

Sturm ve Levenson (2011), nörodejeneratif hastalıklarda aleksitimi incelemiştir. Araştırma, %66'sı erkek, %34'ü kadın olmak üzere, 25 nörodejeneratif hasta ve 7 sağlıklı birey ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara, Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20) uygulanmıştır ve katılımcıların manyetik rezonans görüntüleri ile beyindeki gri madde hacimleri ölçülmüştür. Yapılan araştırma sonucuna göre, aleksitimi ile ilişkilendirilen duygusal eksikliklerin çoklu nörodejeneratif hastalıklarda yaygın olduğunu, davranışsal problemlerle ilişkili olduğunu ve sağ prejenüel ön cingulate korteks ve diğer frontotemporal beyin yapılarında gri madde hacimleriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Aleksitimi ile davranışsal bozukluklar (özellikle apati) arasında pozitif korelasyon, beyindeki gri madde büyüklüğü ile de negatif korelasyon olduğu sonucu elde edilmiştir.

Ogrodniczuk, Piper ve Joyce (2011), psikoterapi süreci sonuçlarının aleksitimiye olan etkileri hakkında derleme yapmışlardır. Klinik olarak psikoterapiye yoğun bir ilgi olsa da aleksitimi tedavisinde fazla çalışma yapılmadığı anlaşılmıştır. Yapılan araştırmada aleksitimi hastalarının bireysel yerine grup terapisini yeğledikleri görülmüştür. Yine de bireysel ve grupla yapılan psikoterapilerin olumsuz sonuçlandığı görülmüştür. Bunun bir sebebinin de terapistlerin, yüksek düzeyde aleksitimi görülen hastalara olumsuz tepki vermesinden kaynaklandığı görülmüştür.

Williams ve Wood (2010), travmatik beyin hasarına uğramış hastalarda ve kontrol grubunda aleksitimi düzeyini inceleyerek araştırma yapmıştır. Çalışmada ayrıca, bilişsel yeteneklerin ve aleksitimi ve empati arasındaki ilişkinin kafa travmasının şiddeti ve travmadan beri geçen süreye göre değişimi de incelenmiştir. 64 kişi hasta grubu (yaş ortalaması 32,77) ve 64 kişi kontrol grubu (53 erkek, 11 kadın, yaş ortalaması 36,90) ile çalışma yapılmıştır. Katılımcılara, 20 maddelik Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20) ve Dengeli Duygusal Empati Ölçeğini (BEES) uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, TBH (travmatik beyin hasarı) grubu yüksek aleksitimi düzeyi (% 60.9) ve düşük duygusal empati düzeyi (% 64.4) ile kontrol grubundan (% 10.9 ve% 34.4) anlamlı derecede farklı olduğu ortaya çıkarılmıştır. (TAS-20) aleksitimi ve duygusal empati (BEES) ölçek puanları arasında orta düzeyde negatif korelasyon bulunmuştur. Bununla birlikte (TAS-20)'nin duyguları tanımlama alt ölçeği ile (BEES) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ek olarak, aleksitimi ve duygusal empati arasında, yaralanma şiddeti ve yaralanmadan bu yana geçen zamana göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sonuçlar aleksitimi ve duygusal empati arasında ters bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Grynberg, Luminet, Corneille, Grèzes ve Berthoz (2010), aleksitimi ve empati arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada, ortalama yaşı 21,19 olan, 645 genç yetişkinin, aleksitimi (TAS-20), empati (IRI), anksiyete (STAI-T) ve depresyon (BDI-13) ölçeklerine verdikleri cevaplar incelenmiştir. Aleksitiminin bilişsel bileşenleri (dışarıya yönelik düşünme) ile empati (perspektif alma, fantezi) ve kaygı ya da depresyona duyarsız olan empatik kaygı bileşenleri arasındaki ilişkiler gözlemlenmiştir. Aleksitimideki duygusal bileşenler (duyguları tanımlamada zorluk, duyguları ifade etmedeki zorluk) ve empati (kişisel sıkıntı) arasındaki anlamlı ilişkiler büyük ölçüde kaygı ile paylaşılan kovaryansa bağlıydı. Disforik (mutsuzluk) etkileri kontrol ettikten sonra bile, duygusal ve bilişsel (empatik kaygı içeren) gizli faktörleri kapsayan bir model ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, kaygı ve depresyondan farklı şekilde etkilenen empati ve aleksitiminin de bilişsel ve duyusal bileşenleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir.

Karukivi vd. (2010), geç ergenlik dönemindeki bireylerde aleksitimi ve anksiyete arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yaş ortalaması 19 olan (17-21 yaş arası, %74 kadın, %26 erkek) 729 ergenle çalışma yapılmıştır. Aleksitimi düzeyini değerlendirmek için 20 maddelik Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20), ve anksiyete belirtilerini araştırmak için State-Trait Anxiety Inventory (STAI), alkol kullanımı, Alkol Kullanım Bozuklukları

Tanımlama Testi (AUDIT) ve depresyon semptomları Beck Depresyon Envanteri'nin kısa formu kullanılmıştır. Katılımcıların %8.2'sinin aleksitimik olduğu görülmüş ve aleksitimik olanların aleksitimik olmayanlara göre anlamlı şekilde (STAI) puanlarının daha yüksek olduğu bulgusuna rastlanmıştır. Sonuç olarak geç ergenlik dönemindeki bireylerde anksiyete ve aleksitiminin ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

2.3.4. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Copeland vd. (2018) çalışmalarında kümülatif çocukluk çağı travmasına maruz kalma ile erişkin psikiyatrik ve fonksiyonel sonuçlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma grubu, 9-16 yaşları arasındaki 630'u erkek 983'ü kadın olmak üzere toplam 1420 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılarla boylamsal bir araştırma yapılmıştır ve 8 görüşme yapılmıştır. Aynı katılımcılarla 19, 21, 25 ve 30 yaşlarındayken de 4 kez görüşme yapılmıştır. Araştırma verileri; çocukluk çağı travmaları Çocuk ve Ergen Psikiyatri Değerlendirmesi ile ve psikiyatrik belirtiler ise Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'na göre değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocuklar 16 yaşına geldiğinde, % 30.9'u 1 travmatik olaya, % 22.5'i 2 travmatik olaya, % 14.8'i 3 ya da daha fazlasına maruz kalmıştır. 16 yaşına kadar kümülatif olarak çocukluk çağı travması geçirenlerde yetişkinliğinde daha fazla psikiyatrik bozuklukların ve yetişkinliğe geçişte zarar görüldüğünü belirten fonksiyonel sonuçların daha fazla görüldüğü bulunmuştur. Kümülatif çocukluk çağı travmasına maruz kalma, kötü yetişkinlik sonuçları ile ilişkilendirilmiştir.

Carr, Martins, Stingel, Lemgruber ve Juruena (2013), erken yaşam stresi olarak ele aldığı cinsel, fiziksel, duygusal istismar ve fiziksel ve duygusal ihmalin yetişkinlikte psikopatolojiyi etkileri üzerine bir gözden geçirme çalışması yapmışlardır. Çocuk istismarı, kötü muamele, erken yaşam stresi, psikiyatrik bozukluklar, zihinsel hastalık ve psikopatoloji konularında kırk dört makale incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre fiziksel istismar ve cinsel istismarın duygu durum bozuklukları ve anksiyete bozukluklarıyla; duygusal istismarın kişilik bozukluğu ve şizofreniyle kuvvetli ilişkili ve fiziksel ihmalin kişilik bozukluklarıyla zayıf ilişkili olduğu sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Kelleher vd. (2013), çocukluk çağı travmalarıyla psikotik deneyimler arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma, 13-16 yaş arasında, 496'sı kız, 616'sı erkek olmak üzere,

okula devam eden 1112 ergen öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri toplanırken katılımcılara çocukluk çağında istismara uğrama konusunda sınıf ortamında çocukluk çağı travması hakkında bilgi aldıkları bir kişisel rapor ölçeği tamamlamışlardır. Psikotik belirti düzeyini ölçmek için ise Adolescent Psychotic Symptom Screener kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukluk çağı travması ile psikoz arasında iki yönlü bir ilişki olduğu, zorbalık şiddeti ile psikotik deneyimler arasında da ilişki olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca, travmanın sona ermesi, psikotik deneyimlerin sona ermesini de sağladığı anlaşılmıştır.

Hovens vd. (2012), çocukluk çağı yaşam olayları ve çocuklukta yaşanan travmanın depresyon ve anksiyete ile ilişkisini incelemiştir. Katılımcıların %66,6'sı kadın, %33,4'ü erkek olmak üzere 2981 katılımcı ile (18-65 yaş arası) 8 yıllık boylamsal bir çalışma yapılmıştır. Katılımcılara Hollanda Depresyon ve Anksiyete Çalışması (NESDA) ölçeği uygulanarak çocukluk yaşamı olayları, ebeveynlerin boşanmasını, erken ebeveyn kaybı ve çocukluk çağı travması olarak kabul edilen, 16 yaşından önce yaşanmış duygusal ihmal, psikolojik, fiziksel ve cinsel istismar alanlarındaki veriler toplanmıştır. Araştırma bulguları göstermektedir ki duygusal ihmal, psikolojik ve fiziksel istismar, şu sırayla anlamlı olarak artış göstermektedir; hiçbir psikolojik rahatsızlığı bulunmayan kişiler, anksiyetenin eşlik ettiği depresif bozukluğu olan kişiler ve depresif kişiler. Araştırmacıların sonuçları göstermektedir ki çocukluk çağı travmaları anksiyete ve depresif bozukluklarla ilişkilidir.

Varese, Barkus ve Bentall (2012), çocukluk çağı travması ile halüsinasyonlar arasındaki ilişkide dissosiyatif eğilimlerin aracı rolü olup olmadığı araştırılmıştır. Şizofreni spektrum bozukluğu bulunan 24'ü erkek, 21'i kadın olmak üzere 45 katılımcı ve halüsinasyon öyküsü olmayan 11'i erkek, 9'u kadın 20 katılımcı ile çalışılmıştır. Çalışmaya katılanlardan; Gözden Geçirilmiş Launay-Slade Halüsinasyon Skalası (LSHS-R), Çocuk İstismarı ve Travma Ölçeği (CATS), Ayrışma Deneyimleri Ölçeği (DES), morbid öncesi sözel zekâ (Ammons QT) ve işitsel sinyal algılama görevi ile veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında halüsinasyonu olanlar hem sağlıklı hem halüsinasyonu olmayanlara göre anlamlı derecede yüksek dissosiyatif eğilimler gösterdiği ve çocukluk çağında cinsel istismara uğradığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukluk çağı travmalarının özellikle cinsel istismarın halüsinasyon için pozitif yönde etkili olduğu anlaşılmıştır.

Daalman vd. (2012), işitsel sözel halüsinasyonların (AVH) çocukluk dönemi örselenme yaşantılarıyla ilişkisini araştırmıştır. Çalışmada, AVH'si olan psikotik olmayan, yaş ortalaması 42,42 olan %32'si erkek %68'i kadın 127 kişi, AVH'si olan psikotik olan yaş ortalaması 38,02 olan %44'ü erkek %56'sı kadın olan 100 kişi ve hiçbir hastalığı bulunmayan yaş ortalaması 43,06, %32'si erkek %68'i kadın olan 124 kişinin kontrol grubunu oluşturduğu katılımcılardan veriler alınmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre AVH'li olup psikotik olan ve olmayan bireylerin çocukluklarında diğerlerine göre cinsel ve duygusal istismara maruz kaldıkları bulgusu elde edilmiştir. Bu sonuçlar, çocukluk döneminde cinsel ve duygusal travmanın, bir kişiyi AVH'yi yaşamaya genel olarak daha açık hale getirdiğini göstermektedir.

Alvarez vd. (2011), şiddetli ruhsal hastalıkları bulunanlarda daha yüksek çocukluk istismarı görülüp görülmediğini araştırmıştır. Çalışmaya katılanların 54'ü erkek, 48'i kadın olmak üzere, ortalama yaşı 39,4 olan 102 şizofreni, bipolar ve şizoaffektif bozukluğu bulunan katılımcı ile çalışma yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmede Zihinsel Bozukluklar Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı (DSM-IV) ile değerlendirilmiş ve Travmatik Yaşam Olayları Anketi (TLEQ) ve Tehlikeli Olay Anketi (DEQ) kullanılmıştır. Hastaların neredeyse yarısı (%47,5) çocukluğunda istismara uğramış oldukları, cinsel istismara uğrayanlarda intihara teşebbüs etme ihtimalinin diğerlerine göre iki kat daha fazla olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırma sonuçları göstermektedir ki çocukluk döneminde gerçekleşen istismar ve istismar arasında anlamlı şekilde negatif bir ilişki bulunmaktadır.

Arseneault vd. (2011), çocukluk döneminde geçirilen travma yaşantıları ile kötü muamele, zorbalık ve kazalarla ilişkili psikotik semptomlar geliştirme riskini araştırmışlardır. Katılımcıların, %55'i tek yumurta ikizi, %45'i çift yumurta ikizi olmak üzere 2232 tane ikiz ile boylamsal olarak çalışma yapılmıştır. Katılımcı çocuklar 5, 7, 10 ve 12 yaşlarındayken ev ziyaretleri yapılarak annelerinden, psikotik semptomlar öğrenilmiş ve yine annelerinden çocukluk çağında yaşadıkları travmalarla ilgili bilgiler toplanarak veriler elde edilmiştir. Sonuç olarak çocukluk döneminde travma yaşantısına maruz kalan çocukların diğer çocuklara göre yüksek düzeyde zarar verme niyetinde ve psikotik semptom gösterme eğiliminde oldukları sonucuna varılmıştır.

Kuo, Goldin, Werner, Heimberg ve Gross (2011), sosyal anksiyete bozukluğunun (SAD) etiyolojik modelleri ile erken çocukluk çağı travması arasındaki ilişkiyi

incelemiştir. Çalışma, 53'ü kadın 49'u erkek olmak üzere 102 sosyal anksiyete bozukluğu bulunan deney grubu ve 15'i erkek 15'i kadın olmak üzere 30 anksiyete bozukluğu olmayan kontrol grubu katılımcıları ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara DSM-IV için Anksiyete Bozuklukları Görüşme Programı (ADIS-IV-L), Çocukluk Çağı Travma Anketi (CTQ-SF) uygulanmıştır. Araştırma sonucunda SAD grubunda kontrol grubuna göre anlamlı ve daha yüksek düzeyde duygusal istismar ve duygusal ihmalin olduğu görülmüştür. Çocukluğunda duygusal istismara ve duygusal ihmale uğrayanların daha fazla anksiyete bozukluğu görülmektedir.

Lardinois, Lataster, Mengelers, Van Os ve Myin-Germeys (2011), psikozda bulunan yüksek stresin çağı travmaları ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmada 17-45 yaş arası 35 erkek, 15 kadın olmak üzere 50 psikozlu hasta ile çalışılmıştır. Çalışmaya katılanlar, Çocukluk Çağı Travma Anketi (CTQ) tecrübe örnekleme yöntemi (ESM) olumsuz etki (NA), psikoz ve günlük yaşam stresi ölçümleri öznel raporları ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, çocukluk çağı travmasının stresle ve psikotik yoğunlukla anlamlı şekilde ilişkili olduğu bulgusu elde edilmiştir. Psikoz hastalarındaki çocukluk çağı travması öyküsü yaşamın sonraki dönemlerinde artmış stres reaktivitesi ile ilişkili olduğu saptanmış ve davranışsal duyarlılığın altında yatan bir neden olduğu düşünülmüştür.

O'Donovan vd. (2011), çocukluk çağı travma yaşantılarının, biyolojik yaş belirleyen lökosit telomer uzunluğu (LTL) ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Katılımcılar, deney grubu olarak kronik TSSB'si olan, 43 yetişkin (%47 kadın, %53 erkek) ve kontrol grubu olarak TSSB'si olmayan 47 yetişkin (%56 kadın, %44 erkek) olmak üzere yaş ortalaması 30.55 olan 90 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada, çocukluk Travmasına Maruz Kalmayı Değerlendirmek için Yaşam Stresörü Kontrol Listesi (LSC), Klinisyenin Yönettiği Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ölçeği (CAPS) verileri toplanmış ve Lökosit Telomer Uzunluğu (LTL) ölçülmüştür. Araştırma sonuçlarına baktığımızda LTL'nin çocukluk çağı travma yaşantılarıyla anlamlı şekilde ilişkili olduğu, çocukluk çağı travmalarının da TSSB ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle çocukluk çağında travmaya maruz kalmanın, kalıcı psikolojik etkileri olabildiği ve moleküler seviyede değişimlere neden olduğu tespit edilmiştir.

Wingo vd. (2010), çocukluk döneminde istismara veya travmaya uğramış bireylerde psikolojik dayanıklılığın (resilience) depresif belirtiler üzerindeki etkilerini

incelemiştir. Araştırmaya katılan,537'si kadın, 255'i erkek olmak üzere, 18-75 yaş arası 792 yetişkinle kesitsel bir çalışma yapılmıştır. Araştırmada, Connor-Davidson Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile depresyon, Beck Depresyon Envanteri (BDI) ile, çocukluk çağı istismarı ve travma olayları Çocuk Travma ölçeği ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ağırlıklı olarak Afro-Amerikanlarla yapılan çalışmada, hem çocukluklarında yaşadıkları travmatik olayların hem diğer travmatik olayların depresif belirtilerin görülmesinde etkili olduğu, dirençliliği önemli ölçüde azalttığını tespit edilmiştir. Psikolojik dayanıklılığın çocukluk döneminde yaşanan travmaların şiddetinin değişmesinde etkili olduğu bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılığın, depresif semptom üzerinde olumlu etkilerinin görüldüğü ilk çalışmadır. Çalışma sonuçlarına göre çocukluk çağında istismara ve travmaya maruz kalma psikolojik dayanıklılığın azalmasıyla ve depresif belirtilerin artmasıyla ilişkili bulunmuştur.

Majer, Nater, Lin, Capuron ve Reeves (2010), çocukluk döneminde yaşanan travmaların travma sonrası stres bozukluğuna, depresyona ve bilişsel bozukluklar için risk oluşturma durumunu araştırmıştır. Araştırmaya, yaş ortalaması 51,51 olan 7'si erkek 40'ı kadın olan 47 sağlıklı ve yetişkin birey katılmış ve çocukluk çağı travması ile bilişsel işlev arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcılara, Cambridge Nöropsikolojik Test'in Otomatik Bataryası (CANTAB), Geniş Kapsamlı Başarı Testi (WRAT-3), Çocukluk Çağı Travma Anketi (CTQ) uygulanmış ve katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim, gelir verileri elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, çocukluk çağında yaşanan istismarın bilişsel işlevlerle anlamlı şekilde ilişkili olduğu saptanmıştır. Duygusal istismarın, bozulmuş mekânsal çalışma belleği performansı; fiziksel ihmalin, bozulmuş mekânsal çalışma belleği performansı ve örüntü tanıma hafızası ile anlamlı şekilde ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları, fiziksel ve duygusal istismarın yetişkinlikte hafıza eksiklikleriyle ilişkili olduğu ve bunun da psikopatoloji gelişmesi için bir risk faktörü olabileceğini göstermektedir.

Harley vd.'nin (2010) çalışmalarında, ergenlik döneminde esrar kullanımının ve çocukluk döneminde yaşanan travmatik yaşantıların psikozla ilişkisi incelenmiştir. Yaşları 12 ile 15 arasında olan 211 İrlandalı ergen katılımcı ile çalışma yapılmıştır. Katılımcılara, Dayanıklılık ve Zorluklar Anketi (SDQ), Çocuklarda Depresyon Envanteri (CDI) ve istismar ve ihmal durumları araştırmak için Okul Çağı Çocuklarında Afektif Bozukluklar ve Şizofreni Programı Şimdi Ömür Boyu Uyarlaması (K-SADS-PL) uygulanarak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocukluk dönemi travma

yaşantısı geçirmenin ve erken yaşta esrar kullanımının psikotik semptom yaşama riskini önemli ölçüde artırdığı, hem çocukluk döneminde örselenme yaşantısı olanların hem erken yaşta esrar kullanımı birlikte görülenlerin her iki risk faktörü tarafından ortaya konan riskin de ötesinde psikotik semptom riskini önemli ölçüde birlikte ortaya çıkarılmıştır.

2.3.5. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Arasındaki İlişkinin İncelendiği Araştırmalar

Gölge, Erel ve Arslanoğlu (2018), çalışmalarında, üniversite öğrencilerinde aleksitimi ile çocuk istismarı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmada, 17-35 yaş arasındaki, 754'ü kadın 377'si erkek olmak üzere 1131 üniversite öğrencisi ile çalışılmıştır. Yapılan çalışmada; Demografik Bilgi Formu (yaş, cinsiyet, doğum yeri, eğitim durumu ve medeni hal), Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) ve Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20) kullanılarak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucuna göre ÇÖYÖ ve TAÖ-20 puanları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. ÇÖYÖ alt ölçeklerinde; erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla duygusal istismara, duygusal ihmale, cinsel istismara ve fiziksel istismara uğradıkları ve TAÖ-20'nin de duyguları ifade etmede güçlük, duyguları tanımlamada güçlük ve dış merkezli düşünme alt ölçeklerinden anlamlı şekilde yüksek puan almışlardır. ÇÖYÖ alt ölçeklerinden cinsel istismar, fiziksel istismar ve duygusal istismarın her biri TAÖ-20'in alt ölçekleri olan duyguları ifade etmede zorluk, duyguları tanımlamada zorluk ve dış merkezli düşünme ile anlamlı şekilde pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Bu araştırmanın sonuçları; bireyin, çocukluk döneminde yaşanan istismarın hayatının ileri dönemlerinde duygusal gelişimine etki etmekte ve hayatı boyunca etkilediğini göstermektedir.

Aust, Härtwig, Heuser ve Bajbouj (2013) çalışmalarında aleksitimi ve erken yaşam stresi arasındaki ilişkiyi, yüksek aleksitimik özellik gösteren 46 birey (23 erkek, 23 kadın) ve düşük aleksitimik özellik gösteren 44 (25 erkek, 19 kadın) birey üzerinde incelemişlerdir. Araştırmaya 2-65 yaşları arasında 90 gönüllü Alman katılmıştır. Katılımcılara, aleksitimi düzeyini ölçmek için Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20), Bermond-Vorst Aleksitimi Ölçeği (BVAQ), Çocukluk Çağı Travma Anketi (CTQ) ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukluk döneminde yaşanan ihmal ve istismar durumlarından duygusal ihmalle anlamlı olarak ilişkisi olduğu ve aleksitiminin %13'ünü açıkladığı bulgusu elde edilmiştir. Çalışmaya göre çocukluk döneminde

yaşanan duygusal ihmal deneyimi ile yetişkinlikteki aleksitimi ve duygu yaşama güçlüğü arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Güleç vd. (2013) çalışmalarında, çocukluk çağı travmaları ile somatizasyon bozuklukları ve aleksitimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ayrıca çocukluk çağı alt boyutlarıyla aleksitiminin arasındaki ilişki ele alınmıştır. Yaş ortalaması 37,2 olan 24'ü erkek, yaş ortalaması 41,17 olan 76'sı kadın olmak üzere 100 kişilik majör depresyon hastası grubu ve yaş ortalaması 43,6 olan 19'u erkek, yaş ortalaması 36,7 olan 31'i kadın olmak üzere 50 kişilik sağlıklı kontrol grubuyla çalışma yapılmıştır. Katılımcılara, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (CTQ-28), Hamilton Anksiyete Değerlendirme Ölçeği (HARS), Hamilton Depresyon Değerlendirme Ölçeği (HDRS), Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20) ve Somatizasyon Alt Ölçeği Kontrol Listesi Revize (SCL-90R) uygulanarak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, hasta grubunda çocukluk döneminde yaşanan travmatik yaşamlardan fiziksel ihmal hariç diğer alt boyutların (cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal) kontrol grubuna göre önemli ölçüde yüksek olduğu bulunmuştur. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik yaşamlarla somatizasyon arasında ilişki görülmemiştir. Fiziksel istismar ve duygusal ihmal ile aleksitimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik yaşantıların ardından oluşan aleksitiminin de majör depresyon semptomlarının ortaya çıkmasına katkıda bulunduğu anlaşılmıştır. Yapılan çalışma sonucu, yaşanan duygusal ihmal ve fiziksel istismarın daha sonra aleksitiminin ortaya çıkışını öngörmektedir

Smith ve Flannery-Schroeder (2013) çalışmalarında, çocukluk çağı duygusal örselenme ile somatik şikâyetlerde aleksitiminin rolünü incelemişlerdir. Katılımcılar, 18-28 yaş arası 143'ü kadın 123'ü erkek olmak üzere 270 kişiden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan bireylere; Çocukluk Çağı Travma Anketinin (CTQ) Duygusal İstismar ve Duygusal İhmal alt ölçekleri, Psikolojik Kötü Muamele Envanterinin (PMI) Düşmanca Reddetme ve Duygusal İhmal alt ölçekleri, Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20), Semptom Kontrol Listesi-90-Revize (SCL-90R) uygulanarak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocukluk çağında yaşanan duygusal örselenme ile aleksitimi pozitif yönde orta dereceli olarak ilişkili bulunmuştur. Çalışmada, çocukluk çağında yaşanan örselenme yaşantıları ile somatik yaşantılar arasındaki ilişkide duyguların önemli rolü olduğunu göstermektedir. Buna göre duygusal eğitimin vurgulandığı müdahaleleri uygulamanın somatik şikâyetleri azaltabileceği öngörülmektedir.

Kaplan vd. (2013) çalışmalarında, epilepsi hastalarında aleksitimi ve çocukluk dönemi travmaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada, 18-72 yaş arası ortalama 40 yaşında %77,38'i kadın, 22,62'si erkek 221 katılımcıdan veriler toplanmıştır. Katılımcılara Çocukluk Çağı Travma Ölçeği, Toronto Aleksitimi Ölçeği-20 ve Tepki Değerlendirme Ölçeği-71 uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre psikojenik epileptik nöbeti olmayanlarda çocukluk travmasının ve aleksitimi düzeyinin daha yüksek olduğu, duyguları tanımlamada ve duyguları ifade etmede yaşanan güçlük seviyesinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Psikojenik epileptik nöbeti olmayan kadın katılımcılarda görülen çocukluk çağı travmaları ile aleksitimi toplam puanı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Yapılan çalışmada kadınların erkeklere göre daha çok çocukluk çağı travmaları yaşadığı ve daha fazla aleksitimik özellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Carpenter ve Chung (2011) çalışmalarında, obsesif kompulsif bozuklukta çocukluk çağı travması, aleksitimi ve bağlanmayı incelemiştir. Yaş ortalaması 28,18 olan 62 kadın, 20 erkek toplam 82 kişi obsesif kompulsif bozukluğu olan grup ve yaş ortalaması 33,85 olan 79 kadın, 13 erkek toplam 92 kişi kontrol grubunu oluşturmaktadır. Katılımcılara; Çocukluk Çağı Travma Anketi (Revize) (CTQ-R), Yale-Brown Obsesif Kompulsif Skalası - Kendi Kendine Raporlama (Y-BOCS-SR), Yakın İlişkilerdeki Deneyimler Ölçeği (ECR), ve Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAS-20) uygulanarak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, obsesif kompulsif bozukluğu olan bireylerde anlamlı olarak duygusal istismar ve duygusal ihmalin daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Çocukluk döneminde yaşanan fiziksel istismar ve aleksitiminin dış merkezli düşünme boyutu arasında; duygusal istismar ve fiziksel ihmal ile duyguları ifade etme ve duyguları tanımlamada zorluk alt boyutları arasında; duygusal ihmal ile duyguları tanımlamada zorluk ve dış merkezli düşünme alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur, cinsel istismar ile aleksitimi ve alt boyutları arasında ilişki bulunamamıştır. Ayrıca aleksitimi, obsesif kompulsif semptomların şiddeti ve sayısı ile da anlamlı şekilde pozitif yönlü ilişkili bulunmuştur. Araştırma göstermektedir ki çocukluk çağında yaşanan fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal istismar ve duygusal ihmal bireylerin daha aleksitimik olmasıyla, duygularını tanımlamada ve ifade etmede zorluk yaşanmasıyla ilişkilidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, farklı liselerdeki öğrencilerin aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları değişkenleri; cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, okul türü, başarı durumu, aylık gelir ve yaşamın geçirildiği yer değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Nicel yöntemin kullanıldığı araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

İlişkisel taramada, birden fazla değişkenin birlikte değişimini ve değişim varsa ne şekilde olduğu öğrenilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca karşılaştırma ile belirli bir sonucun oluşma nedenleri teke indirgenmeye çalışılır. En muhtemel çözümden başlayarak bu ilişkiler sınıanır (Karasar, 2005).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, erişimi kolay olup araştırmacıya kendi yargısını kullanmasına imkân sağlamaktadır (Kılıç, 2013). Araştırma grubu, Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan bir ilde, anadolu lisesi, anadolu imam hatip lisesi, meslek lisesi ve fen lisesi türlerindeki liselerden, 9. , 10. , 11. ve 12. sınıflardaki öğrencilerden rastgele seçilmiştir.

Çalışma yapılan okullar türlerine göre kategorize edilmiş, öğrenime devam eden öğrencilerden seçilmiştir. Belirlenen okullarda öğrenimine devam 631 lise öğrencisinden veri toplanmıştır. Toplanan verilerin 32 tanesi eksik ya da hatalı doldurulduğu için çıkarılmıştır. Sonuç olarak 599 öğrenci çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Çalışma grubuna dâhil edilen liseler belirlenirken farklı türde liseler olmasına özen gösterilmiştir. Çalışma grubuna ilişkin temel bilgiler Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Temel Bilgiler

Kişisel Bilgiler		N	%
Cinsiyet	Kız	343	57.30
	Erkek	256	42.70
Okul Türü	Anadolu Lisesi	168	28.10
	Fen Lisesi	88	14.70
	Erkek İmam Hatip Lisesi	80	13.40
	Kız İmam Hatip Lisesi	88	14.70
	Kız Meslek Lisesi	90	15.10
	Meslek Lisesi	85	14.20
Yaş	14,00	60	10.01
	15,00	121	20.20
	16,00	166	27.71
	17,00	156	26.04
	18,00	96	16.02
Sınıf Düzeyi	9	157	26.21
	10	154	25.71
	11	160	26.71
	12	128	21.37
Kardeş Sayısı	1-4 Kardeş	143	23.86
	5-7 Kardeş	251	41.90
	7'den Fazla Kardeş	205	34.22
Doğum Sırası	1. Çocuk	112	18.70
	2 ya da 3. Çocuk	206	34.39
	4. ya da 5. Çocuk	130	21.70
	6. ya da Daha Sonraki Çocuk	151	25.21
Anne Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	342	57.09
	Okur Yazar	55	9.18
	İlköğretim Mezunu	168	28.05
	Lise ve Üstü Mezunu	34	5.68
Baba Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	97	16.20
	Okur Yazar	102	17.00
	İlköğretim Mezunu	283	47.20
	Lise ve Üstü Mezunu	116	19.40
Başarı Durumu	100-85 Çok İyi	32	5.34
	84-70 İyi	32	5.34
	69-55 Orta	132	22.04
	54-45 Zayıf	268	44.74
	44-0 Çok Zayıf	135	22.54
Yaşanılan Yerleşim Birimi	Köy	194	32.39
	İlçe	405	67.61
Ortalama Aylık Gelir	1000 TL ve Altı	264	44.07
	1001TL-2000TL Arası	185	30.88
	2001TL-3000TL Arası	84	14.02
	3001TL-5000TL Arası	44	7.35
	5001TL Üstü	22	3.67
Toplam		599	100/100

Tablo 1’de görüldüğü üzere;

Çalışma grubunun %57.3’ünü 343 kız öğrenci, %42.7’sini ise 256 erkek öğrenci 256 kişi oluşturmaktadır.

Okul türlerine göre incelendiğinde; %28’i anadolu lisesi 168 kişi, %14.7’si fen lisesi 88 kişi, %13.4’ü erkek imam hatip lisesi 80 kişi, %14.7’si kız imam hatip lisesi 88 kişi, %15,1’i kız meslek lisesi 90 kişi, %14,2’si 85 kişi meslek lisesi öğrencilerinden oluşmaktadır.

Öğrencilerin yaş dağılımına bakıldığında; %10,1’i 60 kişi 14 yaşında, %20,20’si 121 kişi 15 yaşında, %27,71’i 166 kişi 16 yaşında, %26,04’ü 156 kişi 17 yaşında, %16,02’si 96 kişi 18 yaşındadır.

Öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımları incelendiğinde; %26,21’lik kısmı 157 kişi ile 9. Sınıflar, %25,71’lik kısmı 154 kişi ile 10. Sınıflar, %26,71’lik kısmı 160 kişi ile 11. Sınıflar, %21,37’lik kısmı 128 kişi ile 12. Sınıflar oluşturmaktadır.

Kardeş sayısı incelendiğinde; %1,33’lük kısım 8 kişi ailede tek kardeş olanlar, %22,53’lük kısmı 135 kişi ile 2-4 kardeş sayısı olanlar, %42,90’lık kısmı 5-7 kardeş sahibi olan öğrenciler ve %34,22’lik kısmı 205 kişi ile 7’den fazla kardeşe sahip öğrencilerden oluşmaktadır.

Öğrencilerin doğum sırası dağılımı incelendiğinde; %18,70’i 112 kişi ilk doğan çocuk, %34,39’u 206 kişi 2. veya 3. çocuk, %21,70’i 130 kişi 4. ya da 5. çocuk, %25,21’i 6. veya daha sonra doğan çocuk olduğu anlaşılmaktadır.

Anne eğitim durumu dağılımı incelendiğinde; %57,09’u 342 öğrencinin annesinin okuryazar olmadığı, %9,18’i 55 öğrencinin annesinin okuryazar olduğu, %28,05’i 168 öğrencinin annesinin ilköğretim mezunu olduğu, %4,01’i 24 öğrencinin annesinin lise mezunu olduğu, %1,67’si 10 öğrencinin annesinin yükseköğretim ve üstü mezunu olduğu saptanmıştır.

Baba eğitim durumuna bakıldığında; %57,09’unu oluşturan 342 öğrencinin babasının okuryazar olmadığı, %9,18’ini oluşturan 55 öğrencinin babasının okuryazar olduğu, %28,05’ini oluşturan 168 öğrencinin babasının ilköğretim mezunu olduğu, %4,01’ini oluşturan 24 öğrencinin babasının lise mezunu olduğu, %1,67’lik kısmı oluşturan 24 öğrencinin babasının yükseköğretim mezunu olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin, başarı durumu dağılımı incelendiğinde; %5,34'ünü dönem sonu not ortalaması 85-100 aralığında olan 32 kişi, %5,32'sini 70-84 aralığında olan 32 kişi, %22,04'ünü 55-69 aralığında olan 132 kişi, %44,74'ünü 45-55 aralığında olan 268 kişi, %22,54'ünü 0-44 aralığında olan 135 kişi oluşturmaktadır.

Çalışma yapılan öğrencilerin yaşadığı yerleşim birimine bakıldığında; grubun %32,39'unu oluşturan 194 kişinin köyde, %67,61'ini oluşturan 405 kişinin ilçede yaşadığı görülmektedir.

Çalışma grubunun ortalama aylık gelir dağılımı incelendiğinde; öğrencilerin %44,07'sini oluşturan 264 kişinin ailesinin aylık ortalama gelirinin 1000 TL ve altı, %30,88'ini oluşturan 185 kişinin ailesinin aylık ortalama gelirinin 1001 TL-2000 TL arasında olduğu, %14,02'sini oluşturan 84 kişinin ailesinin aylık ortalama gelirinin 2001 TL-3000 TL arasında olduğu, %7,35'ini oluşturan 44 kişinin ailesinin aylık ortalama geliri 3001 TL- 5000 TL arasında olduğu, %3, 67'sini oluşturan 22 kişinin ailesinin aylık ortalama gelirinin 5001TL ve üzerindedir.

3.3. Veriler ve Toplanması

Bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin aleksitimik olup olmadıklarını ölçmek amacıyla, Kişisel Bilgi Formu, Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20) ve geçmiş örselenme yaşantılarını belirlemek için Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu (ÇÖYÖ-KF) kullanılmıştır. Verilerin toplanması için Milli Eğitim Müdürlüğünden ve Kaymakamlıktan gerekli izinler alınmıştır (Ek:1).

3.3.1. Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20)

Bu araştırmada, aleksitimik özellikleri ölçmek amacıyla geliştirilen Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20) kullanılmıştır. Ölçeğin ilk hali olan Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ), Taylor vd. (1985) tarafından geliştirilmiştir. Aleksitimik özellikleri ölçen toplam 26 maddeden oluşan Toronto Aleksitimi Ölçeğinin bu formunda 4 alt boyut bulunmaktadır. Bunlar: 1. duygular ve bedensel duyuları tanıma ve ayırt etme yeteneği, 2. duyguları ifade etme yeteneği, 3. hayal kurma ve 4. işevuruk ya da operasyonel düşünmedir. Toronto Aleksitimi Ölçeği sonradan, getirilen eleştiriler doğrultusunda, aynı ekip tarafından tekrar ele alınmış ve yirmi soruya indirilmiştir. Bu ölçek de TAÖ-20 olarak adlandırılmıştır (Yenier vd., 2004). TAÖ-20'nin maddeleri; Hiç Katılmıyorum (1),

Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5) şeklinde olup, 5'li likert tipi bir ölçektir.

TAÖ-20'de, duyguları tanımada güçlük alt ölçeği yedi madde (madde 1, 3, 6, 7, 9, 13, 14); duyguları söze dökmeye güçlük alt ölçeği beş madde (madde 2, 4, 11, 12, 17) ve işevrük (operasyonel) düşünme alt ölçeği sekiz madde (madde 5, 8, 10, 15, 16, 18, 19, 20) içermektedir. 4, 5, 10, 18 ve 19 numaralı maddeler de ters kodlanmaktadır (Güleç vd., 2009). Ölçekten alınabilecek minimum puan 20 iken maksimum puan 100 puandır ve kesim noktası bulunmamaktadır. Alınan yüksek puan aleksitimik özelliğin artmasını göstermektedir (Uğurcan, 2018).

TAÖ'nün güvenilirlik çalışması Dereboy (1990) tarafından yapılan araştırmada iç tutarlılık katsayısını .70 ($p < .001$) olarak bulmuştur. Bagby vd. (1988) ise test tekrar test güvenilirlik katsayısının .82 ($p < .001$) olduğunu belirtmektedir. Uzunsakal ve Yıldız'a (2008) göre Cronbach Alfa katsayısının .60 ile .80 arasında bulunması, oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Yapılan bu çalışmada ise Cronbach Alfa iç tutarlılık kat sayısı .67 olarak bulunmuş ve maddelerin iç tutarlılığı oldukça güvenilir olduğu görülmüştür.

TAÖ'nün geçerlik çalışmasını ise Taylor ve Bagby (1988) diğer ölçeklerle yaptığı geçerlik çalışmasında, benzer ölçekler katsayısını .39 olarak saptamışlardır.

3.3.2. Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ-KF)

Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu, Bernstesin vd.'nin (2003) tarafından geliştirilmiş olup Türkçede ve orijinalinde de 28 maddeden oluşmaktadır. Maddeleri; Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Biraz Katılıyorum (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle Katılıyorum (5) şeklinde 5li likert tipi ölçek kullanılarak ölçülmüştür. Ters kodlanan maddeler 2, 5, 7, 13, 26, 28 numaralı maddelerdir. Ne kadar yüksek puan alınsa yaşanan istismar düzeyinin arttığını göstermektedir. Ölçekten alınacak en düşük puan 25 en yüksek puan 125'tir. Kontrol maddeleri olan 10, 16 ve 22 numaralı maddeler puanlaması yapılmamaktadır (Kaya, 2014).

Kaya (2004), yaptığı çalışmada doğrulayıcı faktör analizinde beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu alt ölçekler: fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmaldir. 9, 11, 12, 15 17 numaralı maddeler fiziksel istismar, 20, 21, 23, 24, 27 numaralı maddeler cinsel istismar, 3, 8, 14, 18, 25 numaralı maddeler

duygusal istismar. 1, 4, 6, 2, 26 numaralı maddeler fiziksel ihmal, 5, 7, 13, 19, 28 numaralı maddeler ise duygusal ihmal alt boyutunu oluşturmaktadır (Kaya, 2014).

ÇÖYÖ güvenirlik çalışması iç tutarlık katsayıları hesaplanarak elde edilmiştir. Duygusal istismar için iç tutarlık katsayısı .84-.89 arası, fiziksel istismar için .81-.86 arası, cinsel istismar için .92-.95 arası, duygusal ihmal için .85-.91 arası ve fiziksel ihmal için .61-.78 arasında bulunmuştur. ÇÖYÖ-KF Türkçe formunun güvenirlik formu için ise Test-Tekrar-Test yöntemi kullanılmıştır ve güvenilir olduğu görülmüştür. ÇÖYÖ yapı geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. ÇÖYÖ ölçüte dayalı geçerliği incelemek için Terapist İstismar Skalası (TİS) ve ÇÖYÖ-KF 'den alınan puanlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Aralarındaki korelasyon toplam ve alt ölçekler arasında .18 ile .75 arasında değişim göstermiştir (Kaya, 2014). Uzunsakal ve Yıldız'a (2008) göre Cronbach Alfa katsayısının .80 ile 1.0 arasında bulunması, yüksek güvenirlikte olduğunu göstermektedir. Yapılan bu çalışmada güvenirlik çalışması için Cronbach Alfa iç tutarlılık kat sayısı hesaplanmıştır ve .87 olarak bulunmuştur. Maddelerin iç tutarlılığının yüksek düzeyde güvenilir olduğu bulunmuştur.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, araştırmanın bağımsız değişkenleri cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, okul türü, okul başarı durumu, ekonomik gelir, yaşamın geçirildiği yer değişkenlerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan analizin varsayımlarının sınanması, betimsel istatistiklerin belirlenmesi ve kişisel bilgi formunda yer alan değişkenlere göre bağımsız değişkenlerde farklılaşma olup olmadığının sınanmasında IBM SPSS 23 programı kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formunda yer alan değişkenlere göre farklılaşma olup olmadığının sınanmasında ise aleksitimi düzeyi (TM) ve çocukluk dönemi örselenme düzeyi (ÇM) olmak üzere iki bağımlı değişken ve bağımsız değişken sayısının birden fazla olmasından dolayı iki yönlü MANOVA uygulanmıştır. MANOVA deneysel araştırmalarda ve tarama araştırmalarında çok değişkenli olarak kullanılan güçlü bir istatistiktir. Birden fazla

grubun birden fazla değişken açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakmak için kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2006).

Araştırma kapsamında lise öğrencilerinin aleksitimik özellikleri ve örselenme yaşantıları arasındaki farkın diğer bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Çift Yönlü MANOVA analiz yöntemi kullanılmıştır. Çift Yönlü MANOVA uygulayabilmek için analizin varsayımlarına bakılmıştır. Örneklem genişliği, normallik, uç değerlerin durumu, doğrusallık, varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği gibi varsayımların sağlanması gereklidir (Pallant, 2007).

3.5. Kayıp Veriler

Kayıp veri, bir gözlemdeki değişkenlere ilişkin veri ya da verilerin eksikliği durumunda ortaya çıkan ve bilgi kaybına neden olan bir sorundur. Kayıp veri sorununa cevaplayanların kendisi neden olabileceği gibi çalışma tasarımı, araştırılan alan, araştırmacının kendisi ve kontrol altına alınamayan bazı durumlar da neden olabilmektedir (Barnard ve Meng, 1999).

Bu araştırmada kayıp verilerin %5'in altında olduğu (%2-%3 arasında) gözlemlenmiştir. Kayıp veri oranı %5'in altında olduğu için göz ardı edilmiştir.

3.6. Çok Değişkenli Normallik

Çok değişkenli regresyon parametrelerinin kestirilmesinde kullanılan ve en temel tahmin yöntemi olarak kabul edilen analiz yönteminin kullanılabilmesi için çok değişkenli normallik varsayımının sağlanması gerekmektedir. Çok değişkenli normallik, tüm değişkenlerin ve değişkenlerin tüm doğrusal kombinasyonlarının normal olarak dağılması durumudur (Tabachnick ve Fidel, 2007).

Çok değişkenli normalliği test etmek için tek değişkenli ve iki değişkenli normallik testleri kullanılmaktadır. Bu araştırmada tek değişkenli normallik için Kolmogrow Smirnov Testi Uygulanmıştır. Önemlilik testi sonucu manidarlık düzeyinin .05'in üzerinde olması normalliğin sağlanmadığını gösterir. KS (Kolmogrow Smirnov) testi sonucu normalliğin sağlanmadığı görülürse çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenir. Çarpıklık katsayısının +1 ile -1 arasında olması tek değişkenli normalliğin sağlandığının

göstergesidir. Kolmogrow Smirnov Testi, çarpıklık ve basıklık katsayıları Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. Değişkenlere İlişkin Kolmogrow Smirnov Katsayıları

Değişkenler	Kolmogorov-Smirnov	Çarpıklık	Basıklık
TM	.052	.166	.053
DT	.062	.261	-.523
DS	.065	.252	-.160
İD	.079	-.133	.316
ÇM	.124	.911	.342
F	.145	1.00	.849
C	.439	.142	.703
D	.215	.802	-.309
Fih	.142	.913	.546
Dih	.134	.691	.074

Tablo 2'de görüldüğü gibi tüm değişkenlere ilişkin normallik testi sonucu KS değerlerinin manidarlığı .05'in altındadır ancak çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde +1 ile -1 değerleri arasında olmasından dolayı normal bir dağılım göstermektedir. Değişkenlerden ÇM normal dağılım göstermemiştir. Ancak pozitif bir dağılım gösterdiği için logaritmik dönüşüm yapılarak dağılım normale yakın bir dağılıma dönüştürülmüştür.

Verilerin iki değişkenli normallik varsayımını test etmek amacıyla incelenen saçılma diyagramları matrisine göre değişkenlerin iki değişkenli normal dağılıma sahip olduğu gözlenmiştir. İki değişkenli normallik varsayımını için elde edilen saçılım diyagramı Ek 1'de verilmiştir.

3.7. İşlem

Ölçeklerin uygulanması, çeşitli türlerdeki ortaöğretim kurumlarının 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında gerçekleştirilmiştir. Ölçekler, sınıf ortamında uygulanmadan önce dersin sorumlu öğretmeninden izin alınmış ve gerekli açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra, belirlenen ders saatinde araştırmaya katılmak isteyen öğrencilere ölçekler uygulamacı tarafından sınıfta dağıtılmıştır. Uygulamanın başında, araştırmanın amacı açıklanmış ve araştırmaya katılımında gönüllülüğün esas olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların kişisel bilgilerine araştırmada değinilmeyeceğine, yanıtların gizli tutulacağına ve yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağına ilişkin bilgilendirme yapılmıştır. Ölçeklerin nasıl doldurulacağına ilişkin açıklama yapılmıştır. Öğrencilerden demografik formla birlikte

üç adet form doldurmaları istenmiştir. Ölçek uygulama sırasında, katılımcılar eğer isterse herhangi bir nedenden dolayı ölçek doldurmaktan vazgeçebileceği bilgisi verilmiştir. Ölçeklerin doldurulması sırasında katılımcıların herhangi nedenle sordukları sorular gizlilik çerçevesinde cevaplanmıştır. Uygulama ortalama 20 dakika sürmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde öncelikle araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir, daha sonra elde edilen bulgular ilgili literatür ve araştırmalar ışığında yorumlanıp tartışılmıştır.

Araştırma sorularının analizinde Aleksitimik olup olmama özellikleri ile çocukluk dönemi örseleme yaşantılarının demografik değişkenlere göre manidar düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak için iki yönlü MANOVA uygulanmıştır.

4.1. Bulgular

Bu başlık altında araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular amaç sıralamasına göre sunulmuştur.

4.1.1. Aleksitimi ve Alt Boyutları ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Verilerin iki değişkenli normallik varsayımını test etmek amacıyla incelenen saçılma diyagramları matrisine göre değişkenlerin iki değişkenli normal dağılıma sahip olduğu gözlenmiştir. İki değişkenli normallik varsayımı için elde edilen saçılım diyagramı Ek 2’de verilmiştir. Değişkenler arasındaki korelasyon ise Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Aleksitimi ve Alt Boyutları ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	DT	DS	İD	ÇM	F	C	D	Fih	Dih
TM	,859**	,772**	,368**	,261**	,318**	,125**	,298**	,260**	,172**
DT	1	,581**	-0,02	,204**	,266**	,092*	,272**	,187**	,119**
DS		1	0,005	,238**	,280**	,136**	,261**	,247**	,151**
İD			1	,087*	,092*	0,027	0,047	,102*	,091*
ÇM				1	,886**	,738**	,822**	,802**	,743**
F					1	,533**	,754**	,791**	,674**
C						1	,584**	,487**	,352**
D							1	,540**	,459**
Fih								1	,533**
Dih									1

Tablo 3'te görüldüğü gibi aleksitimi (TM), aleksitiminin alt ölçekleri olan duyguları tanıma (DT), duyguları sözel olarak ifade etmede güçlük (DS), işevuruk düşünme (İD) ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları (ÇM) ve alt ölçekleri olan fiziksel istismar (F), duygusal istismar (D), cinsel istismar (C), fiziksel ihmal (Fih), duygusal ihmal (Dih) boyutlarının tümünün kendi aralarındaki korelasyon incelenmiştir

Yapılan analiz sonucu aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında ilişkinin korelasyon değeri $p < .05$ olduğundan ikisi arasında manidar bir ilişki olduğu görülmüştür. İlişkinin yönü pozitifdir, çocuklukta yaşanan örselenme yaşantısı puanı arttıkça aleksitimik özelliklerin de görülme düzeyi artmaktadır. Pearson korelasyon katsayısına bakıldığında ($r = .26 < .30$) aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında pozitif ve zayıf bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ek 3'te yer alan saçılım grafiği incelendiğinde determinasyon katsayısına göre ($r^2 = 0.06$), aleksitiminin %6'sının çocukluk dönemi örselenme yaşantılarından etkilendiği söylenebilir.

Korelasyon analizinde işevuruk düşünme ile duyguları tanıma ve duyguları sözel olarak ifade etmede güçlük alt boyutlarıyla manidar bir ilişkisinin olmadığı ($p > .05$), çocukluk dönemi örselenme yaşantısı olanlar ile fiziksel ve cinsel istismara uğrayanların aralarında manidar bir ilişki bulunamamıştır. Diğer tüm alt boyutlar ikili olarak kendi aralarında manidar bir ilişkileri olduğu görülmüştür. Örselenme yaşantısı düzeyi arttıkça aleksitimik özellikler de daha fazla ortaya çıkmaktadır.

4.1.2. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Cinsiyete ve Cinsiyet Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Analize başlamadan önce MANOVA için gerekli varsayımlar sınanmıştır. Bağımlı değişken sayısı birden fazladır (TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih) ve bu değişkenler verilerin analizi başlığında rapor edildiği gibi normal dağılım göstermektedir. Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir (Box's M=38.977, $p = .055$). Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda, Hotelling Trace ve Roy's largest root yorumlanabilir. Bu araştırmada en çok tercih edilen Wilk's lambda değeri yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin okul türüne, cinsiyete ve okul türü cinsiyet ortak etkileşimine göre manidar düzeyde farklılık düzeyini yorumlamak için Wilk's lambda değeri yorumlanmıştır. Bu değer .05 düzeyinde cinsiyet için de ($\omega=.998$ $p>.05$) okul türü cinsiyet ortak etkileşimi için de ($\omega=.972$ $p>.05$) manidar olmadığı görülmektedir. Buna dayanarak cinsiyet ve okul türü grupları arasında TM ve ÇM değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmamaktadır denilebilir ($p<.05$).

4.1.3. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Yaşa ve Yaş*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

MANOVA için gerekli varsayımlardan olan normallik için TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Okul türü değişkenine göre görülen manidar farklılık da bu başlık altında incelenmiştir. Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir (Box's M=161.502, $p=.000$). Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda yerine daha sıkı bir istatistik olan Pillai's Trace katsayısı yorumlanmıştır (Tabachnick, 1989).

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin yaş ve okul türü yaş ortak etkileşimine göre manidar düzeyde farklılığını yorumlamak için Pillai's Trace değeri yorumlanmıştır. Bu değer .05 düzeyinde okul türü değişkeni için manidar olduğu görülmektedir ($V^{(s)}=.044$, $p=.004$). Yaş değişkeni için manidar olmadığı ($V^{(s)}=.019$, $p=.198$) ve yaş okul türü ortak etkileşimi için manidar olduğu ($V^{(s)}=.099$, $p=.027$) görülmektedir. Buna dayanarak okul türü grupları ve okul türüne göre yaş grupları arasında TM ve ÇM değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmamaktadır denilebilir ($p>.05$).

MANOVA istatistiğine ek olarak gruplar arası farklılaşmanın bağımlı değişkenler üzerinde nasıl değiştiğini görmek için ANOVA sonuçları yorumlanmıştır. Okul türü ve okul türü yaş ortak etkileşimi değişkeninin TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerine ait ANOVA sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih Değişkenlerinin Okul Türü ve Okul Türü Yaş Ortak Etkileşimi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

	Değişkenler	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	eta kare
Okul Türü	TM	848.94	5	42.56	.42	.73	.00
	DT	7,21	5	1,44	1,73	0,13	0,02
	DS	12,64	5	2,53	3,96	0,00*	0,03
	İD	0,43	5	0,09	0,38	0,86	0,00
	ÇM	.21	5	.043	2.43	.05*	.017
	F	3,17	4	0,79	1,67	0,15	0,01
	C	0,22	4	0,06	2,57	0,37	0,02
	D	0,08	4	0,02	0,59	0,67	0,00
	Fih	5,04	4	1,26	2,63	0,03*	0,02
	Dih	5,53	4	1,38	2,55	0,04*	0,02
Okul Türü*Yaş	TM	2803.45	20	140.17	1.77	0.12	.05
	DT	26,16	20	1,31	1,57	0,06	0,05
	DS	20,67	20	1,03	1,62	0,04*	0,05
	İD	4,67	20	0,23	1,03	0,42	0,03
	ÇM	.50	20	.025	1.39	0.02*	.058
	F	18,54	20	0,93	1,95	0,01*	0,06
	C	0,75	20	0,04	1,72	0,03*	0,06
	D	0,73	20	0,04	1,14	0,30	0,04
	Fih	10,05	20	0,50	1,05	0,40	0,04
	Dih	16,23	20	0,81	1,49	0,08	0,05

*p<.05

Tablo 4'te görüldüğü üzere okul türü değişkeni TM değişkenine göre manidar düzeyde farklılık göstermemektedir. ($F_{TM}=.422$. $p>.05$). Buna karşın TM değişkeninin alt boyutu olan DS değişkenine göre manidar düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{DS}=3.956$, $p<.05$). Farklılığın yönü incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin DS puanlarının (2.44), Anadolu lisesi (2.81), fen lisesi (2.91) ve kız meslek lisesi (2.86) öğrencilerinden anlamlı düzeyde düşük olduğu gözlenmiştir. Farklılığın derecesi eta kare değeri ile incelendiğinde bu değer .01 ile .06 arasında olması nedeniyle farkın derecesinin küçük olduğu söylenebilir.

ÇM ($F_{ÇM}=2.433$. $p<.05$), Fih ($F_{Fih}=2.631$. $p<.05$) ve Dih ($F_{Dih}=2.549$. $p<.05$) değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Farkın yönünü ve hangi gruplar arasında olduğunu yorumlamak için post-hoc testi sonuçları incelenmiştir. ÇM için farkın kız meslek lisesi öğrencileri ile anadolu lisesi ve fen lisesi öğrencileri arasında olduğu görülmüştür. Kız meslek lisesindeki öğrencilerin ÇM puanı (47.82) anadolu lisesi

(41.83) ve fen lisesi (40.23) öğrencilerinin ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Fih puanı kız meslek lisesindeki öğrencilerin (2.04) fen lisesindeki öğrencilerden (1.66) daha yüksektir. Dih puanı ise kız meslek lisesindeki öğrencilerin (2.73) anadolu (2.43) ve fen (2.37) lisesindeki öğrencilerden daha yüksektir. Farklılığın derecesi eta kare değeri ile incelendiğinde bu değer .01 ile .06 arasında olması nedeniyle farkın derecesinin küçük olduğu söylenebilir.

Okul türü* yaş ortak değişkenine göre farklılıkların DS, ÇM, F ve C boyutlarında, yaş gruplarına göre karşılaştırılması Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. DS, ÇM, F, C Değişkenlerinin Okul Türü ve Okul Türü Yaş Ortak Etkileşimi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

DS	Anadolu lisesi 14 yaş grubu	Erkek imam hatip lisesi 15 yaş grubu
		Erkek imam hatip lisesi 17 yaş grubu
		Meslek lisesi 17 yaş grubu
		Meslek lisesi 18 yaş grubu
ÇM	Kız meslek lisesi 17 yaş grubu	Anadolu lisesi 14 yaş grubu
		Anadolu lisesi 15 yaş grubu
		Fen lisesi 14 yaş grubu
		Fen lisesi 16 yaş grubu
		Erkek imam hatip lisesi 15 yaş grubu
		Kız imam hatip lisesi 16 yaş grubu
C	Kız meslek lisesi 17 yaş grubu	Anadolu lisesi 14 yaş grubu
		Anadolu lisesi 15 yaş grubu
		Fen lisesi 14 yaş grubu
		Fen lisesi 16 yaş grubu
		Erkek imam hatip lisesi 15 yaş grubu
		Kız imam hatip lisesi 16 yaş grubu
F	Kız meslek lisesi 17 yaş grubu	Kız imam hatip lisesi 17 yaş grubu
		Anadolu lisesi 15 yaş grubu
		Fen lisesi 16 yaş grubu
		Erkek imam hatip lisesi 15 yaş grubu
F	Kız meslek lisesi 17 yaş grubu	Kız imam hatip lisesi 16 yaş grubu
		Anadolu lisesi 15 yaş grubu
		Fen lisesi 16 yaş grubu
		Erkek imam hatip lisesi 15 yaş grubu

Tablo 4. ve Tablo 5. birlikte incelendiğinde; okul türü ve yaş ortak değişkeni TM (FTM=1.772. $p>.05$) manidar düzeyde farklılaşmazken TM alt boyutu olan DS değişkenine göre manidar düzeyde farklılık göstermektedir (FDS=1.617. $p<.05$). Farklılığın yönü incelendiğinde anadolu lisesinde öğrenim gören 17 yaş öğrencilerinin DS ortalamaları (3.21) Erkek imam hatip lisesindeki 15 yaş öğrencilerinden (2.29), erkek

imam hatip lisesindeki 17 yaş öğrencilerinden (2.34), meslek lisesindeki 17 yaş öğrencilerinden (2.40) ve 18 yaş öğrencilerinden (2.38) daha yüksektir.

ÇM (FÇM=1.390. $p<.05$), C (FC=1.953. $p<.05$) ve F (FC=1.72. $p<.05$) değişkenlerine göre manidar farklılık görülmektedir. Farklılığın yönüne bakıldığında Kız meslek lisesindeki 17 yaş öğrencileri ÇM puan ortalaması (1.73) Anadolu lisesindeki 14 yaş (1.58), 15 yaş (1.53) öğrencilerinden, Fen lisesindeki 14 yaş (1.57), 16 yaş (1.56) öğrencilerinden, Erkek İmam hatip lisesindeki 15 yaş öğrencilerinden (1.56) ve Kız İmam hatip lisesindeki 17 yaş (1.57) öğrencilerinden daha yüksektir.

ÇM toplam puanının alt boyutu olan C değişkeni için Kız meslek lisesindeki 17 yaş öğrencilerinin ortalaması (.23) Anadolu lisesindeki 14 yaş (.04), 15 yaş (.02) öğrencilerinden, fen lisesindeki 14 yaş öğrencilerinden (.012), erkek imam hatip lisesindeki 15 yaş öğrencilerinden (.015), kız imam hatip lisesindeki 16 yaş (.23) ve .033) öğrencilerinden daha yüksektir. Erkek imam hatip lisesindeki 16 yaş öğrencilerin C puanı (.18) Anadolu lisesindeki 15 yaş öğrencilerinden (.02) ve kız imam hatip lisesindeki 17 yaş öğrencilerinden (.033) daha yüksektir.

Son olarak F alt boyutu için ise kız meslek lisesindeki 17 yaş öğrencilerinin ortalaması (2.35) Anadolu lisesindeki 15 yaş öğrencilerinden (1.54), fen lisesindeki 16 yaş öğrencilerinden (1.50), erkek imam hatip lisesindeki 15 yaş öğrencilerinden (1.48) ve kız imam hatip lisesindeki 16 yaş öğrencilerinden (1.52) daha yüksektir.

4.1.4. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Sınıf Düzeyine ve Sınıf Düzeyi*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Bağımlı değişkenler (TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih) verilerin analizi başlığında rapor edildiği gibi normal dağılım göstermektedir. Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir (Box's M=90.915. $p=.064$). Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda değerinin yorumlanması uygundur.

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin sınıf düzeyine göre manidar düzeyde farklılığını yorumlamak için Wilk's

lambda değeri yorumlanmıştır. Bu değer .05 düzeyinde manidar olmadığı görülmektedir ($\omega=.985$. $p=.201$). Buna dayanarak yaşamını sınıf düzeyi grupları arasında TM ve ÇM değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmamaktadır denilebilir ($p>.05$). Okul türü ve sınıf düzeyi ortak etkileşimi incelendiğinde ise manidar bir fark gözlenmiştir ($\omega=.915$. $p=.008$). Yani okul türü sınıf düzeyi ortak etkileşiminin TM, DS, ÇM, F, C değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmaktadır denilebilir.

TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin okul türü sınıf düzeyi ortak etkileşimi değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih Değişkenlerinin Okul Türü Sınıf Düzeyi Ortak Etkileşimi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Kareler		Kareler		F	p	eta kare
	Toplamı	sd	Ortalaması				
Okul türü*sınıf düzeyi	TM	2642.822	15	176.188	1.754	.05*	.041
	DT	18,005	15	1,2	1,427	0,13	,036
	DS	23,485	15	1,566	2,454	0,00*	0,06
	İD	3,599	15	0,24	1,062	0,39	,027
	ÇM	.363	15	.024	1.679	.04*	.044
	F	16,166	15	1,078	2,257	,00*	0,056
	C	0,618	15	0,041	1,872	,02*	0,047
	D	0,581	15	0,039	1,214	,26	0,031
	Fih	11,13	15	0,742	1,552	,08	0,039
	Dih	13,236	15	0,882	1,607	,07	0,04

* $p<.05$

Tablo 6.’da görüldüğü üzere; okul türü ve sınıf düzeyi ortak değişkeni TM ($F_{TM}=1.754$. $p<.05$) ve DS ($F_{DS}=2.454$. $p<.05$) ile ÇM ($F_{ÇM}=1.679$. $p<.05$) F ($F_F=2.257$. $p<.05$) ve C ($F_C=1.872$. $p<.05$) değişkenlerine göre manidar farklılık görülmektedir.

Okul türü* sınıf düzeyi ortak değişkenine göre farklılıkların TM ve DS boyutlarında, sınıf düzeyine göre karşılaştırılması Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. TM, DS Değişkenlerinin Okul Türü ve Okul Türü Sınıf Düzeyi Ortak Etkileşimi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

TM	Fen lisesi 11. Sınıf	Meslek lisesi 11. sınıf
		Kız imam hatip lisesi 10. sınıf
DS	Anadolu lisesi 9. sınıf	Anadolu lisesi 11. sınıf
	Anadolu lisesi 11. sınıf	Fen lisesi 11. Sınıf
	Fen lisesi 11. sınıf	Kız imam hatip lisesi 10. sınıf
		Erkek imam hatip lisesi 11. sınıf
	Kız meslek lisesi 9. sınıf	Meslek lisesi 10. sınıf
		Meslek lisesi 11. sınıf
		Kız imam hatip lisesi 10. sınıf
Fen lisesi 11. sınıf	Meslek lisesi 11. sınıf	

Tablo 6. ve Tablo 7. incelendiğinde; TM değişkenine göre fen lisesindeki 11. sınıf öğrencilerin ortalaması (62.61) meslek lisesindeki 11. sınıf (51.88) ve kız imam hatip lisesindeki 10. sınıf (50.96) öğrencilerden daha yüksektir.

DS alt boyutu için bakıldığında Anadolu lisesindeki 9. Sınıf öğrencilerinin (2.52) ortalaması Anadolu lisesindeki 11. sınıf (3.19) ve fen lisesindeki 11. sınıf (3.35) öğrencilerinden daha düşüktür. Anadolu lisesindeki 11. sınıf öğrencilerin ortalaması (3.19) kız imam hatip lisesindeki 10. Sınıf öğrencilerinden (2.33) yüksektir. Fen lisesindeki 11. Sınıf öğrencilerinin DS puanları (2.35) meslek lisesindeki 11. Sınıf (2.43), meslek lisesindeki 10. Sınıf (2.47) ve 11. Sınıf (2.28) kız imam hatip lisesindeki 11. Sınıf (2.23) öğrenci ortalamasından daha yüksektir. Kız meslek lisesindeki 9. Sınıf öğrencilerinin (3.13) ortalaması meslek lisesindeki 11. sınıf öğrencilerinin (2.28) ortalamasından yüksek ve son olarak meslek lisesindeki 10. sınıf öğrencilerinin puanı (2.27) fen lisesindeki 11. sınıf öğrencilerinden (3.35) düşüktür.

Okul türü* sınıf düzeyi ortak değişkenine göre farklılıkların ÇM ve F ve C boyutlarında, sınıf düzeyine göre karşılaştırılması Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. ÇM, F ve C Değişkenlerinin Okul Türü ve Okul Türü Sınıf Düzeyi Ortak Etkileşimi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

ÇM	Kız meslek lisesi 11. sınıf	Anadolu lisesi 9. sınıf
		Fen lisesi 9. sınıf
		Meslek lisesi 11. sınıf
F	Kız meslek lisesi 11. sınıf	Kız meslek lisesi 11. sınıf
		Meslek lisesi 11. sınıf
		Fen lisesi 9. sınıf
C	Kız meslek lisesi 11. sınıf	Fen lisesi 11. sınıf
		Anadolu lisesi 12. sınıf
		Fen lisesi 9. sınıf
C	Kız meslek lisesi 11. sınıf	Meslek lisesi 11. sınıf
		Anadolu lisesi 9. sınıf
		Anadolu lisesi 10. sınıf
		Anadolu lisesi 11. sınıf
		Fen lisesi 9. sınıf
		Fen lisesi 10. sınıf
		Fen lisesi 11. sınıf
		Meslek lisesi 9. sınıf
		Meslek lisesi 11. sınıf
		Kız meslek lisesi 10. sınıf
		Meslek lisesi 9. sınıf
		Meslek lisesi 10. sınıf
		Meslek lisesi 11. sınıf
		Kız imam hatip lisesi 9. sınıf
		Kız imam hatip lisesi 10. sınıf
Kız imam hatip lisesi 11. sınıf		
Kız imam hatip lisesi 12. sınıf		

Tablo 6. ve Tablo 8. incelendiğinde; ÇM değişkeni ve alt boyutları olan F ve C incelendiğinde, ÇM puan ortalaması kız meslek lisesi 11. sınıfta olan (1.71) öğrencilerin puanı anadolu lisesi 9. sınıf (1.57), fen lisesi 9. sınıf (1.57) ve meslek lisesi 11. sınıf (1.56) öğrencilerinden daha yüksektir.

F alt boyutu için anadolu lisesindeki 9. sınıf öğrencilerinin (1.60) ortalaması kız meslek lisesindeki 11. sınıf öğrencileri (2.32) ve meslek lisesi 12. sınıf (2.41) öğrencilerinden daha yüksektir. Fen lisesindeki 9. sınıf öğrencilerinin (1.54) F ortalamaları fen lisesi 9. sınıf (1.57) ve meslek lisesi 11. sınıf (1.56) öğrencilerinden daha düşüktür. Anadolu lisesi 12. sınıf öğrencilerinin (1.96) ortalaması kız meslek lisesindeki 11. sınıf öğrencileri (2.32) düşük ve fen lisesi 11. sınıf öğrencilerinin (1.60) ortalaması kız meslek lisesindeki 11. sınıf öğrencileri (2.32) düşüktür. Meslek lisesi 12. sınıf öğrencilerinin (2.41) ortalaması meslek lisesi 11. sınıf öğrencilerinden (1.51) daha yüksektir.

Son alt boyut olan C için kız meslek lise 11. sınıf öğrencilerinin C ortalaması (.22) birçok lise ve sınıf grubundan farklılık göstermektedir. Bu öğrencilerin C puanı ortalamaları Anadolu lisesindeki 9. sınıf (.03), 10. sınıf (.08) ve 11. sınıf (.05) öğrencilerinden daha yüksektir. Aynı şekilde bu öğrencilerin puanı fen lisesindeki 9. sınıf (.05), 10. sınıf (.04) ve 11. sınıf (.05) öğrencilerinden yüksektir. Aynı şekilde meslek lisesi 9. sınıf (.04) ve 11. sınıf (.06) öğrencilerinden daha yüksektir. Bu öğrenci grubunun farklılaştığı diğer liseler sınıf düzeylerine göre kız meslek lisesi 10. sınıf (.05), meslek lisesi 9. sınıf (.06), 10. sınıf (.06) ve 11. sınıf (.05), kız imam hatip lisesi 9. sınıf (.04), 10. sınıf (.05), 11. sınıf (.03) ve 12. sınıf (.03) öğrencileridir.

4.1.5. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Kardeş Sayısına ve Kardeş Sayısı*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Analize başlamadan önce MANOVA için gerekli varsayımlar sınanmıştır. Bağımlı değişken sayısı birden fazladır (TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih) ve bu değişkenler verilerin analizi başlığında rapor edildiği gibi normal dağılım göstermektedir. Tanımlanan kardeş sayısı değişkeni üç kategorili (1-4 kardeş, 5-7 kardeş ve 7'den fazla kardeş) bir değişkendir. Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir (Box's M=61.243, p=.312).

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin tanımlanan kardeş sayısı ve okul türü kardeş sayısı ortak etkileşimi göre manidar düzeyde farklılığını yorumlamak için Wilk's lambda değeri yorumlanmıştır. Bu değer tüm değişkenler için .05 düzeyinde kardeş sayısı ($\omega=.992$, $p=.585$) ve okul türü kardeş sayısı ortak etkileşimine ($\omega=.945$, $p=.230$) göre manidar olmadığı görülmektedir. Buna dayanarak tanımlanan kardeş sayısı ve okul türü*kardeş sayısı grupları arasında TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

4.1.6. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Doğum Sırasına ve Doğum Sırası*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Algılanan doğum sırası değişkeni dört kategorili (1. çocuk, 2 ya da 3. çocuk, 4. ya da 5. çocuk, 6. ya da daha sonra) bir değişkendir. Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir (Box's M=78.427. p=.276). Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda değeri yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin tanımlanan doğum sırası ve okul türü doğum sırası ortak etkileşimi göre manidar düzeyde farklılığını yorumlamak için Wilk's lambda değeri yorumlanmıştır. Bu değer değişkenleri için .05 düzeyinde doğum sırası ($\omega=.997$, p=.920) ve okul türü doğum sırası ortak etkileşimine ($\omega=.963$, p=.857) göre manidar olmadığı görülmektedir. Buna dayanarak tanımlanan doğum sırası ve okul türü*doğum sırası grupları arasında TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

4.1.7. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Anne Eğitim Durumuna ve Anne Eğitim Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir (Box's M=90.178. p=.284). Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda değeri yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin tanımlanan doğum sırası ve okul türü doğum sırası ortak etkileşimine göre manidar düzeyde farklılığını yorumlamak için Wilk's lambda değeri yorumlanmıştır. Bu değer değişkenler için .05 düzeyinde anne eğitim durumu ($\omega=.977$, p=.097) ve okul türü anne eğitim durumu ortak etkileşimine ($\omega=.956$, p=.673) göre manidar olmadığı görülmektedir. Buna dayanarak tanımlanan anne eğitim durumu ve okul türü ve anne eğitim durumu ortak etkileşim grupları arasında TM, DT, DS ve İD ile

ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

4.1.8. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Baba Eğitim Durumuna ve Baba Eğitim Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir (Box's M=92.353. p=.358). Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda değerinin yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin tanımlanan doğum sırası ve okul türü doğum sırası ortak etkileşimi göre manidar düzeyde farklılığını yorumlamak için Wilk's lambda değeri yorumlanmıştır. Bu değer değişkenler için .05 düzeyinde baba eğitim durumu ($\omega=.987$, $p=.507$) ve okul türü baba eğitim durumu ortak etkileşimine ($\omega=.935$, $p=.437$) göre manidar olmadığı görülmektedir. Buna dayanarak tanımlanan baba eğitim durumu ve okul türü*baba eğitim durumu grupları arasında TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

4.1.9. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Başarı Durumuna ve Başarı Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Başarı durumu değişkeni 100-85 çok iyi (32 öğrenci), 84-70 iyi (32 öğrenci), 69-55 orta (132 öğrenci), 54-45 zayıf (268 öğrenci) ve 44-0 çok zayıf (135 öğrenci) olarak kodlanmıştır. Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir. (Box's M=107.108. p=.043). Bu durumda kovaryans matrisleri eşit olmadığı için MANOVA test istatistiği için Pillais Trace değerinin yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin tanımlanan başarı durumu ve okul türü başarı durumu ortak etkileşimi göre manidar düzeyde farklılığını yorumlamak için Pillais Trace değeri yorumlanmıştır.

Bu değerin TM ve M değişkenleri için .05 düzeyinde başarı durumu ($V^{(s)}=.036$, $p=.008$) için manidar ve okul türü başarı durumu ortak etkileşimine ($V^{(s)}=.063$, $p=.425$) göre manidar olmadığı görülmektedir.

TM, DT, DS ve İD ile M, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin başarı durumu değişkenine göre incelendiğinde elde edilen ANOVA sonuçları Tablo 9.'da verilmiştir.

Tablo 9. TM, DT, DS ve İD ile M, F, C, D, Fih ve Dih Değişkenlerinin Başarı Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Kareler		Kareler		p	eta kare	
	Toplamı	sd	Ortalaması	F			
Başarı durumu	TM	925,879	4	231,47	2,281	,059	0,016
	DT	7,75	4	1,938	2,318	,056	0,016
	DS	8,541	4	2,135	3,299	,011*	0,023
	İD	0,702	4	0,175	0,777	0,54	0,005
	M	.205	5	.041	2.822	.016*	.023
	F	6,124	4	1,531	3,15	,014*	0,022
	C	0,165	4	0,041	1,813	,125	0,013
	D	0,283	4	0,071	2,208	,067	0,015
	Fih	10,169	4	2,542	5,499	.000*	0,037
	Dih	2,109	4	0,527	0,946	,437	0,007

* $p<.05$

Tablo 9.'da görüldüğü üzere; başarı durumu değişkeni TM ($F_{TM}=2,281$, $p>.05$) değişkenine göre manidar düzeyde değil ama alt boyutu DS ($F_{DS}=3.299$, $p<.05$) için manidar olduğu görülmektedir. Farklılığın yönüne bakıldığında 0-44 puan aralığındaki ğrencilerin DS puan ortalamalarının (2.40) 45-55 puan aralığındaki (2.84), 56-69 puan aralığı (2.67) ve 70-84 puan aralığındaki (2.76) ğrencilerden daha düşük olduğu görülmektedir. M ($F_{M}=2.282$, $p<.05$) değişkenlerine göre manidar farklılık göstermektedir. Farklılığın derecesi eta kare değeri ile incelendiğince bu değerin .01 ile .06 arasında olması nedeniyle farkın derecesinin kk olduğu söylenebilir. Farkın yönünü ve hangi gruplar arasında olduğunu yorumlamak için post-hoc testi sonuçları incelenmiştir. Farkın başarı durumu 45-55 puan aralığındaki öğrenciler ile 70-84 puan aralığındaki ve 85-100 puan aralığındaki öğrenciler arasında olduğu grlmştir. 45-55 puan aralığındaki öğrencilerin M puanı (48.25) 70-84 puan aralığındaki (42.22) ve 85-100 puan aralığındaki (40.44) ğrencilerinin ortalamalarından daha yüksek olduğu grlmştir. F puanı için ortalaması 45-55 puan aralığındaki öğrencilerin (2.13) 70-84 puan aralığındaki (1.78) ve 85-100 puan aralığındaki (1.75) ğrencilerden daha yüksek

ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Fih puanına bakıldığında ise 45-55 puan aralığındaki öğrencilerin (2.18), 56-69 puan aralığı (1.89), 70-84 puan aralığındaki (1.77) ve 85-100 puan aralığındaki (1.72) öğrencilerden daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür.

4.1.10. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Yaşanılan Yere ve Yaşanılan Yer*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir. (Box's M=52.73, p=.02). Bu durumda kovaryans matrisleri eşit olmadığı için MANOVA test istatistiği için Pillais Trace değerinin yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin tanımlanan yaşanılan yer ve okul türü yaşanılan yer ortak etkileşimi göre manidar düzeyde farklılığını yorumlamak için Pillais Trace değeri yorumlanmıştır. Bu değer TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenleri için .05 düzeyinde yaşanılan yer değişkeni için ($V^{(s)}=.023$, p=.10) ve okul türü yaşanılan yer ortak etkileşimine ($V^{(s)}=.012$, p=.71) göre manidar olmadığı görülmektedir. Buna dayanarak tanımlanan okul türü*yaşanılan yer grupları arasında TM, DT, DS ve İD değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

4.1.11. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Aylık Gelir Durumu ve Aylık Gelir Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Manidar Farklılık Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımı için Box's M istatistiği incelenmiştir. Bu istatistik değerinin .05'ten büyük olması gruplara ait kovaryans matrislerinin eşit olduğunu göstermektedir. (Box's M=644.784, p=.00). Bu durumda kovaryans matrisleri eşit olmadığı için MANOVA test istatistiği için Pillais Trace değerinin yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenlerinin tanımlanan yaşanılan yer ve okul türü yaşanılan yer ortak etkileşimi göre manidar düzeyde farklılığını yorumlamak için Pillais Trace değeri yorumlanmıştır. Bu değer TM, DT, DS ve İD ile ÇM, F, C, D, Fih ve Dih değişkenleri için .05 düzeyinde,

yaşanılan aylık gelir değişkeni için ($V^{(s)}=.051$, $p=.89$) ve okul türü*aylık gelir ortak etkileşimine ($V^{(s)}=.36$, $p=.10$) göre manidar olmadığı görülmektedir. Buna dayanarak tanımlanan okul türü*aylık gelir grupları arasında TM, DT, DS ve İD değişkenlerinin doğrusal kombinasyonu üzerinde manidar bir fark bulunmamaktadır denilebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde amaç bölümünde yer alan soruların çözümlenmesi sonucu elde edilen bulgular ile bu bulgulardan ulaşılan yargılar ve tartışmalara yer verilmiştir.

5.1.1. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Cinsiyet ve Cinsiyet Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Aleksitimi ve alt boyutları olan duyguları ifade edebilme, duyguları tanımada güçlük ve işevuruk düşünme boyutları ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile alt boyutları olan cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal boyutlarının cinsiyetle ve okul cinsiyet*okul ortak etkileşimi arasındaki farklılaşma incelenmiştir. Ölçekler ve alt boyutlarının cinsiyete ve cinsiyet*okul türü ortak etkileşimine göre manidar olarak farklılaşmadığı görülmüştür. MANOVA istatistiği sonucuna göre gruplar arası farklılaşma olmadığı için bağımlı değişkenler üzerinde nasıl değiştiğini gösteren ANOVA sonuçlarının yorumlanmasına gerek görülmemiştir.

Araştırma yapılan okullardaki kız ve erkek öğrenci gruplarının aleksitimi ve örselenme yaşantıları bakımından birbirinden farklı olmadığı görülmüştür. Araştırma yapılan okullardaki kız ve erkek öğrenciler, duygularını benzer şekilde ifade edebilmektedir ve örselenme yaşantıları da anlamlı şekilde farklı değildir. Öğrencilerin; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal yaşama düzeyleri ve duyguları tanımada zorluk çekme, duyguları ifade edebilme ve işevuruk düşünme düzeyleri arasında da erkek ya da kız olmasına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırmanın yapıldığı öğrencilerde, okul türüne göre cinsiyet düzeyinde incelendiğinde de örselenme yaşantıları ve aleksitimi düzeyine göre öğrencilerin benzer seviyede oldukları görülmektedir. Alanyazında da cinsiyet ile aleksitimi düzeyi ve cinsiyet ile çocukluk dönemi örselenme düzeyi arasındaki farklılaşmaya dair çeşitli

bulgulara rastlanmaktadır, yapılan çalışmanın cinsiyet ile ilgili bulgusunu destekleyen araştırmalar da mevcuttur.

Aleksitimi toplam puanı ve alt boyutları ile cinsiyetler arasında anlamlı farklılık bulunmadığı görölen çalışmalar incelendiğinde; Parker, Taylor ve Bagby (2003) 1933 yetişkin ile yaptığı çalışmada, Säkkinen ve diğerleri (2007) 882 ergen ile yaptığı araştırmada, Joukamaa vd. (1996) 190 yetişkin hasta ile yaptığı çalışmada aleksitimi ile cinsiyet arasında manidar bir farklılık saptayamamıştır. Salminen ve diğerlerinin (1999) yaptığı çalışmada aleksitimi toplam puanları cinsiyete göre farklılık göstermemiş, fakat aleksitiminin duyguları tanımada zorluk ve işevuruk düşünme alt ölçeklerinde erkeklerin daha yüksek puan aldıkları görölmüştür. Kadınlarda ise duyguları ifade etmede zorluk alt ölçeğinde erkeklerde işevuruk düşünmede daha yüksek olduğu duyguları tanımlamada ise fark olmadığını saptamışlardır. Gunzelmann, Kupfer ve Brähler (2002), yaptığı çalışmada aleksitimi alt ölçeklerinden duyguları tanımlamada güçlüğün erkeklere göre yüksek olduğu diğer alt ölçekler bakımından farklılaşma görölmediği saptanmıştır. Diğer yandan aleksitimi toplam puanının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği araştırmalar da mevcuttur.

Aleksitiminin cinsiyete göre farklılaşma durumunu inceleyen Salminen ve diğerleri (1999) 1285 kişiyle yaptığı çalışmada erkeklerin %17 kadınların ise %10'unun aleksitimik olduğunu erkeklerin daha aleksitimik yapıda olduğu görölmüştür. Honkalampi vd (2000), 137 psikiyatri hastası ile yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Erkeklerin, daha düşük eğitim seviyesine sahip ve evli olmayan bireylerin manidar şekilde evlilere ve eğitim seviyesi daha yüksek olanlara ve kadınlara göre aleksitimik olduğu görölmüştür. Franz ve diğerlerinin (2007) 20 ve 69 yaşları arasındaki 1.859 Alman ile yaptığı araştırmada %10'unun aleksitimik olduğu ve aleksitimiklerin de anlamlı şekilde %66'sının erkekler olduğu görölmüştür. Joukamaa ve diğerleri (2007) de benzer sonuçlara ulaşmış, 15-16 yaşlarındaki ergenlerle yaptığı çalışmada anne eğitim düzeyi düşük, kırsalda yaşayan ve erkeklerin daha aleksitimik olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durumun çocukluk çağındaki dezavantajlı yaşam koşullarından dolayı olduğu düşünölmektedir. Cinsiyete göre aleksitimi düzeyinde görölen farklılıkların bir sebebi de örneklemin özelliğinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Yaşanan örselenme yaşantıları düzeyleri incelendiğinde sanılanın aksine erkek çocukların da kızlar kadar hatta daha kızlardan fazla istismara maruz kaldığının

görüldüğü araştırmalar mevcuttur. Örselenme yaşantılarından cinsel istismar alt boyutunun cinsiyete göre farklılaşma durumunun incelendiği Kalkan ve Karadeniz Özbek'in (2011) ergenler ile yaptığı araştırmasında, erkeklerin hem duygusal hem cinsel istismara uğrama oranı kızlardan yüksek bulunmuştur. Finkelhor ve Lewis'in (1988) araştırmasında ise kızların dörtte birinin erkeklerin de onda birinin çocukluklarında cinsel tacize uğradığı saptanmıştır. McCourt, Peel ve O'Carrol'a (1998) göre, erkek çocukların daha fazla cinsel tacize uğradığını fakat daha az rapor edildiği için görülen sonuçların yanılıcı olduğu düşünölmektedir. Finkelhor'a (1994) göre ise kızların erkeklere göre 2,5 kat daha fazla istismara maruz kalma riski bulunmaktadır. Rapor edilen verilerde, kız çocuklarının üçte biri ve erkek çocuklarının onda biri 18 yaşından önce cinsel istismara uğramaktadır. Rapor edilmeyen durumlar olduğu düşünöldüğünde bu oranların daha fazla olduğu söylenebilir (Lannig, Ballard ve Robinson, 1999; Bulut, 2007). İmren vd. (2013), yaptığı çalışmada, cinsel istismara uğrayanların genelde 15 yaş altı olduğu görölmektedir. Cinsel istismar vakalarının %43'ünün ergenlere yönelik olduğu ve 12-16 yaş arasında istismara maruz kalındığı risk etmenlerinin ise cinsiyetin kız olması, engelli olmak, madde kullanımı gibi etmenler olduğu belirtilmiştir (Taner ve Gökler, 2004). Cinsiyete göre istismara uğrayanlara bakıldığında, anlamlı şekilde, erkeklerin daha küçük yaşta istismar edildiği, kızların erkeklere göre daha büyük yaşlarda istismar edildiği görölmüştür. İstismara uğrayanların en çok 12 ve 15 yaş arasında olduğu saptanmıştır (Çıkılı Uytun ve Öztop, 2016).

Yapılan bu araştırmada örselenme yaşantılarının araştırma yapılan tüm okul türlerinde cinsiyete göre farklılaşmadığı görölmüştür. Kalkan ve Karadeniz Özbek'in (2011) yaptığı çalışmada da örselenme yaşantılarının cinsiyete göre değişmediği görölmüştür. Çıkılı Uytun ve Öztop'un (2016) yaptığı çalışmada cinsel istismar araştırılmış ve kızlar ve erkekler arasında cinsel istismara uğrama düzeyi bakımından anlamlı bir farklılık görölmemiştir. Alanyazında cinsiyet ile örselenme yaşantıları düzeyleri arasındaki farklılaşmanın anlamlı olduğu çalışmaları da mevcuttur. Anlamlı çıkan farklılığın sebebinin farklı özellikteki örnekleme çalışılmasından kaynaklandığı düşünölmektedir.

Araştırma sonucuna bakıldığında, öğrencilerin aleksitimi toplam puanları ve alt ölçekleri, çocukluk dönemi yaşanan örselenme yaşantıları ve alt ölçeklerinden alınan puanlara göre erkek ve kızların benzer düzeylerde olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmanın

yapıldığı bölgenin özelliklerinden kaynaklanan, kızların erkekler kadar sorumluluk gerektiren aile içindeki ve çevredeki buldukları rollerden dolayı erkeklerle benzer sorumluluk taşıdıkları için farklılığın görülmediği düşünülmektedir.

5.1.2. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Yaş ve Yaş*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Aleksitiminin ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ve iki ölçeğin de alt boyutlarıyla yaş ve yaş*okul türü ortak etkileşimi arasında manidar bir farklılığın olup olmadığı araştırılmıştır. Aleksitimi ve Çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının okul türüne göre yaş gruplarının manidar şekilde farklılaşmadığı fakat yaş*okul türü ortak etkileşimine göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır.

Anadolu lisesindeki 17 yaşındaki öğrencilerin duyguları söze dökmede yaşadığı güçlük puanı bakımından 15 yaş erkek imam hatip, 17 yaş imam hatip, 17 yaş meslek ve 18 yaş meslek lisesi öğrencilerine göre manidar şekilde daha yüksektir.

Kız meslek lisesindeki 17 yaş öğrencilerinin çocukluk dönemi örselenme puanı ortalaması bakımından 14 ve 15 yaş anadolu lisesi, 14 ve 16 yaş fen lisesi, 15 yaş erkek imam hatip lisesi öğrencilerinin puanından manidar şekilde daha yüksektir.

Kız meslek lisesindeki 17 yaş öğrencilerinin cinsel istismar puanı ortalaması, 14 yaş anadolu, 14 yaş fen, 15 yaş erkek imam hatip, 16 yaş kız imam hatip, lisesindeki öğrencilerin puanından yüksektir.

Erkek imam hatip lisesindeki 16 yaş öğrencilerinin cinsel istismar puanı ortalaması, 15 yaş anadolu lisesi ve 17 yaş kız imam hatip lisesi öğrencilerinden manidar şekilde yüksektir.

Kız meslek lisesindeki 17 yaş öğrencilerinin fiziksel istismar puanı ortalaması, 15 yaş anadolu lisesi, 16 yaş fen lisesi, 15 yaş imam hatip lisesi, 16 yaş kız imam hatip lisesi öğrencilerinden manidar şekilde yüksektir

Daha önce yapılan araştırmalarda da yaş ile çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Görülen tüm farklılıkların zayıf derecede olduğu, duyguları söze dökme güçlüğü, çocukluk dönemi örselenme

yaşantılarını, cinsel ve fiziksel istismar durumlarını okul türü*sınıf düzeyi ortak etkileşimi zayıf derecede etkilemektedir.

14-18 yaş arası lise ergenlerle çalışma yapan Ergün (2008) de aleksitimi düzeyi ile yaş arasında anlamlı bir farklılık saptayamamıştır. Parker, Taylor ve Bagby (1989) ve Smith (1983) de çalışmalarında yaş ile aleksitimi arasında manidar ilişkinin olmadığını göstermiştir. Aleksitimi ile yaş arasında ilişki görülmeyen çalışmalar, aleksitimi ile yaş arasında ilişki görülen fakat yaşın artmasına bağlı olarak aleksitiminin azaldığı ve yaşın artmasıyla aleksitiminin arttığı çalışmalar da mevcuttur. 18-40 yaş arası 178 kişiyle yapılan çalışmada Morrison ve Pihl (1989) ve 92 üniversite öğrencisiyle çalışma yapan Kench ve Irwin (2000) aleksitimi ile yaş düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yaş ile aleksitimi arasında pozitif ilişki belirlenen çalışmalara da rastlamak mümkündür. Pasini ve diğerleri (1992) 417 kişi ile yaptığı araştırmasında yaşla aleksitimi arasında pozitif bir ilişki bulmuş ve yaş arttıkça aleksitiminin de arttığı bulgusu elde edilmiştir. Benzer sonuçları Salminen ve diğerleri (1999), Yemez (1991), Honkalampi vd. (2000), Parker, Taylor ve Bagby (2003), Franz vd. (2007) yaptığı çalışmalar da desteklemektedir.

Araştırmada, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarından cinsel istismara maruz kalmış kızların yaş ortalamasının erkeklerin yaş ortalamasından anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum Gökçe İmren, Ayaz, Yusufoglu ve Rodopman Arman'ın (2013) ulaştığı sonuca benzemektedir.

Genel olarak 17 yaşındaki kız meslek lisesi öğrencilerinin çocukluklarında yaşadıkları cinsel istismar, fiziksel istismar ve örselenme puanları diğerlerine göre daha yüksek olduğu yani diğer yaş ve okul gruplarından daha fazla örselenme; cinsel ve fiziksel istismar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. 16 yaşındaki meslek lisesi öğrencilerinin de diğer okul ve yaş gruplarına göre daha fazla cinsel istismara maruz kalmaktadır. Elde edilen bulgular literatür ışığı altında incelendiğinde erkeklerin de küçük yaşta cinsel istismara uğrayabileceği, fakat ilerleyen yaşlarda kızlara göre daha fazla yaşanan istismarın üstünün kapatılabileceği düşünülmektedir. Literatürde ergenlik dönemindeki bireylerin ve özellikle ergenlik dönemindeki kızların daha fazla istismara uğradığı görülmektedir. Yapılan araştırmada 17 yaşındaki kız meslek lisesi öğrencilerinin de ergenlik döneminde oldukları ve öğrenim görmekte oldukları lisenin, araştırma yapılan liseler içinde en fazla

kız öğrenci popülasyonuna sahip olduğu da bilinmektedir. Bu yüzden 17 yaş kız meslek lisesi öğrencilerinin anlamlı şekilde daha fazla cinsel ve fiziksel istismara uğradıkları düşünülmektedir. Ayrıca, 17 yaşındaki kız meslek lisesi öğrencilerinin aile yapısından kaynaklanan sorunlardan dolayı da bu sonuca varıldığı düşünülmektedir. Çok çocuklu aile yapısı, aile içi şiddet, ailede veya çevrede madde kullanan bireylerin ve ruhsal bozukluğu olan bireylerin bulunması, düşük eğitim düzeyi ve düşük sosyo ekonomik çevrede bulunma gibi olası nedenlerden dolayı daha fazla istismar yaşanmış olabileceği düşünülmektedir.

5.1.3. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Sınıf Düzeyi ve Sınıf Düzeyi*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Araştırma bulgularında aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile sınıf düzeyi arasında manidar bir farklılık görülmemiştir. Farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin 9, 10, 11 ve 12. Sınıfta okuyanların arasında aleksitimi bakımından ve örselenme yaşantıları bakımından bir farklılığın görülmediği tespit edilmiştir. Ancak okul türü*sınıf düzeyi ortak etkileşimi ile aleksitimi, duyguları söze dökmede güçlük ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları değişenleri anlamlı bir farklılık bulunmuştur

11. sınıf meslek lisesi öğrencilerin 10. sınıf kız imam hatip lisesi öğrencilerine aleksitimi puanı olarak yüksek olduğu ve iki sınıf düzeyi arasındaki farklılığın manidar olduğu görülmektedir. İki okulun okul ve sınıf farklılığından dolayı meslek lisesi öğrencilerin öğrencilerinden 11. sınıfların tümü erkektir ve bu yüzden erkeklerin meslek 11. sınıf öğrencilerinin daha fazla aleksitimik özellik gösterdiği söylenebilir.

Duyguları söze dökme güçlüğü yönünden 9. sınıf anadolu lisesi öğrencileri 11. sınıf anadolu, 11. sınıf fen lisesi öğrencilerinden daha düşük puan almıştır. Anadolu lisesindeki 9. sınıf öğrencilerinin sınıf düzeyinin arttıkça daha aleksitimik özellikler gösterdiği anlaşılmaktadır. 11. sınıf fen lisesi öğrencilerinin duyguları sözel olarak ifade edilmesi yönünden 10. ve 11. sınıf meslek lisesi öğrencilerinden, 11. sınıf kız imam hatip öğrencilerinden anlamlı şekilde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Daha önce duyguları söze dökme güçlüğü yönünden okul türüne göre incelendiğinde de meslek lisesi öğrencilerinin fen lisesi öğrencilerine göre anlamlı şekilde daha düşük puan aldığı, fen lisesi öğrencilerinin daha fazla aleksitimik özellikler gösterdiği görülmektedir. Duyguları söze dökme alt boyutu okul başarı durumuna göre incelendiğinde de sonuçları

desteklemektedir. Okul başarı puanı 70-84 olanların 45-55 puan alanlara göre duyguları söze dökmede daha yüksek düzeyde aleksitimik özellikler gösterdiği saptanmıştır. Başarı düzeyi arttıkça duyguları söze dökmede yaşanan güçlük artmaktadır.

11. sınıf kız meslek lisesi öğrencilerinin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları puanı 11. sınıf meslek lisesi öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksektir. İki grup da aynı sınıf seviyesindedir ve lise türü de aynı olduğu için kız meslek lisesi öğrencilerinin çocukken daha fazla örselenme yaşadıkları görülmektedir.

12. sınıf meslek lisesi öğrencilerinin 11. sınıf meslek lisesi öğrencilerine göre anlamlı şekilde daha fazla fiziksel istismara uğradığı görülmektedir. Öğrencilerin okul türü aynı olmakla beraber gelişim dönemleri farklıdır. Bu yüzden çocukken içinde buldukları ortamdan kaynaklanan fiziksel istismarın zamanla azaldığı görülmektedir.

11. sınıf kız meslek lisesi öğrencilerinin cinsel istismar puanı birçok okul ve sınıf düzeyinden anlamlı şekilde yüksektir. Aynı sınıf düzeyi olarak 11. sınıf anadolu lisesi, 11. sınıf fen lisesi, 11. sınıf meslek lisesi öğrencilerinden daha fazla cinsel istismara uğradıkları görülmektedir. Araştırma yapılan 11. sınıf öğrencilerinde cinsel istismara uğrama durumunun buldukları liseye gitme durumunu etkilediği düşünülebilir.

Alanyazında, lisede eğitim gören öğrencilerin aleksitimi düzeyi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının sınıf düzeyine göre farklılığı incelendiğinde, sınırlı sayıda araştırmaya ulaşılmıştır.

Literatüre bakıldığında, aleksitiminin sınıflara göre farklılaştığının görüldüğü, lise öğrencileri ile yapılan çalışmada 9. sınıf öğrencilerinin aleksitimi seviyesi 10 ve 11. sınıf öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. 10. sınıftakilerin ise aleksitimi seviyesi 11. sınıftaki öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. 12. sınıf öğrencilerinin aleksitimi düzeyi ise 11. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumda sınıf seviyesi arttıkça aleksitimi seviyesinin düştüğü fakat lise son sınıfa gelindiğinde tekrar artış yaşandığı görülmektedir. Bu durum çocukların 12 yaşına kadar aleksitimi düzeyinin azaldığı fakat ergenlik dönemine girişte tekrar artış gösterdiği duruma benzemekte ve hayal kurma ve duyguların tanınması, ifade edilebilme durumlarının gelişim dönemlerinden etkileniyor olabileceği düşünülmektedir (Baykal, 2017).

Çocukluk dönemi yaşanan örselenme yaşantılarının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı hakkında çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat lise dönemindeki öğrencilerin sınıf düzeyiyle ilişkisi olan gelişim dönemine göre yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. 13-18 yaş arası ergenlerin istismara daha çok uğradığı görülmektedir. Yaş arttıkça cinsel istismara uğrama riskinin arttığı cinsel istismara uğrayan ergenlerin, çocuklardan anlamlı şekilde daha fazla olduğu; 13 yaş üstü ergenlerde kızların erkeklere oranla çok daha fazla istismara uğrandığı görülmüştür (Kendall-Tackett, Williams ve Finkelhor, 1993; Erdoğan ve diğerleri, 2011, Anderson ve diğerleri 1993).

Araştırma sonuçlarına bakıldığında 11 ve 12. sınıf kız meslek lisesi öğrencilerinin, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları toplam puanında, fiziksel ve cinsel istismar boyutlarında diğer okullara göre daha yüksek seviyede olduğu bulunmuştur. Bu durum, literatürde görülen risk etmenleri açısından incelendiğinde; içinde buldukları sosyal çevrede, diğer gruplara göre fiziksel şiddetin daha normal görülmesi, ailenin sosyo ekonomik seviyesinin düşük olması, ebeveynlerin genç yaşta evlenmesi, poligami evliliklerin olması etmenleri bakımından benzer aile ve sosyal çevreden gelinmesi, fiziksel ve cinsel istismar olasılığını artırdığını düşündürmektedir.

5.1.4. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Kardeş Sayısı ve Kardeş Sayısı*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Kardeş sayısı; 1- 4 kardeş, 5-7 kardeş ve 7'den fazla kardeş olarak üç kategoride gruplandırılmıştır. Yapılan çalışmada aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının kardeş sayısı ile anlamlı bir farklılaşma göstermediği, okul türü-kardeş sayısı ortak etkileşimine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Kardeş sayısının azlığı ya da çokluğu öğrencilerin aleksitimi düzeyini anlamlı şekilde etkilemediği, çocukluk döneminde yaşanan örselenme yaşantılarıyla anlamlı şekilde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Aleksitiminin alt boyutları duyguları söze dökme güçlüğü, duyguları tanıyamama güçlüğü, işevrük düşünme değişkenleri ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları alt boyutlarından cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar fiziksel ihmal ve duygusal ihmal boyutlarının kardeş sayısına ve okul türü kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Literatür incelendiğinde, kardeş sayısındaki artışın aleksitimi düzeyindeki artışla ilişkili olduğu görülmektedir. Kardeş sayısı ile aleksitimi arasında ilişkinin incelendiği çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmüştür. Sarıkaya, Gül ve Sinmez'in (2017) yaptığı çalışmada kardeş sayısı ile aleksitimi arasında anlamlı bir farklılık saptamıştır. Tek çocuk olanların %11.7'si, bir kardeşi olanların %27.9'u, birden fazla kardeşi olanların %35.2'sinin duyguları ifade edebilme alt ölçeği bakımından farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Kardeşe sahip olma ve kardeş sayısının yüksek olması aleksitimik olma arasında anlamlı ilişki görülmüştür. Türk (1992) de kardeş sayısı çok olan ve kalabalık ailelerde olanların aleksitimik olma durumunun daha çok olduğunu saptamıştır. Karukivi ve Saarijärvi (2014) kardeş sayısındaki artışın aleksitimi puanında da artışa neden olduğunu daha çok duyguları söze dökme gücü alt boyutunda artış olduğunu belirtmiştir. Küçükkaragöz ve diğerlerinin (2011) de çalışmaları benzer bulgular göstermiş ve aleksitiminin kardeş sayısı artışıyla anlamlı bir ilişki gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile kardeş sayıları arasındaki farklılık incelendiğinde, alanyazında genelde pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Ailede çocuk sayısı arttıkça çocukların istismara maruz kalma durumu da artmaktadır. Fakat çocuk çokluğuyla ilgili değil ailenin artan çocukla birlikte kişi başı gelirin azalması ve ekonomik güçlükten kaynaklandığı düşünülmektedir. Ailede karşılanamayan ihtiyaçların çocukların çalışarak para kazanmaya zorlanmasından dolayı çocuk istismarı yapılmaktadır. Çocuk sayısının çokluğu sayesinde ekonomik olarak gelirin de artması düşüncesi de istismara yöneltmektedir (Mangalçı, 2002).

Çocuk istismarının farklı bir boyutu da çok çocuklu ailelerde çocukların erken yaşta evlendirilmesi anlamlı olarak görülmektedir. Çocuğun çok olması ve çocuk yaşta evlilik birbirini tetikleyen istismar risk etmenleridir (Çak ve Erden, 2013). Bilir ve diğerleri (1991) de benzer bulgulara ulaşmıştır. Tek çocuk olmada örselenme yaşantısı çok çocuklu olmaya göre anlamlı şekilde daha az görülmüştür. Yapılan bu araştırmada çalışma grubunun çoğunu 5-7 kardeş ve 7 kardeş ve üstüne sahip öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Fakat aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermedikleri saptanmıştır. Anlamlı bir farklılığın saptanmamasının, daha az kardeşli öğrencilerle daha fazla kardeşe sahip öğrencilerin benzer yaşam koşullarında, benzer sosyo ekonomik seviyede, benzer aile ve çevre yapısında bulunmaları sebebiyle olduğu düşünülmektedir.

5.1.5. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Doğum Sırası ve Doğum Sırası*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Doğum sırası “1. çocuk, 2. veya 3. çocuk, 4. veya 5. çocuk, 6 ya da daha sonraki çocuk” olarak dört kategoriye gruplandırılmıştır. Farklı lise türlerindeki öğrencilerin aleksitimi düzeyleri ile çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının kardeş sırasına göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Hem aleksitiminin hem çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Aleksitiminin doğum sırasına göre farklılık göstermediği, ilk çocuk olması veya daha sonraki sıralardaki kardeş olmasının aleksitimik özellikler göstermesi bakımından farklılaşmadığı anlaşılmaktadır. Doğum sıralamasının kaçınıcı çocuk olduğu çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının görülmesi bakımından fark etmemektedir. Tüm doğum sıralamasındaki öğrencilerin benzer şekilde aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantısı gösterdikleri düşünülebilir.

Aleksitiminin duyguları söze dökme güçlüğü, duyguları tanıyamama güçlüğü, işevuruk düşünme, boyutları ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar fiziksel ihmal ve duygusal ihmal boyutlarının doğum sırasında göre ve doğum sırası*okul türü ortak etkileşimine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Literatürde, kardeş sayısı ve aleksitimi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmanın sonucunu destekleyen Gürsoy’un (2015) araştırmasında aleksitiminin kardeş sayısı ile kardeş sırası arasında ilişki olduğunu, kalabalık ailelerde aleksitiminin daha fazla görüldüğü fakat ailedeki sıranın aleksitimiyle anlamlı bir ilişki göstermediği sonucu elde edilmiştir.

Farklı sonuçlara ulaşan çalışmalardan Değirmencioğlu (2014), araştırmasında doğum sırası ile aleksitimi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ortanca çocukların tek çocuklara göre ve ilk çocuklara göre aleksitiminin bir ilişkisi olduğu, diğerlerine göre duygularını ifade etmede daha fazla güçlük çektikleri saptanmıştır. İstismarın doğum sırasıyla ilişkisi incelendiğinde ilk çocuklarda ebeveyn beklentisinin yüksekliğinden dolayı çocuklarının daha başarılı olması yönünde baskı kurulmakta böylece çocuk duygusal istismara uğramaktadır (Tercan, 1995).

Yapılan çalışmada aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasındaki farklılığın doğum sırasına göre değişmediği saptanmıştır. İlk çocuktan sonuncu çocuğa kadar çalışma grubundaki bireyler, aleksitimi ve çocukluk döneminde yaşanan örselenme yaşantıları bakımından benzer özellikler taşımaktadır. Bu durumun görülme sebebi; öğrencilerin ailelerinin ve çevresinin doğum sırasına göre farklı yaklaşımda bulunmuyor olmasından, araştırma yapılan bölgenin özelliğinden dolayı ailedeki bireylerin sosyo ekonomik yönden benzer sorumluluk taşımasından kaynaklanıyor olabilir.

5.1.6. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Anne Eğitim Durumu ve Anne Eğitim Durumu Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Farklı liselerdeki öğrencilerin aleksitimi düzeyleri ile çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının anne eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırma sonuçları aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılıları ve alt ölçekleri ile anne eğitim düzeyi ve okul türü*anne eğitim düzeyi ortak etkileşim değişkeniyle arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Anne eğitim düzeyi okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilköğretim mezunu olan, lise mezunu olan, yüksekokul ve üstünden mezun olan öğrenciler arasında aleksitimik özellikler arasında farklılık görülmemektedir

Anne eğitim seviyesi farklı olan çocukların çocukluklarında örselenme yaşamaya da yaşamaması yönünden farklılık göstermediği, anne eğitim seviyesiyle anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Alanyazında yapılan araştırmayı destekleyen araştırmalar ve farklı sonuçların da olduğu görülmüştür. Anne eğitim düzeyiyle aleksitimi arasında görülen anlamlı ilişkilere rağmen bazı araştırmalarda da anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Gürsoy'un (2015) bulguları çalışmamızın bulgularıyla benzer olduğu görülmüş ve anne eğitim düzeyiyle aleksitimi arasında anlamlı bir etkisi olmadığı saptanmıştır.

Anne eğitim seviyesiyle aleksitiminin arasındaki ilişkiler alanyazında genelde ilişkili olduğu yönündedir. Anne eğitim seviyesinin düşük olması ve kırsal kesimde yaşamının aleksitimi puanını anlamlı şekilde artırdığı ortaya çıkmıştır (Joukamaa ve diğerleri, 2007). Türk (1992) de Loiselle ve Davvson (1988) ile benzer bulgulara ulaşmış, anne eğitim durumunun okuryazar ve altı olanların ilkököl ve üstü eğitimden mezun

olanlara göre manidar şekilde aleksitimik özelliklerin daha fazla olduğunu ortaya çıkarmıştır. Batıgün ve Şahin (2008) anne eğitim düzeyi lise ve altı olan ve en az üniversite mezunu olan öğrencilerin aleksitimi düzeyi araştırılmış ve annesinin eğitim durumu lise mezunu ve daha altı olanların daha aleksitimik özellik gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. Anne eğitim seviyesinin düşük olması ile çocuğun istismarı arasında ilişki olduğu alanyazında görülmüştür.

Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile anne eğitim düzeyinin incelendiği araştırmalara bakıldığında genelde ilişkili bulunmuştur. Tercan (1995) anne eğitim düzeyinin düşük olması ihmal ve istismarın artmasına neden olduğunu belirtmiştir. Araştırmasında, okuryazar olmayan annelerin %36.7 oranında, lise mezunu annelerin %19.8 oranında, lisans eğitimi olanlar ise %11.6 oranında çocuğunu istismar ettiği görülmüştür. Zeytinoglu ve Kozcu (1990) fiziksel istismarın anne eğitim durumuyla ilişkisini incelemiş ve istismarcı annelerin %63'ünün düşük eğitim seviyesinde olduğu görülmüştür. Benzer araştırma sonucuna Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan (2002) da ulaşmış ve istismar ile anne eğitim düzeyinin anlamlı şekilde ilişkili olduğunu saptamışlardır.

Yapılan çalışmada çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile aleksitimi arasında anne eğitim düzeyine göre farklılık görülmediği saptanmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilerin annelerinin çoğu okuryazar değildir veya ilköğretim mezunudur. Anne eğitim düzeyine göre farklılık bulunmaması anne eğitim düzeyinin düşük olduğu bir bölgede çalışma yapılmış olmasından kaynaklanabilir.

5.1.7. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Baba Eğitim Durumu ve Baba Eğitim Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Farklı liselerdeki öğrencilerin aleksitimi düzeyleri ile çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının baba eğitim seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırma sonuçları aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile baba eğitim düzeyi ve okul türü*baba eğitim düzeyi ortak etkileşimi arasında manidar bir farklılık görülmemektedir yani baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilköğretim mezunu olan, lise mezunu olan, yüksekokul ve üstünden mezun olan öğrenciler arasında aleksitimik özellikler arasında

farklılık görülmemektedir. Aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının alt boyutları da baba eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

Babasının eğitim seviyesi okuyazardan lise ve üstü mezun olan durumlarına sahip öğrencilerin aleksitimik özellikler gösterip göstermeme durumları arasında anlamlı denecek kadar farklılık olmadığı görülmüştür. Yine bu öğrencilerin babalarının eğitim seviyesi ne olursa olsun çocukluk döneminde örselenme yaşayan ve yaşamayan öğrenciler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

Alanyazında baba eğitim seviyesiyle aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Manidar bir ilişkinin bulunmadığı çalışmalar yapılan araştırmayı desteklemektedir.

Çetin (2010) de çalışmasında baba eğitim durumuyla aleksitimi arasında ilişki bulamamıştır. Türk (1992) de Loïselle ve Davvson (1988) ile benzer bulgulara ulaşmış, baba eğitim durumunun düşük olması, bireyde daha fazla aleksitimik özelliklerin görülmesine neden olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Doğanlı ve Karaörs (2017) ise babanın eğitim seviyesinin düşük olmasının çocuk istismarını artırdığını savunmuşlardır. Kutsal (2004) yaptığı araştırmada eğitim seviyesinin düşükçe daha fazla istismara maruz bırakıldığını, hiç eğitim görmemiş babanın %40, ilkököl mezunlarında %%36.1, lisans eğitimi alanlarda %16.9 oranında istismarın görüldüğü ortaya çıkmıştır (Tercan, 1995).

Yapılan araştırmada çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile aleksitimi arasında baba eğitim düzeyine göre farklılık görülmediği saptanmıştır. Anne eğitim durumu ve baba eğitim durumlarının benzer olduğu ve çalışma grubundaki öğrencilerin babalarının çoğunun okuyazar olmadığı veya ilköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeyine göre farklılık saptanmaması; öğrencilerin, babalarının çoğunun eğitim düzeyinin düşük olduğu bir bölgede bulunmaları veya baba eğitim durumuna göre fark etmeksizin baba çocuk ilişkileri kurulduğu ve benzer şekilde örselenme yaşantıları yaşayıp yine benzer şekilde aleksitimik özellikler gösterdikleri düşünülebilir.

5.1.8. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Okul Türü'ne Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Aleksitimi aleksitiminin alt boyutları olan, duyguları söze dökme güçlüğü, duyguları tanıyamama güçlüğü, işevuruk düşünme ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar fiziksel ihmal ve duygusal ihmal boyutlarının okul türüne göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Aleksitimi ve örselenme yaşantıları toplam puanlarının okul türüne göre değişmediği fakat alt boyutlarında okul türüne göre anlamlı şekilde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Meslek lisesi öğrencilerinin aleksitiminin duyguları söze dökmede güçlük boyutunda anadolu lisesi, fen lisesi ve kız meslek lisesine göre manidar şekilde düşük puan aldıkları görülmüştür. Aleksitimi puanı arttıkça aleksitimik özellik gösterme düzeyi de arttığı için meslek lisesi öğrencilerinin duygularını; fen lisesi, anadolu lisesi ve kız meslek lisesi öğrencilerine göre daha rahat söze dökabilmektedirler.

Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları bu ölçeğin alt boyutları olan duygusal ihmalle fiziksel ihmalin okul türüne göre manidar şekilde farklılaştığı görülmüştür. Kız meslek lisesindeki öğrencilerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının Anadolu ve fen lisesindeki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Kız meslek lisesi öğrencilerinin fen lisesindeki öğrencilerden daha yüksek düzeyde fiziksel ve duygusal ihmale uğradığı, Anadolu lisesindeki öğrencilere göre de daha yüksek düzeyde duygusal ihmale uğradıkları manidar görülmüştür. Bunun sebebinin ise liselerin taban puanlarıyla ilişkili olduğu düşünülebilir fen lisesi ve anadolu lisesi daha yüksek puanla öğrenci alırken kız meslek lisesi araştırma yapılan liseler arasında en düşük puanla öğrenci alan liseler arasında bulunmaktadır.

Okul türü farklı olan öğrencilerin aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları incelenmiş ve aleksitiminin, okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı, çocukluk dönemi örselenme yaşantısı ile düşük derecede farklılaştığı görülmektedir ($F_{CM}=1.390$, $p<.05$). Eta kare değeri incelendiğinde değer .01-.06 arasında olmasından dolayı farklılaşmanın düşük derecede olduğu görülmektedir. Öğrencilerin aleksitimik özellikleri gösterme durumunun fen lisesi, Anadolu lisesi, kız meslek lisesi, meslek lisesi, kız anadolu lisesi, erkek imam hatip lisesi ve kız imam hatip lisesinde eğitim gören

öğrencilerdeki aleksitimik özelliklerin anlamlı şekilde farklılık göstermediği, öğrencilerin aleksitimi yönünden benzer oldukları görülmüştür.

Aust vd. (2013) de duygusal ihmal ile aleksitimi arasında manidar bir ilişki olduğu saptamış ve yetişkinlikte görülen aleksitiminin çocuklukta yaşanan duygusal ihmal ile önemli derecede ilişkisi olduğuna dikkat çekmiştir. Bu durumda daha düşük taban puanı olan liselere giden öğrencilerde fiziksel ve duygusal ihmale uğrama düzeyleri aleksitimi düzeyiyle doğru orantılı olduğu görülmektedir. Araştırmada; öğrencilerin, düşük taban puanı olan okullara gitmesi, çocukluklarında yaşadığı ihmal ve istismar düzeyinin ve yaşattığı olumsuz etkilerin yanısıra aleksitimi düzeyinin yüksekliği sebebiyle bu durumun oluşabileceği düşünülmektedir.

5.1.9. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Okul Başarı Durumu ve Okul Başarı Durumu*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ve aleksitimi toplam puanı okul başarısına göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Okuldaki başarı durumu 100'lük sistem üzerinden değerlendirilmiş ve tüm başarı seviyelerinde öğrencilerin aleksitimik özelliklerinin benzer olduğu anlaşılmıştır. Okul başarı durumu*okul türü ortak etkileşimine göre toplam puanı bakımından da başarı durumu ne olursa olsun anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Tüm okulların, başarı durumuna göre aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının benzer olduğu söylenebilir. Okulların giriş taban puanlarına göre her okulun kendi içinde öğrencilerin başarı seviyesinin benzer olduğu da bilinmektedir. Bu yüzden aleksitimik özelliklerin de benzer olabileceği düşünülmektedir.

Başarı durumu aleksitimi toplam puanı değişkenine göre manidar bir farklılık göstermese de alt boyutları incelendiğinde duyguları söze dökmede güçlük boyutu ile başarı durumunun ilişkisinin manidar olduğu ortaya çıkmıştır. Eta kare değeri .01 ile .06 arasında olduğu için zayıf bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Farklılığın başarı durumu 0-44 puanı olanların ölçek puanının 45-55, 56-69 ve 70-84 puan başarı ortalaması olan öğrencilerden manidar düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Aleksitimi ölçeğinden alınan puan ile aleksitimi doğru orantılı olduğundan okul başarısı düşük öğrencilerin duygularını söze dökmede diğer başarı gruplarına göre daha rahat oldukları, duygularını diğer

öğrencilere göre söze dökmede anlamlı şekilde daha az güçlük çekmektedirler. Başarı durumu arttıkça da duygularını söze dökmede çekilen güçlük artmaktadır.

Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları da başarı durumuna göre farklılaşmaktadır. Farkın 45-55 puan arasındaki öğrenciler ve 70-84 ve 85-100 puan aralığındaki öğrenciler arasında olduğu görülmüştür. 45-55 puan aralığındaki öğrencilerin çocukluk dönemi örselenme yaşantısı puan ortalaması 70-84 ve 85 100 puan aralığındaki başarılı olanlara göre fiziksel istismar puan ortalaması daha yüksek olduğu bulunmuştur. Okul başarı düşük öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla çocukluk döneminde örselenme yaşadıkları görülmektedir. Yine 45-55 puan aralığındaki başarıya sahip öğrencilerin 70-84 ve 85-100 puan aralığındaki başarıya sahip öğrencilere göre fiziksel ihmal boyutunda da ölçek puanları yüksek ve Eta kare değeri .01-.06 arasında bulunmuştur. Sonuç olarak zayıf fakat anlamlı bir ilişki vardır. Öğrencilerin okul başarı puanlarının diğerlerine göre düşük olmasının fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve çocukluk döneminde yaşadığı örselenme durumundan dolayı olabilir.

Alanyazındaki çalışmalar da yapılan araştırmayı desteklemektedir. Sarıkaya, Gül ve Sinmez (2017), lise öğrencileri ile çalışma yapmış ve öğrencilerin okul başarı durumları ile aleksitimi arasında anlamlı bir ilişki saptayamamıştır. Krystal, Giller ve Cicchetti (1985) ve Martin ve Pihl (1986) de akademik başarı ve aleksitimi arasında bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Fakat Rodenhouser, Khamis ve Faryna (1986) ise tersi yönde akademik başarı arttıkça aleksitimik özelliklerin azaldığını ortaya koymuşlardır.

Azizoğlu (2009) ortaöğretimdeki ergenlerle çalışma yapmış ve okul başarısı ile istismar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Duygusal istismara maruz kalan öğrencilerin okul başarısının da düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer sonuçlara Kars (1996) da ulaşmış ve duygusal istismar ve ihmalin okul başarısındaki düşüklükle anlamlı şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmada, duyguları söze dökmede yaşanan güçlüğü daha başarılı öğrencilerde görülmesinin sebebi uygulamanın yapıldığı okullardaki öğrencilerin bireysel farklılığından kaynaklanıyor olabilir. Daha başarılı öğrencilerin duygularını sözel olarak ifade etme durumunda yaşadığı güçlük; zeka, öğrenme hızı, motivasyon, ders çalışma biçimi, öğretmenlerin tutumu, okul idaresinin etkisi, öğrencinin sosyal çevresinden kaynaklanan farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Çocukluk

döneminde örselenme yaşantısı geçiren öğrencilerden, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal puanları daha yüksek olan öğrencilerin okul başarı durumunun daha düşük olduğu görülmüştür. Bunun sebebi olarak; fiziksel istismar ve fiziksel ihmal yaşayan öğrencilerin yaşadığı travmatik durumların etkilemesi nedeniyle derslerine yoğunlaşamamakta, sınavlara odaklanamamakta bu yüzden düşük notlar alabildikleri düşünülmektedir.

5.1.10. Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Aylık Gelir Durumu ve Aylık Gelir *Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Farklı liselerdeki öğrencilerin aleksitimi düzeyleri ile çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının aylık gelir değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşma durumu araştırılmıştır. Araştırma sonuçları aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılıları ve alt ölçekleri ve okul türü*aylık gelir seviyesi ortak etkileşim arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeyi 1000 tl ve altından başlayıp 5001 tl ve üstüne kadar aylık gelir olan öğrencilerin aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ölçeklerinin alt boyutlarının da aylık gelir düzeyine göre farklılık göstermediği anlaşılmıştır. Aylık gelir seviyesi farklı olan çocukların geçmişte örselenme yaşaması ya da yaşamaması yönünden farklılık göstermediği, gelir seviyesiyle anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır.

Aleksitimi ve örselenme yaşantıları ile aylık gelir arasındaki ilişki birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Fakat daha önce yapılan çalışmalarda genelde gelir seviyesi ile aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına göre farklılığın anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Kokkonen ve diğerleri (2001), aleksitimi düzeyinin ekonomik gelirle ters orantılı olduğunu belirtmiştir. Türk'e (1992) göre, ailesinin maddi durumu kötü olan bireylerde, diğerlerine göre daha fazla aleksitimik özellikler bulunmaktadır. Smith (1983) de ekonomik durumunun artması ile bireyin daha yoğun duygu yaşayacağı ve aleksitimik özellik göstermeyeceğini belirtmiştir. Benzer bulgulara Lesser (1985) de çalışmalarında ulaşmış ve sosyo ekonomik seviyesi düşük toplumdaki hastaların daha fazla aleksitimik özellik gösterdiği ortaya çıkarılmıştır. Kokkonen ve diğerleri (2001) de aleksitimi puanları ve sosyo ekonomik düzey arasındaki

incelemesinde negatif ilişkili olduğunu, sosyo ekonomik düzeyin arttıkça aleksitiminin azaldığını saptamıştır.

İstismarın ekonomik durum ile ilişkisi incelendiğinde genelde düşük sosyo ekonomik durumdaki bireylerin daha fazla istismara maruz kaldığı görülmektedir. Özdemir (1989) araştırmasında toplumsal olarak ekonomik düzeyin yüksek olması ile anne babanın çocuklarına karşı istismar davranışlarının azaldığını ortaya koymuştur. Düşük sosyo ekonomik düzeydeki bireylerin aile içinde davranışını etkilemekte çocukla olan iletişimde sorun oluşturmaktadır. Eyüpoğlu (2018) yaptığı çalışmada sosyo ekonomik düzeyi düşük ortamda yetişen bireylerin sosyo ekonomik düzeyi yüksek yerde yetişenlere göre daha yüksek düzeyde aleksitimik belirtilerin olduğu görülmüştür. Benzer bulgulara Borens vd (1977) ve Lesser (1985) de ulaşmış ve sosyo ekonomik düzeyin, aleksitimik özelliklerin artmasıyla ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir.

İhmal konusu istismar gibi daha görülür bir durumda olmadığı için fark edilmesi güçtür. İstismarın on katı kadar fazla olduğu düşünülmektedir. İhmal batılı ülkelerde daha çok ekonomik yönden zayıf kesimin gelişmekte olan toplumlarda ise çözülmesi karışık sorunların çözümü olduğundan ihmal konusu üzerinde çok fazla durulamamıştır (Mangalcı, 2002).

Araştırmada, aleksitimi ile çocukluk döneminde yaşanan örselenme yaşantılarının ailenin gelir düzeyine göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Öğrencilerin ailelerinin gelir durumunun farklı olmasına rağmen, aile tutumlarında; baskıcı, hoşgörülü, kararsız ve dengesiz, aşırı koruyucu, aşırı hoşgörülü, reddedici ve mükemmeliyetçi olması yönlerinden ailelerin benzer olduğu düşünülmektedir.

5.1.11. Alekstimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları ile Yaşanan Yerleşim Yeri ve Yaşanan Yerleşim Yeri*Okul Türü Ortak Etkileşimine Göre Analiz Sonuçları ve Tartışma

Farklı liselerdeli öğrencilerin aleksitimi düzeyleri ile çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının yaşanan yerleşim yerine göre manidar bir şekilde farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırma sonuçları aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılıları ve alt ölçekleri ile yaşanan yerleşim yeri ve okul türü* yaşanan yerleşim yeri ortak etkileşim değişkeniyle arasında manidar bir farklılık görülmemektedir. Yaşanan yerleşim yeri köy ya da ilçe olan öğrenciler arasında

aleksitimik özellikler arasında farklılık görülmemektedir. Köyde yaşayan öğrenciler ve ilçede yaşayan öğrenciler aleksitimik özellikler gösterme yönünden ve çocukluk döneminde yaşanan örselenme yaşantıları bakımından anlamlı şekilde farklılaşmamakta, benzer özellikler sergilemektedirler.

Yemez'e (1991) göre ise çocuklukta yaşamın geçirildiği yer olarak köy, şehir, yurtdışı gibi yerlerin aleksitimik özelliklerin gösterilme düzeyini etkilemektedir. Joukamaa vd. (2007) yaptıkları çalışmada köyde yaşayanların daha fazla aleksitimik özellik gösterdiği saptamışlardır. Ceyhan'a (2016) göre, yaşamın çoğunun geçirildiği yer bireyin sosyo kültürel algısını ve duygusal durumunda etki etmektedir. Az gelişmiş yerlerde daha fazla baskı olabilmekte, duygusal gelişimin tamamlanamamasından dolayı aleksitimik özellikler gösterildiği saptanmıştır. Türk (1992) de benzer sonuca ulaşmıştır. Yaşamın ilk on yılını kasabada yaşayan bireylerin daha az duygu yoğunluğunun olduğu ve daha fazla aleksitimik özellik gösterdikleri ortaya konulmuştu. Ayrıca Koçak'a (2002) göre doğu toplumlarında duyguları söze dökmek yerine hiç gösterilmemesi, belli edilmemesinin yeğlenmesinden dolayı daha çok bedensel tepkiler verildiğini belirtmiştir.

Yaşamın geçirildiği yere göre istismar konusunda alanyazında fazla çalışma yapılmadığı görülmüştür. Kükürtçü (2011) çalışmasında kırsal bölgelerde çocuklara, aslında değer verilmesine rağmen fiziksel istismar kapsamına giren fiziksel ceza ile cezalandırıldıkları saptanmıştır.

Yapılan çalışmada aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile yaşanan yerleşim yeri ve yaşanan yerleşim yeri*okul türü ortak etkileşimine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu durumun; çalışma grubundaki öğrencilerin sosyal, ekonomik, kültürel yönden benzer olduğu için çevre şartlarına ve aile yapılarına bağlı olarak öğrencilerin benzer yaşantılar geçirmesi sebebiyle çocukluk döneminde yaşanan istismar, ihmal gibi durumların da benzer olduğu ve böylece benzer şekilde aleksitimik özeller göstermesinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Elde edilen bulgular doğrultusunda çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler öncelikle araştırmacılara yönelik, daha sonra alan uygulayıcılarına yönelik olacak şekilde aşağıda belirtilmiştir.

5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak araştırmacılara yönelik şu önerilerde bulunulabilir;

1- Bu araştırma, daha önce yapılan çalışmalardan farklı sonuçlar göstermesinden dolayı alanyazınına katkı sağlamaktadır. Ancak araştırma grubu sadece bir ildeki öğrencilerden oluşmaktadır. Aleksitimi ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki farklılık konusunda, çalışma grubu genişletilerek daha geniş popölasyonla ve çeşitli gelişim dönemlerindeki bireylerle de yeniden çalışılabilir.

2- Araştırmanın sınırlılıklarını aleksitimi ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının bağımsız değişkenleri ve çalışma grubu oluşturmaktadır. Öğrencilerin aleksitimi düzeyi ve örselenme yaşantılarının; anne babanın birlikte yaşaması, öz üvey olması, yaşayıp yaşamaması gibi farklı bağımsız değişkenler bakımından da incelenerek farklılaşma düzeyleri araştırılabilir

3- Aleksitiminin alt boyutu olan duyguları söze dökmede güçlük ve çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının ve alt ölçeklerinden fiziksel ihmal boyutu okul türü ve okul başarı durumuna göre manidar olarak farklılaşmaktadır. Bu durumun daha ayrıntılı anlaşılması için duyguları ifade etmeyi ve etkileyen; ailesel faktörleri, bağlanma stillerini, kişiler arası iletişim becerilerini, anksiyete düzeylerini ve depresif belirtileri inceleyen araştırmalar yapılabilir.

4- Yapılan araştırma, okula devam eden öğrencilerin oluşturduğu çalışma grubu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma örneklemine yaygın eğitime devam eden öğrenciler, okula devam etmeyen bireyler ve göçmenler de dâhil edilip daha geniş yelpazede çalışmalar yapılabilir.

5- Yapılan araştırmada öğrenciler, kendilerini değerlendirdiği için ölçekleri yanlılık etkisiyle cevaplanmış olabilir. Aleksitimik özelliklerin ve çocukluklarında yaşadığı istismar ve ihmalin gerçeği yansıtmayacak şekilde ortaya çıkmış olabilir. Daha sonraki yapılacak çalışmalarda nicel araştırmayı destekleyecek nitel görüşmeler de eklenerek karma bir araştırma yöntemi ile araştırma zenginleştirilebilir ve ayrıntılı şekilde düzenlenebilir.

6- Araştırmada lise öğrencilerinin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının önemli derecede aleksitimi ile ilişkili görülmesinden dolayı ortaöğretim öğrencilerinde daha fazla ilişkisel ve deneysel araştırma yapılabilir.

5.2.2. Program Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak program uygulayıcılarına yönelik şu önerilerde bulunulabilir;

1- Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının ve aleksitiminin olumsuz etkilerine sınıf ve okul ortamında müdahalede bulunmak, sağaltım yapabilmek amacıyla okuldaki idareci ve öğretmenler; risk altındaki öğrencilerin belirlenmesi ve risk altındaki öğrencilerle psikolojik danışma yapılması için öğrencileri okullarda rehberlik servisine yönlendirilmelidir.

2- Bireylerin psikolojik yönden sağlıklı olması, duygusal ve bilişsel yönden sağlıklı gelişim göstermesini, çocuğa bakımından sorumlu kişilerin rolü bulunmaktadır. Aleksitimi düzeyinin çocukluk döneminde yaşanan istismarla ilişkili olduğu göz önüne alındığında ailelerin istismar ve ihmali daha fazla dikkate alması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmek için de ebeveynlere bireysel görüşme veya interaktif görüşmelerle ve yapılacak eğitimlerle daha pozitif ebeveynlik becerileri kazandırılmalıdır.

3- Okul psikolojik danışmanları ve diğer uygulamacılar tarafından; davranışlarında sorun gösteren öğrencilere, duygu yönetimi, iletişim becerileri, sosyal ilişkileri geliştirme, arkadaş ilişkilerini geliştirme ve travma sonrası stresle başa çıkma becerileri eğitimleri verilmelidir.

4- Öğretmenlere, öğrencilerin duygularını sağlıklı şekilde ifade edebilmesini kolaylaştıracak yöntem ve metotlar hizmet içi eğitimlerle öğretilmelidir.

5- Literatürde, aleksitimi düzeyi yüksek olan bireylerde duygusal zekâ eğitimi sonucunda aleksitimi düzeyinin azaldığı görülmüştür. Aleksitimik özellik gösteren bireylere duygusal zekâ eğitimi sonucunda duygularını tanıması ve ifade edebilme düzeylerinde ve empati kurma düzeyinde artış olacaktır. Bu sebeple öğrencilere duygusal zekâ eğitimi verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, S. B. (2015). *Ön ergenlerde öfke ve öfke ifade tarzlarının yordayıcısı olarak anne baba tutumu ve örselenme yaşantılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arzu, A. & Tekin, U. Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğretmenlerin Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeyi İle Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 10-24.
- Ak, S. (2018). *Müzikle akademik düzeyde ilgilenmenin aleksitimi düzeylerine etkisi ve diğer değişkenlerle ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.
- Akgüç, L. (2013). *Majör depresif bozukluk hastalarında seçici serotonin geri alım inhibitörü antidepressan tedavinin aleksitimi ile ilişkisi*. Uzmanlık Tezi. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı.
- Akıllıoğlu, K., Kocahan, S., Babar Melik, E. & Melik, E. (2009). Zengin çevrenin beyin fonksiyonlarındaki yeri. *Arşiv*, 18 (13).
- Akın, İ. (2014). *Relationship of problematic internet use with alexithymia, emotion regulation, and impulsivity*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkök, F. (2006). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Aktay, M. (2014). *Üniversite öğrencilerinde aleksitimi ve depresyonun yordayıcısı olarak bağlanma stilleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, s. 95-119.
- Akyüz, G., Beyaztaş, F. Y., Kuğu, N., Analan, E. & Doğan, O. (2000). Suç işledikleri iddiasıyla muayeneye gönderilen çocuk ve ergenlerde sosyodemografik ve klinik özelliklerin değerlendirilmesi. *The Bulletin of Legal Medicine*, 5(2), 70-75.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Akyüz, G., Şar, V., Kuğu, N. & Doğan, O. (2005). Reported childhood trauma, attempted suicide and self-mutilative behavior among women in the general population. *European Psychiatry*, 20, 268-273.
- Altan, B. (2019). *Nomofobi ile aleksitimi arasındaki ilişkide bilinçli farkındalık ve üst bilginin aracı rolünün incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

- Alvarez, M. J., Roura, P., Osés, A., Foguet, Q., Sola, J. & Arrufat, F. X. (2011). Prevalence and clinical impact of childhood trauma in patients with severe mental disorders. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 199(3), 156-161.
- Anderson, J., Martin, J., Mullen, P., Romans, S. & Herbison, P. (1993). Prevalence of childhood sexual abuse experiences in a community sample of women. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 32(5), 911-919.
- Arı, F. P. (2018). *Somatik belirti ve ilişkili bozukluğu olan çocukların aleksitimi düzeyleri, güçlükleri, baş etme becerileri ve aile işlevselliği*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı.
- Armağan, E. (2007). Çocuk ihmali ve istismarı: Psikoz tablosu sergileyen bir istismar olgusu. *New Symposium Journal* (Vol. 45, 170-173).
- Arseneault, L., Cannon, M., Fisher, H. L., Polanczyk, G., Moffitt, T. E. & Caspi, A. (2011). Childhood trauma and children's emerging psychotic symptoms: a genetically sensitive longitudinal cohort study. *American Journal of Psychiatry*, 168(1), 65-72.
- Arslan Kuşku, A. (2015). *Erkeklerin öfke ifade biçimlerinin travmatik yaşam olayları ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı.
- Arthur, H. G. (1997). Physical abuse of children. *Textbook of Child Adolescent Psychiatry*, 2, 687-98.
- Atauz, S. (1991): *Kitle iletişim araçlarında çocuk istismarı ve ihmali*. Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Ed: Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A., Gözde Repro Ofset, Ankara
- Aust, S., Härtwig, E. A., Heuser, I., & Bajbouj, M. (2013). The role of early emotional neglect in alexithymia. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 5(3), 225.
- Avcı, A. & Tahiroğlu, A. Y. (2007). İstismar ve ihmali. E. Kerimoğlu (Ed.), Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi. *Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler*, 3 (3), 713- 717.
- Azizoğlu, M. (2009), *Lise ergenlerinde duygusal istismarın başarıya etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bağcı, T. (2008). *Üniversite öğrencilerinin aleksitimi düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.
- Bahar, G., Savaş, H.A. & Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4 (12), 51-65.
- Bakır, E. & Kapucu, S. (2017). Çocuk İhmali ve istismarının Türkiye’de yapılan araştırmalara yansımaları: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 13–24.
- Bal, S. (2010). *Çocukluk örselenme yaşantıları, ana-baba-ergen ilişki biçimleri ve sosyal destek algısının, kural dışı davranışlarla ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Barańczuk, U. (2019). The five factor model of personality and alexithymia: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 78, 227-248.
- Barnard, J. & Meng, X. L. (1999). Applications of multiple imputation in medical studies: from AIDS to NHANES. *Statistical Methods in Medical Research*, 8(1), 17-36.
- Batıgün, A. & Büyükşahin, A. (2008). Aleksitimi: psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri, *Klinik Psikiyatri*, 11, 105-114
- Baykal, M. (2017). *Lise öğrencilerinde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, internet bağımlılığı ve aleksitimi arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı.
- Bayraktar, N. (1990). *Defining subcategories of psychological maltermant*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beck, J. S. (2014). *Bilişsel davranışçı terapi: Temelleri ve ötesi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Berenbaum, H. (1996). Childhood abuse, alexithymia, and personality disorder. *Journal of Psychosomatic Research*, 41, 585-595.
- Bermond, B., Moormann, P. P., Albach, F. & van Dijke, A. (2008;). Impact of severe childhood sexual abuse on the development of alexithymia in adulthood. *Psychother Psychosom*, 77, 260-262. doi:10.1159/000128167
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., Stokes J., Handelsman L., Medrano M., Desmond D. & Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the childhood trauma questionnaire. *Child Abuse & Neglect*, 27(2), 169-190.
- Beyhan Mayda, M. (2017). *Genel psikolojik sağlığın yordayıcıları olarak duyguları yönetme becerileri ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Beyhun E. (2002). Çocuk istismarı. *Hacettepe Halk Sağlığı Bülteni*, Ekim Sayı 4
- Biçen, G. (2018). *Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanılı çocuk ve ergenlerde sosyal anksiyete ve aleksitimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı.
- Bilgin, N. G., Toros, F., Çamdeviren, H., Şaşmaz, T. & Mert, E. (2004). Evde fiziksel ve sözel olarak cezalandırılan çocukların sosyodemografik özellikleri: prevelans çalışması. *Yeni Symposium*, 42(3), s. 131-139.
- Bilim, G. (2012). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları: duygu düzenleme, kişiler arası tarz ve genel psikolojik sağlık açısından bir inceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bilir, S., Arı, M., Dönmez, N. B., Atik, B. & San, P. (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 yaşları arasındaki 50473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1), 57-70.

- Bird, G., & Cook, R. (2013). Mixed emotions: the contribution of alexithymia to the emotional symptoms of autism. *Translational Psychiatry*, 3(7), e250, doi:10.1038/tp.2013.61
- Borens, R., Grosse-Schulte, E., Jaensch, W. & Kortemme, K. H. (1977). Is “Alexithymia” but a social phenomenon?. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 8, 193-198.
- Bozgün, K. & Pekdoğan, S. (2018). Öğretmen adaylarının çocukluk dönemi istismar yaşantılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(67).
- Brown, T. (2003). Fathers and child abuse allegations in the context of parental separation and divorce. *Family Court Review*, 41(3), 367-380.
- Bulut, S. (2007). Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28).
- Burç, B. (2015). Üniversite öğrencilerinde yeme tutumları ile dürtüsellik ve aleksitimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk Ş. (2006). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Byers, J. (1991). *Çocuk istismarını önleme: önleyici programlar ve halk eğitimi, çocukların kötü muameleden korunması* I. Ulusal Kongresi, Ed: Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A., Gözde
- Carpenter, L. & Chung, M. C. (2011). Childhood trauma in obsessive compulsive disorder: the roles of alexithymia and attachment. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 84(4), 367-388.
- Carr, C. P., Martins, C. M. S., Stingel, A. M., Lemgruber, V. B. & Juruena, M. F. (2013). The role of early life stress in adult psychiatric disorders: a systematic review according to childhood trauma subtypes. *The Journal of nervous and mental disease*, 201(12), 1007-1020.
- Cengisiz, C. (2013). *Alkol Bağımlılığında Aleksitimi ve Öfkenin Tedavi Motivasyonuna Etkisi*. Uzmanlık Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı
- Ceyhan, A. A. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Duygu İfade Eden Sözcük ve Deyimlere Yükledikleri Duygu Yoğunluklarının İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(13).
- Chen, L., Xu, L., You, W., Zhang, X. & Ling, N. (2017). Prevalence and associated factors of alexithymia among adult prisoners in China: A cross-sectional study. *BMC Psychiatry*, 17(1), 287.
- Cook, R., Brewer, R., Shah, P. & Bird, G. (2013). Alexithymia, not autism, predicts poor recognition of emotional facial expressions. *Psychological science*, 24(5), 723-732.

- Copeland, W. E., Shanahan, L., Hinesley, J., Chan, R. F., Aberg, K. A., Fairbank, J. A., ... & Costello, E. J. (2018). Association of childhood trauma exposure with adult psychiatric disorders and functional outcomes. *JAMA Network Open*, 1(7), e184493-e184493.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve davranışları*. (Onuncu Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Çağlarımak, A. (2006). *Yerleşik olan ve olmayan ailelerde çocuk istismarı yaygınlığının incelenmesi*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Çak, H. T. & Erden, S. (2013). Güneydoğu Anadolu'da bir il merkezinde bildirim yapılmış istismar ve ihmal olgularının özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 20(1).
- Çetin, Ü. F. (2010). *Ortaöğretim düzeyi gençlerde dindarlık-empati ilişkisi (Isparta örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 567-576
- Çıkkılı Uytun, M. & Öztop, D. B. (2016). Cinsel İstismar Mağduru Olan Çocuk ve Ergenlere Konulan Psikiyatrik Tanıların ve Uygulanan Tedavilerin Devamlılığının Değerlendirilmesi.
- Daalman, K., Diederer, K. M. J., Derks, E. M., van Lutterveld, R., Kahn, R. S. & Sommer, I. E. (2012). Childhood trauma and auditory verbal hallucinations. *Psychological Medicine*, 42(12), 2475-2484.
- Değirmencioğlu, G. (2014). *18-25 Yaş arası üniversite öğrencilerinin aleksitimi, bağlanma, psikolojik belirtiler ve doğum sırasının üzerindeki etkisinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Demirbaş, S. (2017). *Üniversite öğrencilerinde aleksitimi ve dürtüsellik arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dereboy, İ. F. (1990 a). *Aleksitimi öz bildirim ölçeklerinin psikometrik özellikleri üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Dereboy, İ. F. (1990 b). Aleksitimi: bir gözden geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1 (3), 157-165.
- Doğanlı, B. & Karaörs, G. (2017). Çocuk istismarı ve sosyal devlet kapsamında çocuk istismarına yönelik alınan önlemler. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(7).

- Durmuşoğlu, N. (2005). *Çocukluktaki örseleyici yaşantıların ergenlikte yakın ilişki doyumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Dursunkaya, D. (2007). Duygusal Örselenme ve İhmal. E. Kerimoğlu (Ed.), *Çocuk ve ergen psikiyatrisi. Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler*, 3(3), 478-487.
- Duysak, S. (2011). *Psoriazisli hastalarda kişilik özellikleri ve aleksitiminin yaşam kalitesiyle ilişkisi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Tıp Fakültesi Deri ve Zührevi Hastalıkları Anabilim Dalı.
- Erçelik, G. (2018). *Obezite hastalarında aleksitimi ve öfke ifade tarzının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı
- Erdoğan A, Tufan E, Karaman MG, Atabek MS, Koparan C, Özdemir E, vd.(2011). Türkiye'nin dört farklı bölgesinde çocuk ve ergenlere cinsel tacizde bulunan kişilerin karakteristik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*;12:55-61.
- Ergün, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinde aleksitimi düzeylerinin problem çözme becerileriyle ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.
- Ergün, H. (2008). *14-18 yaş arası ergenler ve ebeveynlerinde aleksitimik özellikler, ebeveyn tutumları, bağlanma ve bağımlılık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkman, F. (1991): *Çocukların duygusal ezimi, Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi*, Ed: Konanç,E., Gürkaynak,İ., Egemen, A., Gözde Repro Ofset, Ankara
- Ersanlı, K., Yılmaz, M. & Özcan, K. (2013). Algılanan duygusal istismar ölçeği (ADİÖ): geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), s. 147-164.
- Evren, B. & Evren, C. (2007). Relationship between alexithymia and social anxiety in female outpatients with dermatological disorder presenting for psychiatric consultation. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 14, 258-265.
- Evren, C., Evren, B., Dalbudak, E., Özcelik, B. & Oncu, F. (2009). Child abuse and neglect as a risk factor for alexithymia in adult male substance dependent inpatients. *Journal of Psychoactive Drugs*, 41 (1), 85-92.
- Eyüpoğlu, H. B. (2019). *Erken dönem yaşantılar, aleksitimi ve bedenselleştirme arasındaki ilişkiler: şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Felitti, V. J. (1991). Long-term medical consequences of incest, rape, and molestation. *South Med J*, 84(3), 328-331.
- Finkelhor, D. (1994). The international epidemiology of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 18 (5), 409-417.

- Franz M., Popp K., Schaefer R., Sitte W., Schneider C., Hardt J, Decker O. & Braehler E. (2007). Alexithymia in the German general population. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 43, 54-62.
- Frewen, P. A., Dozois, D. J. A., Neufeld, R. W. J. & Lanius, R. A. (2012). Disturbances of emotional awareness and expression in posttraumatic stress disorder: meta-mood, emotion regulation, mindfulness, and interference of emotional expressiveness. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 4 (2), 152–161.
- Fricchione, G. & Howanitz, E. (1985). Aprosodia and alexithymia: a case report, *Psychotherapy and Psychosomatics*, 43,156-169.
- Gökçe İmren, S., Ayaz, A. B., Yusufoglu, C. & Rodopman Arman, A. (2013). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri. *Marmara Medical Journal*(26), s. 11-16.
- Gölge, Z. B., Erel, Ö. & Arslanoğlu, E. (2018). Relationship between alexithymia and childhood abuse in a sample of university students. *Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*(3), 64-83. ISSN: 2602 – 4306.
- Grynberg, D., Luminet, O., Corneille, O., Grèzes, J. & Berthoz, S. (2010). Alexithymia in the interpersonal domain: A general deficit of empathy?. *Personality and individual differences*, 49(8), 845-850.
- Guardiola, M. D. (2006). Maltrato psicológico: psychological abuse. *Cuad Med Forense Facultad de Psicología de la Universidad de Sevilla*, 12(43-44), 103-116.
- Gunzelmann T., Kupfer J. & Brähler E. (2002). Alexithymia in the elderly general population. *Comprehensive Psychiatry*, 43, 74-80.
- Güleç, H., Sayar, K. & Özkorumak, E. (2005). Depresyonda bedensel belirtiler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(2), 90-96.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. & Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 4(1): 112-137.
- Güleç, M. Y., Altıntaş, M., İnanç, L., Bezgin, Ç. H., Koca, E. K. & Güleç, H. (2013). Effects of childhood trauma on somatization in major depressive disorder: The role of alexithymia. *Journal of Affective Disorders*, 146(1), 137-141.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 24, (3), ss.128-134.
- Gürsoy, T. (2015). *13-15 Yaş grubundaki bireylerde empatinin aleksitimi düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hamerman, S. & Bemet, W. (2000). Evaluating and reporting emotional abuse in children: parent-based focus aids in clinical decision-making, *Journal Of The American Academy Of Child And Adolescent Psychiatry*, 39 (7), 928-930

- Han, D., Li, M., Mei, M. & Sun, X. (2018). Regional homogeneity of intrinsic brain activity related to the main alexithymia dimensions. *General Psychiatry*, 31(1).
- Harley, M., Kelleher, I., Clarke, M., Lynch, F., Arseneault, L., Connor, D., ... & Cannon, M. (2010). Cannabis use and childhood trauma interact additively to increase the risk of psychotic symptoms in adolescence. *Psychological medicine*, 40(10), 1627-1634.
- Heiberg, A. N. & Heiberg A. (1977). Alexithymia an inherited trait a study of twins. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 28, 221-225
- Herbert, B. M., Herbert, C. & Pollatos, O. (2011). On the relationship between interoceptive awareness and alexithymia: is interoceptive awareness related to emotional awareness?. *Journal of Personality*, 79(5), 1149-1175.
- Hintistan, S. (2012). Aleksitemi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(4), 333-346.
- Honkalampi K., Hintikka J., Tanskanen A., Lehtonen J. & Viinamäki H. (2000). Depression is strongly associated with alexithymia in the general population. *Journal of Psychosomatic Research*, 48, 99-104.
- Hoppe, K. D., Bogen, J. E. (1977). Alexithymia in twelve commissurotomed patients. *Psychotherapy Psychosomatics*, 28, 148-155. 68
- Hovens, J. G., Giltay, E. J., Wiersma, J. E., Spinhoven, P., Penninx, B. W. & Zitman, F. G. (2012). Impact of childhood life events and trauma on the course of depressive and anxiety disorders. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 126(3), 198-207.
- Howe, D. (2005). *Child abuse and neglect: attachment, development and intervention*. London: Palgrave Macmillan.
- Hyman G. J., Stanley R. O., Burrows G. D. & Horne D. J. (1986). Treatment effectiveness of hypnosis and behaviour therapy in smoking cessation: a methodological refinement. *Addictive Behaviors*; 11:355–65. Medline: 1987123818
- İnhanlı, D. (2016). *Madde kullanımı ile çocukluk örselenme yaşantıları ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Johnson, F. C. Joukamaa M, Saarijärvi S, Muuriaisniemi M. L. & Salokangas R. K. (1996). Alexithymia in a normal elderly population. *Comprehensive Psychiatry*, 37, 144-147. 04). Child Sexual Abuse. *Lancet*, 364, 462-470.
- Joukamaa M., Luutonen S., von Reventlow H., Patterson P., Karlsson H. & Salokangas R. K. R. (2008). Alexithymia and childhood abuse among patients attending primary and psychiatric care: results of the RADEP study. *Psychosomatics*, 49, 317-325
- Joukamaa M., Taanila A., Miettunen J., Karvonen J. T., Koskinen M. & Veijola J. (2007). Epidemiology of alexithymia among adolescents. *Journal of Psychosomatic Research*, 63, 373-376.

- Joukamaa, M. vd. (1996). Alexithymia a normal elderly population. *Comprehensive Psychiatry*, 31(2), 203-210).
- Kahramanol, B. (2016). *Aleksitimi, öfke ve öfke ifade tarzları ile stresle başa çıkma tarzları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kalkan, M. & Karadeniz Özbek, S. (2011). Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ergenlerdeki flört kaygısını yordar mı?. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(1).
- Kanak, M. (2011). *0-10 yaş çocuk cinsel istismarının sanal medyadaki yansıması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaplan, M. J., Dwivedi, A. K., Privitera, M. D., Isaacs, K., Hughes, C. & Bowman, M. (2013). Comparisons of childhood trauma, alexithymia, and defensive styles in patients with psychogenic non-epileptic seizures vs. epilepsy: Implications for the etiology of conversion disorder. *Journal of Psychosomatic Research*, 75(2), 142-146.
- Kara, B., Biçer, Ü. & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-151.
- Karadeniz, S. (2008). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Karanfil, R., Akçan, R., & Orhan, Ö. (2010). Çocuğun cinsel istismarı ile ilgili asılsız iddialar ve paranoid bozukluk: iki olgu sunumu. *Türk Psikiyatri Dergisi*(21).
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kars, Ö. (1994). *Çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve okul başarısına etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- Karukivi M. & Saarijärvi S. (2014). *Development of alexithymic personality features*. *World Journal of Psychiatry*, 22; 4(4): 91-102.
- Karukivi, M., Hautala, L., Kaleva, O., Haapasalo-Pesu, K. M., Liuksila, P. R., Joukamaa, M., & Saarijärvi, S. (2010). Alexithymia is associated with anxiety among adolescents. *Journal of Affective Disorders*, 125(1-3), 383-387.
- Kaya, S. (2014). *Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçe'ye Uyarlanması*.
- Kelleher, I., Keeley, H., Corcoran, P., Ramsay, H., Wasserman, C., Carli, V., ... & Cannon, M. (2013). Childhood trauma and psychosis in a prospective cohort study: cause, effect, and directionality. *American Journal of Psychiatry*, 170(7), 734-741.
- Kempe C. H., Silverman F. N., Steele B. F., vd.(1962). The battered child syndrome. *JAMA*. 181: 17-24.
- Kench, S. & Irwin, H. J. (2000). Alexithymia and childhood family environment. *Journal of Clinical Psychology*. 56(6); 737-745.

- Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M. & Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: a review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164.
- Kılıç, S. (2013). Örnekleme yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3(1), 44-6.
- Koçak, R. (2002). Aleksitimi: kuramsal çerçeve tedavi yaklaşımları ve ilgili araştırmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 183-212.
- Koçak, R. (2003). *Duygusal ifade eğitimi programının üniversite öğrencilerinin aleksitimi ve yalnızlık düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, R. (2003). Üniversite öğrencilerinde aleksitimi ve yalnızlığın bazı değişkenler açısından karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(19).
- Kokkonen P., Karvonen J. T., Veijola J., Läksy K., Jokelainen J., Järvelin M. R. & Joukamaa M. (2001). Prevalence and Sociodemographic Correlates of alexithymia in a population sample of young adults. *Comprehensive Psychiatry*, 42, 471-476.
- Kooiman, C. G., van Rees Vellinga, S., Spinhoven, P., Draijer, N., Trijsburg, R. W., & Rooijmans, H. G. (2004). Childhood adversities as risk factors for alexithymia and other aspects of affect dysregulation in adulthood. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 73(2), 107-116.
- Korkut, F. (2016). İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7).
- Koyuncu, Z. (2018). *Obez ve fazla kilolu ergenlerde aleksitimi ve duygu tanınmanın yeme davranışı ve psikopatoloji ile ilişkisi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi.
- Krystal, H. (1979). Alexithymia and psychotherapy. *American Journal of Psychotherapy*, 33(1), 17-31.
- Krystal, H. (1988). *Integration and self healing: affect, trauma, alexithymia*. Hillsdale NJ: Analytic Press.
- Krystal, J. H., Giller E. L. & Cicchetti D. V. (1985). "Assessment of alexithymia in post traumate stress disorder and somatic illness: introduction of a rehabite measure. *Psychosomatic Medicine*, 48,112,84-94.
- Kuo, J. R., Goldin, P. R., Werner, K., Heimberg, R. G. & Gross, J. J. (2011). Childhood trauma and current psychological functioning in adults with social anxiety disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 25(4), 467-473.
- Kurtay D., Özkök S., Barlık Y., Yatağan, M., Kurtay, A. & Akman E. (2004). Çocuk ihmal ve istismarına multidisipliner yaklaşım. *T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu*, Aydın.
- Kutsal, E. (2004). *Fiziksel çocuk istismarının sosyodemografik özellikleri ve milner çocuk istismarı potansiyeli ölçeğinin Türkiye geçerliliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Kuyucu, E. (2018). *Ergenlerdeki aleksitimik özellikler ile kişiler arası ilişki tarzları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. (1972). Kendini gerçekleştirme. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 10(1), 162-178.
- Kuznecova, N., Kremleva, O. & Kolotova, G. (2013). Osobennosti aleksitimii u pacientov s ankilozirujuşim spondilitom. *Ural'skaja Gosudarstvennaja Medicinskaja Akademija Obozrenie Psihatrii I Medicinskoj Psihologii*, 3.
- Küçükkaragöz, H., Akay, Y. & Canbulat, T. (2011). Bir grup ilköğretim öğrencisinin bazı psiko-sosyal değişkenlere göre empatik beceri düzeyleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/2, 88-100.
- Kükürtçü, S. (2011). *5-6 yas çocuklarının ailelerinin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı. Ankara.
- Lane, R. D. & Schwatz, G. E. (1987). Levels of emotional awareness: a cognitive development theory and its application to psychopathology. *American Journal of Psychiatry*, 144, 133-143.
- Lane, R. C. (2002). Anorexia, masochism, self-mutilation, and autoerotism: The spider mother. *Psychoanalytic Review* 89 (1), 101-123.
- Lanning, B., Ballard, J. D. & Robinson, J. (1999). Child sexual abuse prevention programs in texas public elementary schools. *The Journal of School Health*, 69 (1), 3-8.
- Lardinois, M., Lataster, T., Mengelers, R., Van Os, J. & Myin-Germeys, I. (2011). Childhood trauma and increased stress sensitivity in psychosis. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 123(1), 28-35.
- Lazarus, R. S. (1982). Thoughts on the relation between emotion and cognition. *American Psychologist*, 37, 1019-1024.
- Le, H. N., Berenbaum, H. & Raghavan, C. (2002). Culture and alexithymia. *Emotion*. 2, pp.341-360.
- Lesser, I. M. (1981). A review of the alexithymia concept. *Psychosomatic Medicine*, 43 (6), 531-543.
- Lesser, I. M. (1985). Current concepts in psychiatry: Alexithymia. *The New England Journal of Medicine*, 312(11), 690-692.
- Levitan, H. L. (1980). Traumatic events in dreams of psychosomatic patients. *Psychother Psychosom*, 33(4), 226-232.
- Leweke, F., Leichsenring, F., Kruse, J. & Hermes, S. (2012). Is alexithymia associated with specific mental disorders. *Psychopathology*, 45(1), 22-28.
- Loiselle, C. G. & Dawson, C. (1988). Toronto alexithymia scale: relationships with measures of patient self-disclosure and private self-consciousness. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 50(2), 109-116.

- Luminet D. (1994). Psychosomatic Medicine the future of an illusion (review). *Ann. Med. Psycholl.* 44(11):367-371.
- Luminet, O., Bagby, R. M., Wagner, H., Taylor, G. J. & Parker, J. D. A. (1999). Relation between alexithymia and the five-factor model of personality: A facet level analysis. *Journal of Personality Assessment*, 73, 345–358.
- Luzumlu, U. (2013). *Cinsiyetleri farklı üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma tarzları'nın aleksitimi düzeylerine göre incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Lynch, M. & Cicchetti, D. (1991). Patterns of relatedness in maltreated and nonmaltreated children: connections among multiple representational models. *Development and Psychopathology*, 3(2), 207-226.
- MacLean, P. D. (1949). Psychosomatic disease and the "visceral brain": recent developments bearing on the papez theory of emotion. *Psychosomatic Medicine*, 11(6), 338-353.
- Majer, M., Nater, U. M., Lin, J. M. S., Capuron, L., & Reeves, W. C. (2010). Association of childhood trauma with cognitive function in healthy adults: a pilot study. *BMC Neurology*, 10(1), 61.
- Mangalçı, B. (2002). *Lise 2. sınıf öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşlerinin incelenmesi*.
- Martin, B. J. & Pihl, O. R. (1986). Influence of alexithymia characteristics on psychological and subjective stress responses in normal individuals. *Psychotherapy Psycho-somatic*, 45, 66-77.
- Mc Dougall, J. (1982). Alexithymia: A psychoanalytic viewpoint. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 38, 81-90.
- McCourt, J., Peel, C. F. J & O'Carroll, P. (1998). The Effects of child sexual abuse on the protecting parent(s): identifying a counseling response for secondary victims. *Counseling Psychology Quarterly*, 11,(3), 283-299.
- Morrison, P. L. & Pihl, R. O. (1989). Psychometrics of the schalling-sifneos and toronto alexithymia scales. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 51, 83-90.
- Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E. & Herbison, G. P. (1996). The long-term impact of the physical, emotional and sexual abuse of children: A community study. *Child Abuse and Neglect*, 20, 1, 7-21.
- Myers, J. (2002). *The APSAC handbook on child maltreatment*. California: American Professional Society.
- Nemiah, J. C. (1975). Denial revisited: reflections on psychosomatic theory. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 26(3), 140-147.
- O'Donovan, A., Epel, E., Lin, J., Wolkowitz, O., Cohen, B., Maguen, S., ... & Neylan, T. C. (2011). Childhood trauma associated with short leukocyte telomere length in posttraumatic stress disorder. *Biological Psychiatry*, 70(5), 465-471.

- Ogłodek, E. A., Szota, A. M., Just, M. J., Araszkievicz, A. & Szromek, A. R. (2016). Sense of alexithymia in patients with anxiety disorders comorbid with recurrent urticaria. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 12, 995.
- Ogrodniczuk, J. S., Piper, W. E. & Joyce, A. S. (2011). Effect of alexithymia on the process and outcome of psychotherapy: A programmatic review. *Psychiatry Research*, 190(1), 43-48.
- Olive, M. F. (2007). *Child Abuse and stres disorders*. USA: Infobase Publishing.
- Oral R., Can D, Kaplan S, Polat S, Ates N, Cetin G, Miral S, Hanci H., Ersahin Y., Tepeli N., Bulguc A.G. & Tiras B., (2001). Child abuse in turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases, *Child Abuse and Neglect*, 25(2): 279-290
- Ovayolu, N., Uçan, Ö. & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.
- Öcal, E. (2014). *Rozaseli hastalarda aleksitiminin değerlendirilmesi*. Tıpta uzmanlık tezi, Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Özdemir, A. S. (1989). *Çocuğun fiziksel yönden istismarı ve ihmali*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özmen, U. (2013, Mart 18). *Uzaktan CRM eğitimi*. Mart 2019 tarihinde <https://www.uzaktancrmegitimi.com/1127/operasyonel-tanim> adresinden alındı.
- Öztürk, A. B. (2009). Çocuğun cinsel istismarı ve aileyle çalışma. *Journal of Society & Social Work*, 20(2).
- Öztürk, S. (2007). *Çocuklarda duygusal istismar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Pallant, J. A. (2007). *Step by step guide to data analysis using spss for windows*. New York: McGraw Hill, Open University Press.
- Parker J. D., Taylor G. J. & Bagby R. M. (2003). The 20-item toronto alexithymia scale. III. reliability and factorial validity in a community population. *Journal of Psychosomatic Research*, 55, 269-275.
- Parker J. D. A., Taylor G. J. & Bagby R. M. (2001). The relationship between emotional intelligence and alexithymia. *Personality and Individual Differences*, 30, 107-115.
- Pasini, A., Dele Chiaie, R., Seripa, S. & Ciani, N. (1992). Alexithymia as related to sex, age, and educational level: results of the torono alexithymia scales in 417 normal subjects. *Comprehensive Psychiatry*, 33, 42-46.
- Peasley-Miklus, C. E., Panayiotou, G., & Vrana, S. R. (2016). Alexithymia predicts arousal-based processing deficits and discordance between emotion response systems during emotional imagery. *Emotion*, 16(2), 164.
- Pektaş, S. (2013). *Güzel sanatlar ve spor lisesi müzik bölümü öğrencileri ile diğer lise öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. Der Yayıncılık, 1. Basım. İstanbul.
- Potemkina, E. (2010). Osobennosti aleksitimii u pacientov s hroničeskimi ginekologičeskimi zabojevanijami. *Sibirskij Psihologičeskij Žurnal* (35), 36-38.
- Psikofiloloji. (2019, 07 01). 07 01, 2019 tarihinde <http://www.psikofiloloji.com/terim/Aleksitimi- adresinden alındı>
- Rad, B. K., Zargar, Y. & Honarmand, M. M. (2014). Effectiveness of emotional intelligence training on alexithymia of male students. *Jentashapir Journal of Health Research*, 5(5).
- Rinaldi, R., Radian, V., Rossignol, M., Arachchige, K. G. K. & Lefebvre, L. (2017). Thinking about one's feelings: association between alexithymia and cognitive styles in a nonclinical population. *The Journal of nervous and mental disease*, 205 (10), 812-815.
- Rodenhauser, P., Khamis, H. J. & Faryna, A. (1986). Alexithymia and handedness. *Psychotherapy and psychosomatics*, 45(4), 169-173.
- Romans S. E., Martin J. L., Anderson J. C., Herbison G. P. & Mullen P. E. (1995). Sexual abuse in childhood and deliberate self-harm. *The American Journal of Psychiatry*, 152, 1336-42.
- Sağlam, S. (2012). *Obsesif-kompulsif bozukluğu olan hastalarda aleksitimi ile mizaç ve karakter özelliklerinin klinik değişkenlerle ilişkisi*. Uzmanlık Tezi, Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı.
- Säkkinen P., Kaltiala-Heino R., Ranta K., Haataja R. & Joukamaa M. (2007). Psychometric properties of the 20-item toronto alexithymia scale and prevalence of alexithymia in a Finnish adolescent population. *Psychosomatics*, 48, 154-161.
- Salminen J. K., Saarijarvi S., Aarela E., Toikka T. & Kauhanen J. (1999). Prevalence of alexithymia and its association with sociodemographic variables in the general population of Finland. *Journal of Psychosomatic Research*, 46, 75-82.
- Salovey, P. & Mayer, J. D. (1989). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition And Personality*, 9 (3), 185-211.
- Sarıkaya, Ö., Gül, Y. & Sinmez, E. (2017). Lise öğrencilerinde aleksitimi ve benlik saygısının duygusal zekâ ile ilişkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 88-108.
- Schmitt, B. D. & Krugman, R. D. (1992). Abuse and neglect of children. *Nelson's Textbook of Pediatrics. 14th ed. Philadelphia, PA: WB Saunders*, 79-83.
- Schwartz, G. E. & Kline, J. P. (2002). Repression, emotional disclosure, and health: theoretical, empirical, and clinical considerations. In J. W. Pennebaker (Ed.), *Emotion, Disclosure, & Health* (pp. 177-193). Washington, DC, US: American Psychological Association, doi:10.1037/10182-008

- Sifneos, P. E., Apfel, S. R. & Frankel, F. H. (1977). The phenomenon of alexithymia: observations in neurotic and psychosomatic patients. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 28, 47-57.
- Sifneos, P. E. (1983). Psychotherapies for somatic and alexithymic patients. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 40, 66-73. 74
- Sifneos, P. E. (1988). Alexithymia and its relationship to hemispheric specialization affect and creativity. *Psychiatric Clinics of North America*, 11(3),287-293.
- Sifneos, P. E. (1996). Alexithymia, past and present. *The American Journal of Psychiatry*, 153 (7), 137-142.
- Siyez, D. M. (2003). *Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi., Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sloutsky, V. M. (1997). Institutional care and developmental outcomes of 6-and 7-year-old children: a contextualist perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 20(1), 131-151.
- Smith, A. M. & Flannery Schroeder, E. C. (2013). Childhood emotional maltreatment and somatic complaints: the mediating role of alexithymia. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 6(3), 157-172.
- Smith, G. R. Jr.(1983). Alexithymia in medical patients referred to a consultation/liaison service. *American Journal Psychiatry*, 140, 99-101.
- Stoudemire, A. (1991). Somatothymia: parts I and II. *Psychosomatics*, 32, 365-381.
- Sturm, V. E., & Levenson, R. W. (2011). Alexithymia in neurodegenerative disease. *Neurocase*, 17(3), 242-250.
- Sylvia, Z. G. (2007). *Emotional abuse hurts physical harm is not the only form of abuse*. The Regents of the University of Michigan.
- Şahin, A.R. (1991). Peptik ülser ve aleksitimi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2 (3):25-30.
- Şahin, F. & Beyazova, U. (2001). Çocuğun şiddetten korunma hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 90-94.
- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (2010). Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması özet rapor.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). *Experimental designs using ANOVA*. Thomson/Brooks/Cole, Duxbury Press.
- Taban, N. & Lutzker, J. R. (2001). Consumer evaluation of an ecobehavioral program for prevention and intervention of child maltreatment. *Journal of family Violence*, 16(3), 323-330.
- Taner, Y. & Gökler, B. (2004). Çocuk istismar ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Taylor J. G. & Bagby R. M. (2004). New trends in alexithymia research. *Psychother Psychosom*, 73:68-77

- Taylor, G. J. & Bagby, R. M. (2013). Psychoanalysis and empirical research: The example of alexithymia. *Journal of the american psychoanalytic association*, 61(1), 99-133.
- Taylor, G. J. (1984). Alexithymia concept, measurement and implications for treatment. *American Journal of Psychiatry*, 141(6), 725-732.
- Taylor, G. J., Bagby, R. M. & Parker, J. D. (1991). Alexithymia construct, a potential paradigm for psychosomatic medicine. *The Academy of Psychosomatic Medicine*, 32 (2), 153-163.
- TenHouten, W. D. (2006). From alexithymia, borne of trauma and oppression, to symbolic elaboration, the creative expression of emotions, and rationality. In; *Creativity and Reason in Cognitive Development* (pp. 177-201). Cambridge University Press.
- Tercan, M. (1995). *Çocuğun ana-babası tarafından fiziksel istismarı ve ihmali*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- The Emotionally Abusive Relationship*. (2017). Go Your Own Way: <https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjbjfaR5dXTAhXMPBQKHXd7Cp4QFghHMAI&url=http%3A%2F%2Fwww.goyourownway.org%2FGOYOUROWNWAY%2FDOCUMENTS%2FEMOTIONAL%2520WELLBEING%2FEmotionally%2520Abusive%2520Relatio>, (20.02.2019 tarihinde erişildi.)
- The NSPCC. (2018, 08 20). Physical Abuse: <https://www.nspcc.org.uk/preventing-abuse/child-abuse-and-neglect/physical-abuse/what-is-physical-abuse/> adresinden alındı(01.03.2019 tarihinde erişildi.)
- Tıraşçı, Y. & Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34, s. 70-74.
- Tosuntaş Karakuş, F. (2006). *Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile sosyal beceri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı.
- Türk Ceza Kanunu . (2004). Kanun No. :5237.
- Türk Ceza Kanunu. (2004). 43(25611).
- Türk Medeni Kanunu. (2002). 41(24607).
- Türk, M.(1992). *Üniversite öğrencilerinde aleksitimik özellikler ile ruh sağlığı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkbay, T., Söhmen, G. & Söhmen, T. (1998). Çocuk ve ergenlerde cinsel kötüye kullanım: klinik bulguları, olası sonuçları ve önleme. *3p Dergisi*, 6(1), 49-54.
- Uğurcan, B. (2018). *Psoriasisste stres, depresyon, öfke & aleksitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu. (1930). 11(1489), s. 1061-1104.

- Uran, B. (2016). *Aleksitimik skoru yüksek olanlarda benlik algısı, benlik saygısı ve değişik demografik özelliklerin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzunsakal, E. & Yıldız, D. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 14-28.
- Ünal, G. (2004). Bir grup üniversiteli gençte çekingenlik, aleksitimi ve benlik saygısının değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri*, 7(4), 215-222.
- Üneri, Ö. Ş. & Adaletli, H. (2013). Adli bildirim zorunluluğu: hekimlerin sorumlulukları ve sınırları nerede başlar? *Anatolian Journal of Psychiatry*, 14(290).
- Van der Kolk, B. A., Perry, J. C. & Herman, J. L. (1991). Childhood origins of self-destructive behavior. *The American Journal of Psychiatry*, 148(12), 1665- 1671.
- Varese, F., Barkus, E. & Bentall, R. P. (2012). Dissociation mediates the relationship between childhood trauma and hallucination-proneness. *Psychological medicine*, 42(5), 1025-1036.
- Veltkamp, J. L. & Miller, W. T. (1994). *Clinical handbook of child abuse and neglect*. USA: International Universities Press.
- Von Rad, M. (1984). Alexithymia and symptom formation. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 42(1-4), 80-89.
- Williams, C. & Wood, R. L. (2010). Alexithymia and emotional empathy following traumatic brain injury. *Journal of clinical and experimental neuropsychology*, 32(3), 259-267.
- Wingo, A. P., Wrenn, G., Pelletier, T., Gutman, A. R., Bradley, B. & Ressler, K. J. (2010). Moderating effects of resilience on depression in individuals with a history of childhood abuse or trauma exposure. *Journal of Affective Disorders*, 126(3), 411-414.
- Wolff, H. (1977). The contribution of the interview situation to the restriction of fantasy life and emotional experience in psychosomatics patients. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 28, 58-67.
- World health organization child maltreatment and alcohol fact sheet. World Health Organization Web site. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/factsheet/s/ft_child.pdf. (20.06.2019 tarihinde erişildi.)
- Yalçın, S. B. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin duygularını ifade edebilmelerinin aleksitimi ve psikolojik ihtiyaçlarına göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yalçınkaya, A. (2011). *Kartal ilçesinde çocukta cinsel istismar olgularının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Yemez, B. (1991). *Psikosomatik, somatoform ve diğer bozukluklarda aleksitimi üzerine kontrollü bir çalışma*. Uzmanlık Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Yenier Duman, Ö., Üstübütün S. & Göka, E. (2004). Belirti yorumlama ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15(1), 26-40
- Yıldız, S. (2007). *İşyerinde istismar davranışlarının psikososyal boyutu ve bir uygulama*. Yayımlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Yurt, E. (2006). *Şizofreni hastalarında aleksitimi; negatif belirtiler, ilaç yan etkileri, depresyon ve içgörü ile ilişkisi*. Uzmanlık Tezi, bakırköy Ord. Prof. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Zackheim L., (2007). Alexithymia: the expanding realm of research. *Journal of Psychosomatic Research*, 63, 345-347.
- Zerenolu, L. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleriyle çocukluktaki örselenme yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zeytinolu, S. (1991). *Sağlık, sosyal hizmet, hukuk ve eğitim alanlarında çalışanların Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali sorunu ile ilgili görüşleri*. Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Ed: Konanç, E., Gürkaynak, f., Egemen, A., Gözde Repro Ofset, Ankara
- Zeytinolu, S., & Kozcu, Ş. (1990). Fiziksel çocuk istismarı konusunda bir araştırma. *Aile Yazıları*, 3, 391-398.
- Zoroğlu, S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Eröcal Kora, M., ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.
- Zoroglu, S. S., Tuzun, U., Sar, V., Tutkun, H., Savaş, H. A., Ozturk, M., Alyanak B. & Kora, M. E. (2003). Suicide attempt and self-mutilation among Turkish high school students in relation with abuse, neglect and dissociation. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 57(1), 119-126.

EKLER

Ek 1: Ölçek Uygulama İzin Yazısı

T.C.
VİRANŞEHİR KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 57227337-20-E.4183547
Konu : Olur

26/02/2019

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

Müdürlüğümüze bağlı okullarımızdan [REDACTED]
Lisesi Müdürlüğünde [REDACTED] TC Nolu Rehber öğretmeni Hakkı OZGUN'e ait
Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans eğitimi tez konusuna
ilişkin ölçeklerin uygulanması konulu dilekçesi ve dilekçe ekleri yazımız ek'inde sunulmuş
olup, tez konusuna ilişkin ölçeklerin uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

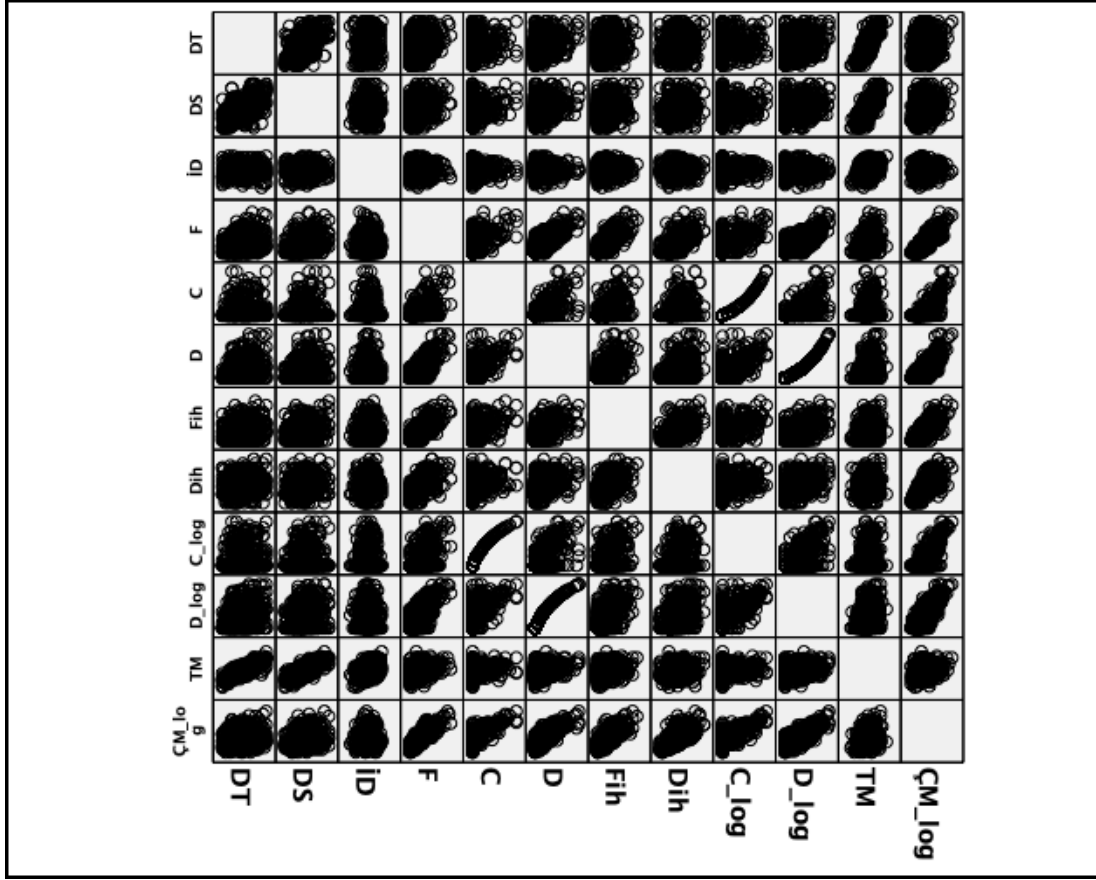
Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olur'larınıza arz ederim.

Sinan ATEŞ
İlçe Milli Eğitim Müdürü

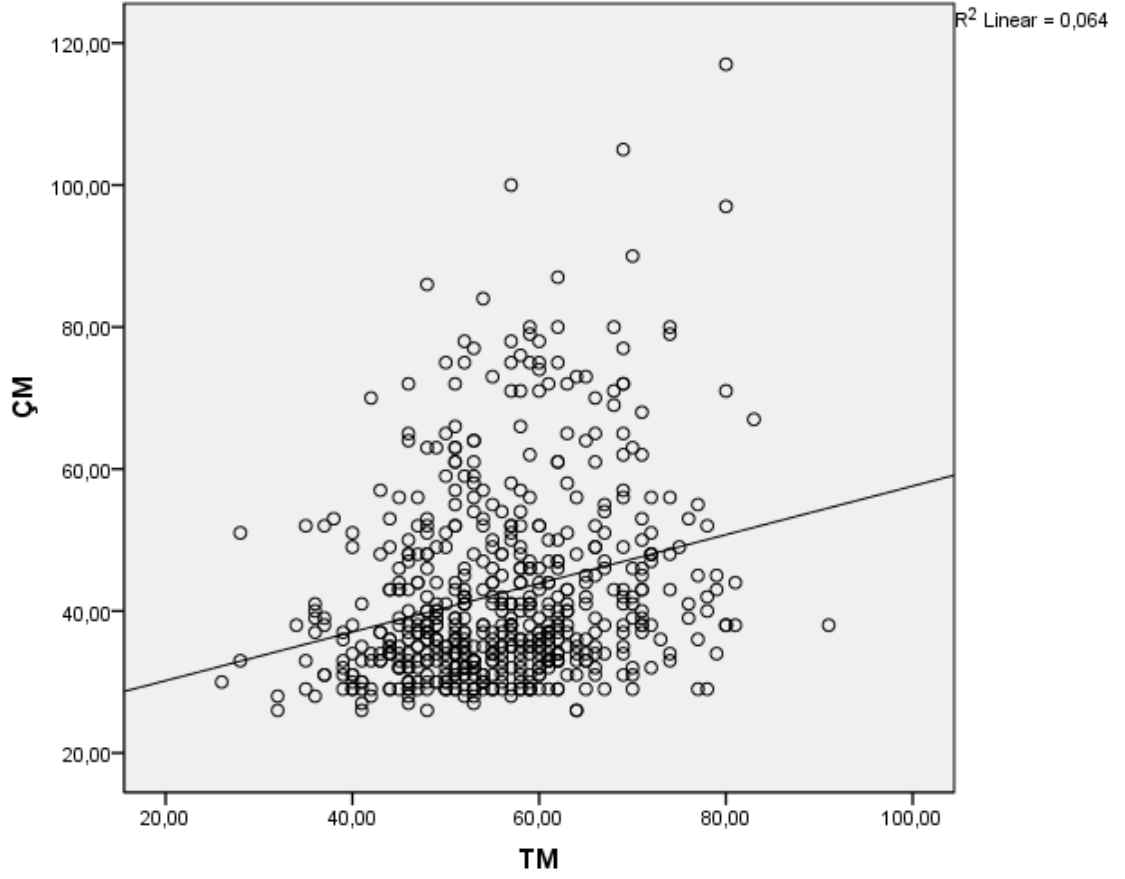
OLUR
26/02/2019

Ömer DERECİ
Kaymakam

Ek 2: İki Değişkenli Normallik ve Çoklu Doğrusallık Testi Sonucu Elde Edilen Saçılım Diyagramı

Ek 3: Aleksitimi ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantısı Korelasyonu Saçılım Diyagramı

Ek 4: Kişisel Bilgi Formu ve Toronto Aleksitimi Ölçeği Kısa Formu

Demografik Bilgi Formu						
1.	Cinsiyet:	Kadın ( )	Erkek ( )			
2.	Yaşanan Yerleşim Yeri:	Köy ( )	İlçe ( )			
3.	Sınıf Düzeyi:	9 ( )	10 ( )	11 ( )	12 ( )	
4.	Anne Eğitim Durumu:	Okur-Yazar değil ( )	Okur-Yazar ( )	İlköğretim Mezunu ( )	Lise Mezunu ( )	Yüksekokul ve Üstü Mezunu ( )
5.	Baba Eğitim Durumu:	Okur-Yazar değil ( )	Okur-Yazar ( )	İlköğretim Mezunu ( )	Lise Mezunu ( )	Yüksekokul ve Üstü Mezunu ( )
6.	Okul Türü:	Anadolu Lisesi ( )	Fen Lisesi ( )	İmam Hatip Lisesi ( )	Kız Meslek Lisesi ( )	Erkek Meslek Lisesi ( )
7.	Aylık Ortalama Gelir:	1000 TL ve altı ( )	1000-2000 Arası ( )	2000-3000 Arası ( )	3000-5000 Arası ( )	5000 Üstü ( )
8.	Yaş:	...				
9.	Kardeş Sayısı:	...				
10.	Doğum Sırası:	...				
11.	Başarı Durumu (En Son Dönem Sonu Ortalaması):	...				

Toronto Aleksitimi Ölçeği Kısa Formu						
		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Ne hissettiğimi çoğu kez tam olarak bilemem.	1	2	3	4	5
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.	İnsanların duygularını tanıması zorunludur.	1	2	3	4	5
11.						
12.						
13.						
14.						
15.	İnsanlarla, duygularından çok günlük uğraşları hakkında konuşmayı yeğlerim.	1	2	3	4	5
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						

Ek:5 Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu

Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu						
		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
1.	Çocukluğumda, yeterli düzeyde beslendiğime inanmıyorum.	1	2	3	4	5
5.	Çocukluğumda, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri/birileri vardı.	1	2	3	4	5
10.	Çocukluğumda, ailemle ilgili değiştirmek istediğim hiçbir şey yoktu.	1	2	3	4	5
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.	Çocukluğumda, birisi/birileri bana cinsel amaçla dokunmayı ya da ona/onlara dokundurtmayı denedi.	1	2	3	4	5
21.						
22.						
23.						
24.						
25.	Çocukluğumda, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
26.						
27.						
28.						

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hakkı ÖZGÜN

E-posta : ozgunhakki@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans :	Cumhuriyet Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü	2015
Yüksek Lisans :	Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri	2019

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2015- ...	Milli Eğitim Bakanlığı	Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

ESERLER (Makaleler ve Bildiriler)

Özgün H. (2012). Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörler: Literatür Taraması. IX. Ulusal PDR Öğrencileri Kongresi. 11-13 Temmuz 2012, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Uzun Özer, R. B., Özgün H., Soylu G. (2014). Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Psikolojik İyi Haline Etkisi. XI. Ulusal PDR Öğrencileri Kongresi. 23-25 Haziran 2014, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Köybaşı F., Teyyar Uğurlu C., Özgün H., Yıldırım O. (2018). Kırsal Kesimde Yaşayan Taşımali Eğitim Gören Öğrencilerin Rehberlik Servisinden Hizmet Alma Durumları: Bir Kültür Analizi. 5. International Eurasian Educational Research Congress (EJER). 2-5 Mayıs 2018, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.